

BÄVIKSBOKEN 2018

Författare: Leif Östlund med flera

Förord

Strax efter att vi flyttade in till Bävik 2004 började arbetet med att göra en Bäviksbok. Det var många som deltog i början och det blev många historier berättade och många trevliga samtal. Det var Marina Andersson från Hagen i Bävik som var den som höll i arbetet och ledde diskussionerna och en flitig skribent var Lars Nilsson.

Därefter blev det så att vi varje år sa att nu så måste vi ta tag i Bäviksboken igen men mycket kom emellan.

Tack vare Leif Östlund, som bor i Bössviken och har lagt ner mycket arbete och samlat material om alla ställen i Bävik, så blev boken till.

Den första delen är den Leif sammanställt och den andra är från Bävikscirkeln där det finns olika författare. I den reviderade upplagan finns bilagor av Karl Sandin samt några smärre justeringar.

Ett stort tack till alla som varit med och samlat material till boken. Till alla de som bott och bor och har intresse av Bävik hoppas vi ni får en trevlig stund med boken.

December 2017

Isabel Persson i Bosserud

TORP O GÅRDAR I BÄVIK

Bävik är en av de äldsta skattegårdarna i Ämtervik och beboddes troligen redan omkring år 700 e.Kr. och utgör ett helt (1) mantal frälse (till skillnad mot skattehemman).

Artikel om hemmanet av Roland Kihlstadius finns i Östemtingen nr 1-1966.

Bävik omnämns första gången år 1540 i jordeboken genom Knut i Bävik.

Den äldsta kartan som finns är från 1646.

Bäviksborna låg länge på 1600-talet i fejd med Prästbolsborna om till vilket hemman torpet Bösere hörde.

Storskitte av inägor förrättades 1786, hagmarksdelning år 1800 samt delning av skog och utmark år 1801.

Skifte av inägor 1803. Laga skifte 1847-49. Då fanns 8 gårdar, soldattorp och ett 10-tal torp.

Bäviks marker sträcker sig från Fryken och österut till Skacksjön.

De norra delarna i Bävik fram till Våråsen utgör sjöbotten på samma sätt som Gunnerud, Prästbol och Mårbacka.

I domboken 1602 nämns en Simon.

Boskapslängden 1626 för Bävik innehåller endast bonden Måns Simonsson n1609-42 d e 1646 samt soldaten Johan.

Soldatrulla 1627: Måns

Mantalslängden 1628 innehåller Måns (4 st i fam), Johan (2) och Olof(1), ev Per

1634vt1: utses Måns i Bävik till gästgivare.

1640 Rotemästare: Pål Jonsson

ML 1641: Pål Jonsson och Jon Johansson-änkedräng.

En Måns Simonsson omnämns i domboken från tingen 1609-1646.

Roteringslängd (RL) 1647, 1649: Nils Mattson

ML 1659: Nils Mattson, Börje Månsson (son till Måns), Jon Johansson, Sven Sonesson, Jöns Pålsson.

RL 1663: Jon Johansson

RL 1664: Jon

RL 1667: 6 st jordägare bl Jon Nilsson son till Nils Mattson

RL 1674: Jon, Lars Olsson , knekt

GMR1689:

- Jon Johansson	1/4
- Mats Jonsson	1/8 Son till Jon Nilsson
- Per Nilsson	1/8
- Måns Börjesson	1/8
- Nils Börjesson	1/8
- Simon Pålsson	1/6
- Olof Olsson	1/12

ML 1690: 12 namn

ML 1700: Olof Olofsson, Sven Jönsson, Måns Gudmundsson n1705ht101, 1706vt79, 1708ht63, (född i Östmansby, g1730 m Kerstin Månsd.Barn: Margeta f 1733-07-30),

Per Nilsson, (nämnd i dombok 1723Ht79, g m Marit Persdotter), Måns Börjesson, äldre Jöns Jonsson ,

Hans Börjesson, Lars Simonsson, Nils Jonsson (soldat) nämnd 1706ht136, Olof Jonsson (soldat) n1708ht63.

Mantalslängden 1750: Arvid Larsson (hu Ingeborg Gullbrandsdotter, son Nils f1738-09-01, Annika f 1740-04-15, Nils f1743-04-13, Gertrud f1746-01-15), Britta Jonsdotter, Lars Jonsson, Lars Larsson,(f1709-07-23, g1739-12-28 m Gertrud Elofsdotter, b Annika Larsdotter f1740-12-29 d1824), Nils Börjesson (hu Ingeborg Nilsdotter), Kerstin, Olof Hansson, Bengt Larsson f1708 (Tomta), Bryngel Elofsen, Lars Olsson, Ingeborg (soldat h-u).

Mantalslängd 1777: Nils Arvidsson 1/8, Anders Nilsson 1/12, Nils Jonsson 1/12, Börje Nilsson 1/12, Olof Ersson 1/12, Lars Olsson 1/8, Olof Bryngelsson 1/6, Lars Månsson 1/6, Erik 1/12

Storskitte 1786 (9 gårdar) [17-ÖSÄ-24](#)

1/8	120	Lars Olofsson	där Väst	Tomt=1,2-18
42/360	112	Nils Arvidsson f1738....		Tomt=19, 20-41 Låg strax NV om "där Väst"
145/1440	96	Olof Ersson	Bärj	Tomt=49, 42-62
19/180	101	Ingemar Jonsson	Västa	Tomt=65, 63-84
243/2560	92	Erik Svensson	Hagen	Tomt=91, 85-104
51/360	136	Sven Jonsson	Tomta	Tomt=106, 105-117
27/180	144	Olof Bryngelsson	där Öst	Tomt=126, 124-138
1/15	64	Börje Nilsson	Nolista	Tomt=142, 139-154
254/2560	95	Elof Persson	Storsta	Tomt=157, 155-168

(960 öre)

Mantal enl Hf 1800-05 1805-10 (9 gårdar)

Nr 1	5/48	100 öre	Nils Nilsson f1770 /Nils Arvidsson f1738	 Låg strax NV om "där Väst"
2	1/12	80	Ingemar Jönsson f1750	Västa
3	1/12	80	Erik Svensson f1747	Hagen
4	1/8	120	Börje Nilsson f1746	Nolista
5	1/12	80	Olof Olsson f1759	Bärj
6	3/16	180	Jöns Olsson f1766	där Öst
7	1/8	120	Olof Nilsson f1760/Måns Andersson f1775	Tomta
8	1/12	80	Jöns Jonsson f1752	Storsta
9	1/8	120	Nils Larsson f1760	där Väst

(960 öre)

Laga delning av hagmark år 1800 (10 gårdar) [17-ÖSÄ-46](#)

A	6313/128304	47	Olof Jönsson i Prästboll/Maria Nilsdotter	 Låg strax NV om "där Väst"
B	253/2560	95	Jöns Jonsson f1752	Storsta
C	7/80	84	Börje Nilsson f1746	Nolista
D	31/240	124	Olof Nilsson f1760/Måns Andersson f1775	Tomta
E	243/2560	92	Erik Svensson f1747	Hagen
F	1/8	120	Nils Larsson f1760	där Väst
G	25801/190080	130	Olof Olsson f1759	Bärj
H	7513/320760	23	Nils Nilsson/Maria Nilsdotter	 Del av ovan "NV om dVäst"
I	539/5760	90	Ingemar Jönsson f1750	Västa
K	104339/641520	156	Olof Bryngelssons Dbo	där Öst

(961)

Laga delning skog- och utmarker 1801 (9 gårdar) [17-ÖSÄ-53](#)

A	417/5760	70	Ingemar Jönsson	Västa
B	7/80	84	Börje Nilsson	Nolista
C	46591/641525	70	Nils Nilsson/Maria Nilsdotter	 Låg strax NV om "där Väst"
D	1414/11520	118	Nils Larsson	där Väst
E	5439/38016	137	Olof Olofsson	Bärj
F	31/240	124	Olof Nilsson	Tomta
G	243/2560	91	Erik Svensson	Hagen
H	253/2560	95	Jöns Jonsson	Storsta
I	339409/2052864	159	Olof Bryntesson dbo	där Öst

(948)

Inägoindelning vid Storskiftet 1803 (8 gårdar) [17-ÖSÄ-58](#)

100 öre	Ingemar Jönsson f1750	Västa	kartnr för tomt
120	Nils Larsson f1760	där Väst	1-3
92	Erik Svensson f1747	Hagen	29
84	Birger Nilsson	Nolista	59-62
96	Jöns Jonsson f1752	Storsta	89-90
179	Olof Olsson f1759	Bärj	113-14
120	Måns Andersson f1775	Tomta	141-44
169	Olof Bryntesson dbo	där Öst	180
(960)			210

Laga skifte 1849 (8 gårdar + St) [17-ÖSÄ-90](#)

A	169öre Jonas Bengtsson	där Öst	nr 3	1:2
B	128 Olof Månsson	Storsta	nr 6	1:3
C	108 Nils Jonsson	Nolista	nr 2	1:4
D	88 Nils Persson	där Väst	nr 8	1:5
E	112 Erik Nilsson	Västa	nr 4	1:6
F	153 gamle Lars Olsson (f1798)	Bärj	nr 7	1:7
G	146 Nils Andersson	Tomta	nr 5	1:8
H	56 unge Lars Olsson (f1819)	Hagen	nr 1	1:9
J	Soldattorp			

(960 = 1 mantal)

I folkräkning 1880 finns det 135 st personer i Bävik (2900 i hela ÖÄ)

I folkräkning 1890 115 personer i Bävik, 1910 var det = 96

På 1930-talet fanns 17-18 boplatser med kor på på 12 stycken. I mitten av 40-talet fanns det ca 70 personer.
1950 53 st

Innehåll

TORP O GÅRDAR I BÄVIK	2
Bôsere (Boserudh)	7
Bärj	9
Hagen	11
Nolista (Nordista, Norrbacka)	13
Storsta	15
Tômta	17
Där Väst	22
Västa	24
Där Öst (Östa)	26
Torp och övrig bosättning Bäckängaområdet	28
Bäckänga	28
Bostället / Bäviks Soldattorp / Öster Bäckänga / Bäckängsskiftet	29
Falla / Askers torp /Bäviksfalla	30
Norra Falltorpet / Nolerfalla / Nordfalla	30
Sönnerfalla	31
Österfalla	31
Torp och övrig bosättning i Ängaområdet	33
Stampbacken (Stampfallet, Bäviks Allmänning)	33
Stordalen	33
Änga (Bäviksänga)	34
Ängbacken	35
Torp och övrig bosättning i Hagenområdet	37
Hagaberg	37
Källåsen	37
När Paul Bääf	37
Raskenlund (Fridhem)	37
Våråsen (när Byqvist)	38
Västerhem	39
Övriga torp och bebyggelser	40
Flystugan	40
Fritidshus 1:26 vid Bäviksbackarna / Bäviks – Backån	40
Fritidshus 1:41 vid Bäviksbackera	40
Fritidshus 1:40 vid Fryken	40
Fritidshus 1:44 vid Fryken	40
Bäviks gamla Soldattorp	40
Hag (Kohag)	41
Slätta	41
Övrigt i Bävik	42
Affär (på Tomta)	42

Barnbäcken.....	42
Boserna.....	42
Boserudsdalen	42
Brännberger.....	42
Byxfecka.....	42
Bäviks Baggförening	42
Bäviks Brygga	42
Bävikskuul	42
Bäviks Nya Skjutbana.....	42
Bäviksplatån	42
Bäviks Skyttepaviljong	43
Bäviks Tjurförening	43
Bäviksöa.....	43
Dansbana	43
Dammyren.....	43
Gatubråten	43
Gerdinshagen	43
Granbacken i Bäviksbacken	43
Gravrösen	43
Hôphag.....	43
Knektlôcka	43
Långmyren	43
Matgropar.....	43
Myrorna	43
Sjöbråten.....	43
Sjöängarna.....	43
Stordalsbäcken	44
Titudden	44
Ulfwegropsberget.....	44
Värsåga	44
Östabacken.....	44
1:15 Ligger norr om Ängbacken.....	44
1:16 Skogsskifte öster om Änga.	44
1:31 Tillhört Änga.....	44
1:32 Tillhört Änga.....	44
1:33 Tillhört Änga.....	44
1:35 Tillhört Änga.....	44
1:37	45
Oklart var dessa bodde I Bävik.....	46
Källor	48
Fastighetsförteckning.....	49
Bävik i mitten av förra seklet.....	52
Bäviksbryggan	53
Idrottens historia i Bävik från 1940-talet och framåt	54

Tre skogens legendarer	58
Landets äldsta(?) snöplog finns i Båvik	60
Självbindaren	61
"Monstret " från USA blev första självbindaren i Båvik	61
Arbetsmiljö förr och nu	62
Perfekt grannsamverkan gav första djupborrade brunnen	64
En utomstående's arbete i en Båviksfårhjord	65
Historien om gården Västa en av de äldsta i Båvik med rötter säkerhet sedan 1700-talet	67
Stampbacken	70

Bôsere (Boserudh)

Bävik nr 9 om 30 öre (1886-)

Nu 1:28 som bildades 1924 vid hemmansklyvning av 1:6 Västa. [17-ÖSÄ-231](#)

1:46 (Stampbacken) avstyckat från 1:28.

Gärdet 1:29 avsöndrat från 1:27 Västa 1927 av Anton o Hilma Nilsson med 1,6 ha för 1000 kr. [17-ÖSÄ-AVS34](#)
(Köpare Per Emil Pettersson). men enl köpebrev var det Anders Nordlund Arvidstorp

Omkr 1940 var det 29 ha varav 23 skog med tax.v 8300 kr
Bostadshuset byggd 1890. Djur omkr 1940: 4 kor, 2 svin, 10 höns.

1679 års ting avgjordes den återkommande tvistigheten mellan bönderna i Prästbol och Bävik angående vilket hemman torpstället tillhörde. Då nämnden efter att ha synat rösen och rågångar inte funnit någon klarhet beslöt att dela Boserud mitt itu så att Bävik och Prästbol fick hälften var.

Ev bodde Kristina Rystedt f 1841-04-22 i Hammarö här som hyresgäst innan, hon flyttade till Lysvik 1866.

Inflyttad 8/11 1867 från Rådom i Sunne som H.äg.

Jan Jansson f 27/8 1826 i Sunne g 1863 m Katarina Elofsdotter f 26/1 1827 i Sunne

Barn: Kristina f 5/3 1857 i Sunne, d 1872-01-25

Jan Magnus f 6/5 1864 i Sunne bodde på Raskenlund senare på Jansmyra i Smedsby

Fam som varit Hyresgäst sen 1878 flyttade 10/11 1880 till Jansmyra i Smedsby som H.äg.

Flyttade märkligt nog tillbaka den 15/11. Flyttade åter till Smedsby 25/1 1885.

Kan ha brukat där hela tiden?

Senare i Smedsby gifte om sig och dog sen 1908.

1877-91 Inflyttad 15/11 1877 från Säfsnäs (Falun)

H.äg Peter Tyberg fd smed f 7/5 1839 i Laxarby (P), d 8/12 1890 g 1869 m Gustava Jansdotter
f 22/12 1842 i Ölme (levde 1891)

Barn: Adolf Petrus f 11/12 1871 i Säfsnäs, dräng i Systa i Östmansby 1893 sen till Grava 1894

Augusta f 12/4 1874 i Säfsnäs, flyttat till Karlstad 1892 tillsammans med modern

Bouppteckningen efter Peter 1891V74s411 innehåller fast egendom 30 öre skatt i Bävik,
förvärvat av Jan Jansson 1877 samt torpet Stordalen om 3 tunnland 27 kappland inköpt 1882.

Djur: 2 kor, 1 kalv2 får, 1 gris, 3 höns.

1910 Johannes Larsson ? han från Bössviken ? kan ha stått för pengarna ?

1891-1918 inflyttad som H.äg. från Prästbol (där Inhyt)

Även inflyttad 1878 till Bävik som Avs.äg och därifrån 1885 till Prästbol som Inh.

Johannes Svensson f 19/5 1831 i ÖU, d 2/10 1916 (85 år) g m Kajsa Svensdotter f 4/1 1831 i ÖU

Barn: Kristina f 1863-01-13, fl till Ämål 1880

Lavinia f 1864-10-31

Augusta Fredrika f 12/11 1866 i ÖU, 30/5 1916

Axel f 1869-03-06

Helena f 30/4 1871-04-30, flyttat till Skövde 1894

Änkan Kajsa flyttade till Borås 12/2 1918

1914 hade Johannes 3 kor, 1 gris

1918 Per Emil Pettersson **Vestholm** från där Väst f 22/7 1869 d 9/4 1937 (67 år)

g 14/5 1910 m Alma Emilia Nilsson Bäcklund f 17/3 1885 i Östmark, d1961 (76 år)

Barn: Axel Harald Persson f 25/11 1905 i Östmark Eriksberg (hustruns o.ä.)

Alma hade ev även en dotter Anna

David Emanuel Vestholm f 1/9 1910 , d1982, blev h.äg i Bosserud

Dotter, dödfödd 22/5 1912

1930 Fosterbarn Sven f1926 (4 år) och Anna-Lisa Kristina Zidoli f 1925 -06-16 I Skived alt Grava (5 år)
och från Sunne piga ? Hedvig Maria Elenora Myrén f 1913-07-11 I Smedsby Mellamyra

1937 Sonen David Emanuel Vestholm, f 1.9.1910, d 24.3.1982 g 1941 i Gräsmark m
Stina Alice Frideborg Persson f 22.5.1916, fr Humsjön, d 26/12 2004,
arbetade på Gunneruds Vårdhem

Barn: Per-Ove f 3/5 1947 d 10/11 2001

Gunbritt f 18/11 1948 g m Lars Håkansson, skild

1955 flyttade fostersonen Montör Ingvar Stig Herbert Sjödal tf 10/4 1937 ill Grums, boende i Linköping

1981 Per-Ove Vestholm

1987 fick Per-Ove mutsedel för gruva för svavelkisförekomst på Bävik 1:28 och 1:35.

Ägs nu av Per-Arne o Isabel Persson.

Barn: Mikael, Rebecca och Joakim

Bärj

Bävik nr 7, Tidigare 1:7 numera 1:43,(1960 då 1:19 inkluderades) skatterätt 153 öre, om 60 ha varav 37 skog. Gården har betraktats som ursprungsgården i hemmanet

Nuvarande bostadshus byggt ca 1900.

Avstyckning ar från Bärj: 1:11 Bäckänga, 1:19 N Falla [17-ÖSÄ-AVS26](#), 1:20 Falla [17-ÖSÄ-AVS27](#),
1:22 ST, 1:23 ST, 1:25

Djur omkr 1940: 3 hästar, 10 kor, 2 svin, 2 får, 15 höns

1774-85

Olof Eriksson f1722 g 1750 m Margareta Olofsdotter f1732

Barn: Per f 1752-02-06

Margareta f1754-10-30, d1833 g m Jöns Jonsson f1758 från Systs i Fölsvik

Olof f1759-01-06, **övertog**

1800-36 1/12 = 80 öre nr 4 då men 179 öre vid storskifte 1803

Olof Olsson f 6/1 1759 , dog av "Slag" 1836 g m Ingeborg Andersdotter f 1761 d1828

Barn: Annika Nilsdotter f1782 (hustruns) g m Lars Olsson i Prästbol

Maria f 1/11 1785, fl t Ransäter 1823, g m Jon Månsson

Britta f1790, d1814

Katarina f 1791 g m Olof Olsson i Prästhamna

Olof f ¼ 1794 boende i Östmansby

Lars f 12/10 1798, **övertog**

Ingeborgs bouppt 1828:437 innehåller fast egendom 80 öre samt kreatur, får o svin.

1836 ägde vid Laga skiftet 1849

Gamle **Lars Olsson** f 12/10 1798 g m Maria Jönsdotter f 4/10 1799 i Gunnerud, d 23/8 1854

Barn: Jöns f 17/6 1829, **övertog** garden

Maria f 19/7 1830

Britta f 20/8 1831, hemmaboende 1862

Kajsa f 5/11 1832

Olof f 16/1 1834, hemmaboende 1861

Anna f 17/4 1835

Katarina f 4/8 1836

Marias Bouppteckning 1855:787 innehåller fast egendom 153 öre.

1858 sonen

Jöns Larsson **Bäckström** f 17/6 1829 g 1858 m Britta Håkansdotter f 9/12 1837

Barn: Ludvig f 16/12 1858

Maria Elisabet f 24/8 1860

Hindrik f 6/9 1862

Anna Katarina f 15/2 1865

Johan f 30/3 1867

Axel Wilhelm f 15/10 1869

Ev i denna familj Matilda Bäckström f Spets f 6/9 1866 , d 1937

Fam flyttade 1870 ev 76 till Västermyra i Smedsby som Brukare. Även fadern Lars Olsson f 12/10 1798, som "hade förmögenhet"

1871-1884 H.äg Anders Olsson Almkvist f 6/11 1820 fd kyrkvärd fr 1877 sen "Inh. snickare

I Bävik även 1854-61 (kan ha vart att han bodde där Öst)

Flyttade "hem" där han dog.

Död 13/9 1897 i Fölsvik (76), bouppt 1897V49s253. Ingen fast egendom

1879 avstyckade och sålde Anders torpet Bäckänga.

1884 – 1911 Inflyttad 1884 från Munkebacka I Sunne

Olof Persson , h.äg f 21/8 1854 I Sunne, d 6/7 1919 g 1878 m **Matilda Magnusson**
f 22/12 1855 I Sunne, d 9/4 1916

Barn Paul Emanuel f 24/1 1883 I Sunne dog trol ung

Olof Helmfrid f 31/1 1886, **övertog gården**

Paul Emanuel f 14/8 1888, g14/10 1917 m Emma Maria Jansson Berga Sunne, skild 4/4 1921

Omgift 27/10 1921 m Laura Augusta Östlund Skogsberg Sunne

Alma Karolina f 11/7 1894, bode hemma 1930

Mauritz Nataniel f 11/7 1894, dog 1918

David Karelius f 17/1 1897, d1971, "Mjölkdavid", g1937 m Elin Maria Nilsson fr Karlstad f1903,1997

Barn: Kjell f1938, d1998

Karl Otto f 29/9 1900, kom till Tomta

1917 gifte sig Paul Emanuel med Emma Maria Jansson fr Berga

1921 gifte sig Paul Emanuel med Laura Augusta Östlund, sömmerska från Skogsberg

1887 sålde Olof P torpet Falla till Peter Geijer för 250 kr, 1 tunnland 8 kappland

1896 sålde Olof P Norra Falltorpet 1:19 om 10 tunnland till Olof Gustav Jonsson för 800 kr, samt 5 kr årlig skatt.

1914 fanns här 2 hästar, 8 kor, 1 kviga, 1 kalv, 4 får, 2 grisar, 5 höns, 2 bisamhällen

1930 Olof **Hernfrid Olsson** f 31.1.1886 , d1948 19/4, g 17/10 1920 m

Nanny Sofia Rudström f 26.6.1895 I Lysvik, d1954

Barn: **Olle** Viktor f 5/11 1920 g1946, bode 1949 på Smedsby 1:25, åter 1951

Erik Henry f 29/4 1926, og1950, flyttade till Sunne 1951, var Chaufför

John Erling f 14/111932 og 1950, gift med Inga-Lill (bild I Hf:s bildarkiv), boende I Mellby

1949 Olle Olsson f 5/11 1920, d1994, virkesmätare g1946 m Biitta Olsson f 8/7 1920 d 23/6 1991

Barn: Kerstin f 25/1 1949

Lars Olov Olsson f 4/4 1953,g 29/9 1991, d1/2 1994 , övertog gården 1981

Ilona f 14/4 1961, tog över gården efter broderns död

Hagen

Bävik 1:34 tidigare 1:9, Bävik nr 1 om 60 öre , ca 53 ha efter sammanslagning med Smedsby 1:7 o 1:15 o del av Bävik 1:31.

Gården som är flyttad på 1840-talet i samband med laga skiftet låg tidigare något hundratal meter norr om Storsta eller nedanför och strax öster om Nolista. Boningshuset parstugan som flyttades låg då i öst-västlig riktning med ingång åt söder.

Ägaren fick två år på sig från den 6:e november 1848 att flytta och de andra bönderna ålades hjälpa till i relation till sin skatteplikt.

Avstyckning 1:45 1988, del av 1:21-22 (Raskenlund [17-ÖSÄ-AVS28](#))

Hf1774-85 då Bävik nr 6

Nils Persson f1723 ev i Fölsvik hu Karin Eriksdotter f1722 d1781 Bouppt 1781:1031

Barn: Margareta f1751-05-04, Fånig, d1801

Ingeborg f1752-12-27, d1795 bouppt 1795:383 g m **Erik Svensson** f1747 trol från Västmyr, **övertog**

Marit 1755-01-27

Erik Nilsson f1760

Olof f1762

Nils f1764

Gertrud Nilsdotter f1772

1786-1820 gården var före 1810 på 1/12 = 80 öre, men 92 öre vid storskiftet 1803

Erik Svensson f 21/5 1747 d1827 bouppt 1827:1543,

g1 m **Ingeborg** f1752, d1795 bouppt 1795:383

Barn: Kerstin f 5/8 1776, g m Lars Jonsson, **övertog** ca 1820

Sven f 22/5 1778, d 11/7 1778

Olof f 20/11 1779, d 6/7 1783

Nils f 21/4 1781, d1783

Katarina f 12/4 1783, fl t N Ås troll 1804, blev gift med en soldat Olofman

Annika f 24/12 1785

Nils f 30/11 1787

Ingeborg f 9/6 1790

Olof f 30/6 1792

g2 1795 m Annika Olofsdotter från Örbäck, f 1762, dog troligen 1829 bouppt 1829:2031

Barn: Maria f 17/12 1796, förkvävd 30/12 1796

Katarina f 5/9 1798

1821-1839 inflyttade 1805 från Västmyr

Mågen Lars Jonsson f 30/12 1775 i Västmyr o Kerstin Eriksdotter f 5/8 1776 i Bävik

Barn: Jon f 2/1 1806, **övertog**

Karin f 7/1 1811

Nils f 28/3 1813

Fam flyttade till Smedsby 1810 och återvände 1813

1840-47

Sonen Jon Larsson f 2/1 1806 i Bävik g 1834 m Maria Nilsdotter f 1/7 1817 i Framsta i Fölsvik/Bössviken

Barn: Kajsa f 1835-01-15

Anna f 1838-06-30

Maria f 1840-08-25

Nils f 1842-09-19

Britta f 1845-06-18

Kristina f 1849-11-23 i Bössviken

Johan Jonsson f1855 22/7, dog 1857-05-18 av "håll o stygn"

Här bodde (infl 1839) också enkan/Maria moder Kerstin Gudmundsdotter f 1786 i Bössviken

Fam flyttade till Bössviken 1847 som torpare i Höjdänga och 1886 till Amerika.

1848 vid klockarvalet ägdes 56 öre skatt av Jon Olsson I Västmyr och Olof Olsson.

1848 inflyttad. Lars O ägde vid Laga skiftet 1849 nr 1 om 56 öre.

Unge **Lars Olsson** f 11/12 1819 vid Fölsjön, Näveränga d 22/10 1902 I Bävik
g 25/3 1851 m **Kajsa Nilsson** f 22/8 1826 där Väst I Bävik, d 20/8 1912.

Barn: **Kristina** f 22/12 1851 Tog över gården
Olof f 2/1 1855 "fel på bade tal o förstånd, idiot". Dog 1879
Karolina f 1857, d 1857
Karolina f 1858, d 1858
Nils Gustav f 4/6 1861, d 1862
Gustav f 16/12 1863 Emigrerade till Amerika 1886

1875-1925 (minst)

Mågen **Anders Jonasson** f 12/5 1848 där Nol i Knutserud, dog 1929,
g 14/4 1873 m **Kristina** Larsdotter f 22/12 1851, d 1933

Barn: Lars Johan f 13/9 1873 Emigrerade till Amerika 1892

Axel f 9/7 1875, flyttade till Gävle 1903

Anna Kajsa f 28/9 1877, flyttade till Amerika 1901

Hulda Maria f 9/4 1880, g 15/11 1903, m Johan Östergren Smedsby
dotter Anna Maria Kristina 10/1 1904, flytt t Tranås 1905, gift Dalström, död i Gävle 1979-09-26

Karl f 29/9 1882, **övertog, d1949 (Vansbro) , og**

Emma Kristina f 7/8 1885

Gustav Ragnar f 7/6 1893, d1972-08-22 i Gävle, g 27/6 1918 med gårdens piga Elsa Nilsson fr Nilsby,
f1898-10-18, de flyttade till Lillänga Bössviken 8/11 1921

Barn: Sigrid Maria f1918-07-15 (mamma till Lill-Eva från Humletorp)

Lilly Kristina f1920-02-13

Karl Gustav f 2/3 1922 (i Bössviken)

Elsa Berit Margareta föddes 1926. (i Bössviken).

Barnbarn: Gunilla Carlbom, Valbo och Gösta Ärnborg, Hasslö
(dessa är kusiner och fyrmänningar till Håkan i Hagen)

Fam flyttade till Löcka 1929

1886 avstyckade och sålde Anders J Raskenlund till Häradsdomaren Nils Jonsson och hans hustru Anna för
187 kr 50 öre samt en årlig avgift (skatt) på 50 öre. [17-ÖSÄ-AVS28](#)

Karl Sandin på Tomta beskrev 1969 utförligt om Anders J. (se separat bilaga)

1914 fanns här 1 sto, 1 föl, 4 kor, 1 kviga, 1 gris

1920 sonen Karl Andersson, hembitråde Leontina Elisabet Östlund f1900-12-14 I Sunne

1944 Josef A Andersson (se Norsta I Fölsvik resp Herrgårn I Östmansby)

Inflyttade från Björke (kusinen till Karl Andersson)

1945 Gustav Larsson f 14/111897 där Nol I Knutserud d 5/7 1972

g 1925 m Maria/Maja Jonsson f 1/5 1896 I Dalby, d1969

Barn: Anna, f1925 g 1949 m Erik Andersson f 1921 fr Hag I Fölsvik

Barn: **Håkan** f 9/10 1949 g m Gertrud Elfstrand fr Skacksjö

Erik Larsson f 5/12 1927, taxiägare, og, d2004

Nuvarande ägare Håkan och Gertrud som bor I "Lillstugan" som de byggde ut 1975.

Nolista (Nordista, Norrbacka)

Bävik 1:4, Bävik nr 2, skatterätt 108 öre (60 + 48) om 69 ha varav 50 skog.

Från en artikel i NWT 26 april 1930:

I Bäviks hemman bodde i en liten gård (Nolista) förebilden till den Ekebykavaljer, vi känner under namnet "den blide Löwenborg". Släktkrönikan säger om honom: "Han levde obemärkt och i små omständigheter, var trög och tafatt i högsta grad i allt, utom musik; motsatsen till sin äldste broder."

Denne broder var författaren till "Ensam i bräcklig farkost", vår store historieskrivare Erik Gustaf Geijer.

Bengt Gustaf Geijer var, som släktkrönikan säger, mycket musikalisk och spelade ibland orgel i Östra Ämterviks kyrka. Hans märkvärdigaste instrument var emellertid ett piano, som han själv "förfärdigat". Det var ett helt litet spelbord med målade, döda tangenter, som utan olägenhet kunde fraktas med då han gick på kalas till Gårdsjö, Mårbacka, Vestgård eller de andra herrgårdarna i trakten. De gamla i ÖÄ kunna ännu berätta om den blide och försynte mannen och hur han bar sitt "piano" med på ryggen.

Djur omkr 1940: 5 hästar, 10 kor, 3 svin, 7 får, 20 höns. Bostadshuset från 1700.

Avstyckningar: 1:17 (Ängbacken) 1:22 [17-ÖSÄ-AVS29](#) 1:40

Nils Börjesson g m Ingeborg Nilsdotter

Barn: **Börje** f 28/4 1746, **övertog**

Nils f 24/7 1752

Jon f 15/8 1755

1774-1814 var 1/8 = 120 öre då Bävik nr 3 1/12 = 80öre enl ML 1783 men 84 öre vid storskiftet 1803

Börje Nilsson f1746, d1811 bouppt 1811:1821 g m Stina Olsdotter f1742, d1807:1369

Barn: Britta f1769

Olof f1772

Nils f1775

Annika f1778

Jon f 17/2 1780, **övertog**

Maria f1882

Olof f1784

Maria f1787

Moder enkan Ingeborg Nilsdotter f1722

1815-36 minst

Jon Börjesson f 17/2 1780 d 1856 (bouppt 1857:3125)

och Maria Olsdotter f 26/2 1782, d 14/1 1867

1822 utsåg sockenstämman Jon Börjesson som ordningsman för bevakning av spritmissbruket

1835 vid hösttinget fick han plikta för fylleri

1846 var han blind och hon sjuklig

Barn: Stina f 3/2 1812 g 1849 m soldaten Nils Jansson Bäf och flyttade till Soldatbostället

Stina hade en krossad knäskål 1840

Olof f 2/1 1814, flyttade 1838 till Bostället i Smedsby som Volontär, g 1840

Kajsa f 6/11 1815, flyttade 1838 till St Bonäs o Bössviken som piga, Bosatt m fam på Ängbacken.

Britta f 3/3 1817, flyttade 1837 till Gunnerd som piga. Bodde som gift på Nybacka. Mor till Hjalmar Österlöf

Börje f 10/6 1819 blev sockenskräddare, ägde där Nol i Bössviken 1855, flytt till d Sör i Rud 1858

Nils f 2/3 1821, övertog gården

Katarina f 1823

Anna f 14/6 1826

1845 ägde vid Laga skiftet 1849

Sonen Häradshövding Nils Jonsson f 2/3 1821, d10/12 1911, nämndeman /kyrkvärd, g 1846 m

Anna Jonsdotter f 14/10 1822 i Båvik, d 23/10 1909 (båda d i Värmskog, begr i ÖÄ)

Barn: Johan f 11/9 1847, d 1851
Karolina f 6/8 1850, fl t Karlstad 1902
Johan Gustav f 29/6 1852
Oskar f 13/12 1854, d 1857
Maria f 21/3 1857, d 5/1 1888
Emma f 6/2 1859, d 1861
Martin Oskar f 27/6 1862, d 3/6 1885
Anton f 6/4 1864
Fridolf f 6/3 1866
Daniel f 10/4 1870

1873 sålde han skiftet 1:17 (vid Änga/Ängbacken) till sin svåger Nils Olsson för 500 kr. [17-ÖSÄ-AVS24](#)

Fam flyttade 1877 till Westgård som hyresgäst och 1880 till Västmyr som H.äg.

Flyttade 1886 till Raskenlund (Nils m hu flyttade sen till Sunne 1902 från Båvik 2, bode 1900 på Båvik nr 2)

Inneboende de sista åren han levde var Bengt Gustaf Geijer, förebild till den blide Löwenborg i GB saga, d 1862 i Båvik av lungsot. Se artikel i Östemtingen nr 52-2010. Jfr Peter Geijer torpare Falla under där Öst

Inflyttade från Nora stad nov 1877 köpte 1878 för 12000 kr

Johan Erik Ringholm f 14/3 1826 i Örebro, d 16/6 1906 g 1877 m Anna Sofia Olsdotter, f 28/5 1828 i Örebro skilsmässa 1884 men levde sen tillsammans på garden hela livet, d 4/5 1906
Johan Erik var fiolbyggare.

Barn: Johan Alfred f 16/1 1854 i Axberg (T), se nedan, d 1912
Karl Adolf f 23/6 1857 i Axberg (T) d 2/9 1919, **övertog** 1906
Emma Lovisa f 15/12 1860 i Axberg (T), blev ingift i Storsta, d 14/3 1945
Sofia Josefina f 16/8 1863 i Axberg (T), flyttade till Prästbol 1923, d 10/4 1930
Vilhelmina Henrietta f 16/8 1863, tvilling, giftemål Kalén o flytt till Arvika 1899

Johan Alfred g 1886 m Karolina Olsd. Dotter i Västa. De fl. 1886 t Sthlm – Maria.
De återkom 1888 då de övertog Västa

Karl Adolf g1 24/4 1896 m Hilma Johanna Sofia Eriksson h.äg.dotter från Bärj Smedsby,
f ¾ 1866 i Askersund, d 23/2 1906
g2 1/7 1911 m hushållerskan Anna Maria Eriksson f 8/7 1855 i Nyed, d 9/3 1921
Barn: Karl Gustav Rudolf f 7/8 1897, flyttade till Gävle 1905-06
Ernst Albert Gottfrid f 7/12 1899, flyttade till Kanada/USA 1926
Nanny Sofia Evelina f 9/9 1901, d 10/6 1907
Hulda Viktoria Adelina f 18/10 1903, fl t Arvika 1907, flyttade till Lidingö 1924

1914 fanns här 3 hästar, 9 kor, 2 kvigor, 1 kalv, 7 får, 2 grisar, 8 höns. 66 ha varav 47 skog

1924 köpte för 23000 kr

Karl Gustaf **Rudolf** Ringholm f 7.8.1897, d 30.7.1980 g 1928 m pigan Märta Elisabet Kraft f 23.6.1901, d 5/5 1988

Barn: Karl Gustaf "Gösta" f 24/1 1928, og 1950
John Adolf Arne f 8/10 1929, og, Flitig biobesökare på Sjösala och som förde filmstatistik, skytt, fotbollsspelar, skogshuggare, d 19/10 2006
Bror Allan Rudolf f 25.5.1935 d 6/3 1993
Maj Hilma Linnea f 28/4 1940, d 15/4 1995 fel enl Gösta var det 24/4

Artikel om Ringholm i Östemtingen nr 54-2012

På garden finns ännu den gamla smedjan kvar.

Ägs nu av Gösta Ringholm.

Storsta

Bävik nr 6, 1:3 med 128 öre skatterätt omfattande 51 ha varav 32 skog vid laga skiftet.

Bostadshuset byggt 1883.

Djur omkr 1940: 2 hästar, 8 kor, 6 svin, 2 får, 20 höns.

Avstyckningar: 1:13 (Bryggan), 1:22 [17-ÖSÄ-AVS29](#), 1:24 (Pontéus) 1:26 (Pontéus) 1:41

Gården låg i äldre tider strax nedanför och öster om gården "på Bärj" och med manbyggnaden, en parstuga orienterad i öst-väst belägen så att om stugan stått kvar skulle den nu ha legat tvärs över landsvägen. Mangården och uthusbyggnaderna flyttades till sin nuvarande plats 1880-85 av dåvarande ägaren Emanuel Olsson.

1774-85 då Bävik nr 2 Elof ägde 1/12 = 80 öre enl ML 1783

Elof Persson f 27/11 1731 g m Kerstin Larsdotter f 1732

Barn: Margareta f 1758-04-13, **övertog**

Annika f 1761

Katarina f 9/9 1763, piga på Tomta

Gertrud f 17/12 1770

Måg Jöns Jonsson f 1752

Xxx Ingeborg Larsdotter f 1697, d 1781

96 öre vid storskiftet 1803 då Jöns J ägde Hf 1800 nr 8 om 1/12 = 80 öre

Jöns Jonsson f 1752, d 1835 g m Margareta Elofsdotter f 1758 d 1836

Barn: Ingeborg f 1774 ?

Jon f 16/11 1779, **övertog**, d 1829,

Katarina f 28/9 1781, g m Måns Larsson i Västa

Lars f 1/7 1784

Karin f 4/2 1786

Maria f 1/1 1789, boende i Nolbergsviken

Margareta f 1792

Erik f 8/8 1794

Annika f 18/11 1796, boende i Sandviken

Ingeborg f 24/3 1799, boende i Fölsvik

Anna f 11/12 1802, boende i Svenserudssätter

Karin f 1806 d 11/5 1851 (1851:1423), piga

Moder enkan Kerstin Larsdotter f 17/1 1727

Ägde 1804-1829

Sonen **Jon Jönsson** f 16/11 1779, d 1829 o Katarina Larsdotter f 24/6 1784, d 1828 bouppt 1828:851

Barn: Margareta f 13/7 1821, **övertog gården**

Kajsa f 16/1 1823

Lars f 4/8 1825

Maria f 213 1828

Bouppt efter Jon 1829:2015 (fast eg 58 öre)

Förmyndare för de omyndiga barnen var deras morbror Måns Larsson i Västa.

1845 Olof Månsson ägde vid Laga skiftet 1849 nr 6 om 128 öre.

Dottern **Margareta** Jonsdotter f 13/7 1821 g1 m Olof Olsson f 3/12 1807 i Västmyr d bouppt 1842:1817

g2 1845 m **Olof Månsson** f 2/12 1807 i By, dog 13/10 1864

Barn: **Olof** (styvson g1) f 19/10 1840 Övertog gården efter brodern 1886

Katrina f 27/9 1844 blev 1868 gift m Olof Nilsson f 1846 fr Öjervik

Johanna f 23/7 1847, d 1849

Johan f 28/12 1849

Emanuel f 26/6 1854, "Genomgått högre folkskolan", **övertog garden 1876**

Hustrun Margareta beskrivs som ett rätt manhaftigt fruntimmer och kom att bli gift tre gånger.

Hennes första man Olof Olsson från Västmyr far till styvsonen omkom under tämligen säregna omständigheter då Ola och Margret blott varit gifta något år då maken en dag begav sig iväg åt Prästbolshållet med häst och kärra. I denna hade Ola liggande en harv, ty vårbruket var ännu i full gang. Då man kommit en bit på väg och befann sig "nol i Båvik", segnade hasten oförmodat omkull och olyckan ville att Ola fick harven över sig och en "tinn" träffade huvudet. Så småningom kom folk passerande förbi olycksplatsen och fann då Ola i "Storsta" liggande död i vägen. Detta hände den 18 maj 1842.

Bouppteckn 1842:1817. (Fast eg Margaretas 17 öre, 2 hästar, 5 kor, 7 får 6 grisar)

Olof Månssons bouppteckning 1865:2049 innehåller fast egendom.

1867 gifte sig Margareta med Nils Zetterqvist f 8/10 1830 från Svenserud. Margareta dog 14/1 1875. (1875:2437)
Nils flyttade till N Ås där han gifte om sig med en änka.

1876

Emanuel Olsson g 28/12 1880 m Emma Lovisa Ringholm f 15/12 1860 i Axberg (T) från Nolista, d 14/3 1945

Barn: Johan Vilhelm f 1/10 1878 o.ä. med Maria Jonsdotter Eg.dotter Västmyr

Hedvig Rosalia f 24/10 1881

Familjen flyttade till Stockholm-Adolf Fredrik 1984.

1885 Per Olsson saknas som barn ovan född när

1886 **Brodern Olof Olsson** f 1840, ogift

1887-1925 inflyttad 1887 sonen från där Öst

Johan Jonasson Östlund f 11.9.1856, d 27.1.1934 g 1888 m **Amanda** Pettersson f 6.9.1862 där Väst,d1949

Barn: Gustav Helmer Östlund f 14/3 1887, d 1947 (makans o.ä. son), og., bl a ordn.vakt på Kattbärj

Axel Josef f 20/12 1888, d1951, og , köpte där Öst

Hjalmar Gottfrid f 19/9 1890, g m dottern därOpp i Fölsvik dit han flyttade 1921, d1939

Olga Karolina f 19/4 1892 , 1960, g m Arvid Johansson fr K-d , flyttade till där Öst

Barn: Åke William o.ä f 11/1 1915, d 2010 (95 år), drev Eltjänst i Sunne

David Emanuel Ö f 18/6 1894 , d1970

g1930 m Anna Kristina Eriksson f 17.10.1903 i Prästbol,d1995

Bodde som nygifta 1930 där Väst i Prästbol som de hyrde av församlingen,

där hon drev café. 1934 byggde de "Backarna" i Båvik.

1951 flyttade fam med 6 barn till Storsta som de övertog.

Ada Helena f 3/7 1896, till Amerika 1923, åter 1929, og1950,d 1984, og

Emma Elvira f 16/2 1898 , gift 1926 m Hartman fr Malmö, arbetade i Sthlm 1917, fl t Malmö 26

Anna Emilia f 23/3 1900, d 4/5 1989 g 1941 m Paul Bäf , flyttade till Soldattorpet

Lydia Amanda f 12/8 1902, d1927

Johan startade och ägde Östmansby Ångsåg tillsammans med Erik Nordqvist på Herrgårn.

1914 fanns här 3 hästar, 6 kor, 4 kvigor, 2 kalvar, 5 får, 2 grisar, 4 höns

1952 David o Anna Östlund

Barn: Berit Viola f 21/3 1930

Erik Bertil f 6/7 1931, d 2.9.1999

Åke Gunno f 23/2 1933

Arne Elon f 8/8 1935, Arbetat länge på Bofors i Karlskoga, orienterare

Siv Ingegerd f 5/2 1938, flyttade till Göteborg 1954

Roland 30/5 1948

Ägs numera tillsammans av fem av syskonen.

Tômta

Bävik 1:8, skatterätt 146 öre, om 80 ha, Bävik nr 5

Finns dokument skrivna av Karl Sandin från 1970 där han detaljerat skriver om byggnader och folk.

Gården från 1700-talet (1) låg tidigare längre norut i backen mot "på Bärj" men den brann 1886.

Stod i öst-väst med ingång mot söder.

Boningshus (2) byggdes i början på 1840-talet av Nils Andersson och låg strax norr om nuvarande bostadshus.

Stommen till detta var flyttat från "där Väst" i Prästbol (där nya kyrkogården nu ligger) och byggdes med framsidan mot norr. Huset var rödmålat och byggd av liggande timmer som brädfodrats.

I de båda östra rummen på övre våningen bodde det hyresgäster och 1885 och några år framåt var där även en affär.

Det fanns alltså två mangårdsbyggnader en tid varför några rum i nya huset blev uthyrda.

Nuvarande bostadshus (3) byggt 1928 delvis med timmer från nr 2.

Avsöndringar:

1:10 (Änga) 1:12 (Stordalen) 1:14 (Våråsen [17-ÖSÄ-AVS21](#)) 1:31,

del av 1:21 (Raskenlund [17-ÖSÄ-AVS28](#)) 1: 22 och tidigare även där Hagen nu ligger.

1979 tillköptes 1:32 i Tômta

1740-tal

Bengt Larsson f1708-11-01 i Prästbol g 1739-11-04 med nyblivna änkan Ingeborg Nilsdotter från Perstorp i Västra Ämtervik (änka efter Rik-Jöns Nilsson där Öst i Bävik)

Hf1774-75 (Bävik nr 5) Lars ägde enl. Mantalslängd 1777-1882 1/6 = 160 öre

Lars Månsson f1733 hu Marit Bryngelsdotter f1743

Barn: Måns f 28/7 1765

Britta f 17/2 1769

Ingeborg f 20/4 1771

Bryngel f 10/2 1774

Maria f1776, dog troll ung

Nils f1778, trol d ¼ 1779

Fam flyttade till S Soneby i Sunne

Hf1775-85 (Bävik nr 5) Sven ägde vid storskiftet 1786 då 136 öre

Sven Jonsson f1755 g m Britta Andersdotter f1766 (hennes 1:a gifte)

Barn: se nedan vid hustruns andra gifte

Svens bouppt 1795:399 (ingen fast egendom)

Gossen Måns Andersson f1775 7/12 S Såneby (Brittas lillebror)

Föräldr Anders Månsson f1736 d1776 / Katarina Bryngelsd f1743

Anm. Det finns inga husförhörlängder för ÖÄ före 1774 och inte mellan 1786 och 1799

Hf 1800-04 Bävik nr 7 om 1/8 = 120 öre

Olof Nilsson f1760 g m Britta Andersdotter f1766 (hennes 2:a gifte)

Barn: Karin Svensdotter f 11/7 1783 far Sven Jonsson, ev d 1/11 1794 i Brännsjuka

Anders Svensson f 2/6 f1786

--- " ---

Maria Svensdotter f 14/2 1794

---- " ---

Jon Svensson f 22/11 1788

-- -- " --

Katarina Svensdotter f1791

--- " ---

Nils Olsson f1791

Magnus Olsson f 7/10 1796

Britta Olsdotter f 24/12 1799

Katarina f1803

Dräng Måns Andersson infl. 1803 från N Gunnerudstorp, övertog

Moderänkan Karin Pålsdotter f 25/9 1722

Fam flyttade till Svenserud 1804.

1803 vid storskiftet ägde **Måns Andersson** om 1/8 = 120 öre

Måns Andersson f 3//4 1775 g m Britta Olsdotter f 8/12 1770 h.ägd dotter från där Öst I Bävik

Barn: Katarina f 13/11 1806

Kajsa f 9/7 1809

1817 valdes Måns till sexman.

Familjen flyttade 1830 till Visterud (Ö Al:7 s25)

1830 Olof Olsson d.y. f1794-04-01 inflyttad från Östmansby,

hu Karin Olsdotter f6/9 1804 (fr S Darn i Östmansby),

son Nils f22/12 1828, son Olof f 22/1 1832, d1848 (15)

Fam flyttar åter till Östmansby 1833 då Olof dött.

1831 ägare **Anders Nilsson** f1792-01-16 I Visterud d1869-11-23, nämndeman och skrivkarl I socknen

Bodde dock kvar på Hagen i Visterud.

1841-73 **Nils Andersson**

1841 Inflyttad Anders Nilssons son från Hagen I Visterud. Nils A ägde nr 5 om 146 öre vid Laga skifte 1849.

(varav 26 öre överförda från Västa)

Nils Andersson f 29/8 1818 på Hagen I Visterud, d 13/11 1891 g 1841 m Katarina Jonsdotter f 1819-01-18 på där Fram I S Ås, d 27/5 1898

Barn: Anders f 5/10 1842, g 1870 m Anna Maria Olsdotter f 9/9 1847,

Fam flyttade 1872 till Herresta som Brukare. Smedsby 1876-80 82-94. d1904-08-25 i Arvika

Jon f 3/6 1844, drev handel I Bävik och i Prästbol vid Sylta

Anna f 27/7 1846

Karolina f 26/12 1849 Småskolelärarinna på Östanby från 1873

Gustav Vilhelm f 11/6 1852 Stod bl a för byggandet av kyrkan I Nyskoga 1875, d 1912-05-03 I Botkyrka

G m Nancy Gustava Maria Serena Wahlström f 1857-07-07 I Karlstad, d 1911-09-23 I Botkyrka

Axel f 21/10 1854, d 1857-10-11

Hulda f 4/2 1857

Augusta Katarina f 29/6 1859

Emma f 2/9 1861

Enl protokoll från fattigvårdsstyrelse 1843 bortaktionerades gossebarnet Nils Olsson från Bävik nr 7

Till Nils A för 20 kappland råg och 1 tunnland 8 kappland havre.

1854-56 bodde här också brodern Olof Andersson f1820-09-28 I ÖÄ med familj.

Nils Andersson var riksdagsman från 1850 till 1870 med några års avbrott för Bondeståndet.

Nils var även möbelsnickare dock ej lika duglig som t ex Alsing utan var mera som klumpiga hafsverk.

En artikel om Nils A finns I Östemtingen nr 52-2010.

1861 inflyttade från Gillberga en arrendator Ernst Severus Hvitfeldt f 1833-06-01 I Åsby (Jönk) m hu

Flyttade nog omgående till Bärg I Smedsby. Bodde I Norberg 1872-89 då inflyttad från Grava (S)

Nils A hyrde även ut övre våningen på Tomta.

April 1873 flyttade familjen Nils A till Saan I Smedsby och gården övertogs då av ett handelsföretag från

Göteborg, Gustav Lindberg & Co som sålde till Gustav Olsson.

Inflyttad "som hyresgäst" nov 1873 från Saan I Smedsby dvs byte bostad med Nils A.

Jan Jonsson f 1821 23/3, g 1854 m Anders N från Fölsviks 's äldsta dotter **Maria** Andersdotter f 1830 11/11

Barn: Johan f1855 21/6 Kallade sig Sandström (taget efter "Saan")

August f1855 tvilling, dog 2 dar

Karolina f 1858 4/10, fick en oä dotter 1879

Alfred f 1863 30/12

1876 åkte Jon på arbete till LjusneBruk.

Var "Inhyst" då fam flyttade 1/12 1880 till Stavik sen Sunne o 1889 till Nolbergsviken

Inflyttad som arrendator 1874 från Sunne fam Sergeant Ander Hjerdin f1836-03-04 i Grava. Åter till Grava 1878.

Inflyttade (ev som arrendator) från Botilsäter 21/9 1877. Står som hyresgäst 1878
Häg **Lars Andersson** f 3/8 1844 i Grums g 1873 m Augusta Holmgren f 9/3 1846 i Borgvik
Barn: Ellen Sofia f 23/6 1874 i Botilsäter
Lilly Maria f 22/10 1876 i Botilsäter
Karl August f 6/1 1879
Fam flyttade till Åmål juli 1879

1878 sålde Lars A, Bävik 1:12 Stordalen ca 4 ha till Johannes Svensson för 400 kr [17-ÖSÄ-AVS19](#)

Inflyttade från Chicago maj 1879
Anders **Gustav Olsson** f 22/3 1843 i Grythyttan g 1868-11-14
m Gustava Lovisa Johansd. Alm f 5/10 1838 Myresjö (Jönk)
Barn: Axel Oskar f 25/2 1871 i Amerika
Emelie Josefine f 20/6 1873 i Amerika
Mimmi Matilda f 21/4 1875 i Amerika
Gustav Adolf f 8/11 1879
Fam flyttade tillbaks till Kansas i Amerika maj 1885

Gustav O byggde en vädersåg. Se artikel i Östemtingen nr 5 år 1968 av Karl Sandin.
Återvände dock till Amerika ca 1885.
1880 deltog Lars Skoglund från Norsta i Smedsby i bygget av Vädersågen bla tillsammans med Anders Nilsson på Saan i Smedsby.

Inflyttad nov 1885 från Lysvik (Sand i Skäggegård) 142 öre (fick lagfart 1884)
Nils Persson f 14/12 1853 i Lysvik g 1884-12-30 m Ingeborg Teresia Telander f 8/7 1867 i Vitsand Cl:3s33
Barn: Valdemar Julius f 18/3 1886, flyttade till Gbg 1919
Per Vilhelm f 23/2 1888
Nils Verner f 7/5 1890, se även om Raskenlund
Dödfött gossebarn f 8/6 1902 m Nils P (på Bävik nr 1)
Anna Teresia f 17/5 1895, blev gift i Smedsby med Lars Persson Lögren, dotter bott i Västmyr,
Sjöng i "Lidmanska kören" (se artikel om kören i Östemtingen nr 4 (1968))
Karl Viktor Folke f 8/10 1907, fl till Hammarö 1929. En son hette Gunnar, bosatt i Lund.

1885 sålde Nils P en lägenhet (Våråsen) om ett tunnland 10 kappland (210 alnar * 88 alnar) till
Robert Byqvist för 200 kr samt 1,50 kr årligen [17-ÖSÄ-AVS21](#)

1886 brann gården (anlagd av Nils P) som dock fick ut försäkringspengarna.
Gården låg då längre norrut mot Berget.
Nils P ägde också en gård i Askerud som också brann.
Han tände även på en gård i Torvnäs på uppdrag.
Nils P (Glas-Nisch) dömdes 8/1 1890 av Nedre Fryksdalens Häradsrätt för bedrägeri och mened till straffarbete i
fyra år och sex månader samt förlust av *medborgligt förtroende* för alltid.
Han blev frigiven 1894-07-28 från Långholmen.
Skrevs sen som Inhyst.
Nils och barnen antog senare efternamnet Sandin. (efter hemgården sand i Lysvik)
Fam bode en tid i "Nedre Bävicksbackera" och flyttade 1898 till Raskenlund.

1890 inflyttade från Lysvik, brodern till Nils P som blev arrende-h.äg
Per Persson Sandström f 19/10 1864 i Lysvik,
g1 1888 m Kristina Jonsdotter f 28/10 1867 i Vitsand, d 26/5 1904
Per flyttade till Amerika 31/5 1895 blev 3 gånger.
Barn: Johan Fridolf f 8/12 1888 i Lysvik, flyttade till Amerika 1906 med fadern
Paul Alexius f 24/1 1891, flyttade till Amerika jan 1910 med fadern, återkom aldrig, d196x
Hilma Katarina f 25/12 1892, dog 6 år ung då hon ramlade i gardens brunn.
Henning Emanuel f 11/8 1895
Axel Evert f 7/11 1901
Kristina står som h äg 1900
Per P omgift 13/3 1909 med sin piga Maria Magnusson f 18/6 1872 i Nordmark.
Barn: Elsa Maria f 16/4 1904 o.ä. (med då pigan)
Son f 13/1 1906 dödfödd
Gustav Vallentin f 19/1 1907

Gustav Leander f 6/12 1909 I Ransäter

Fam flyttade till Ransäter 14/10 1911

Per P var 1891 efter vägsyn ålagd att bl a rensa diken på hans tilldelade vägavsnitt som låg söder om Östmansby. Eftersom Nils Wikström där Ner I Fölsvik satt upp gårdsgård utefter vägkanten och hand å inte kom åt att rensa diken innanför så stämde han honom.

Per antog senare efternamnet Sandström. (efter hemgården Sand I Lysvik)

Arrendator åt Per P från 1895 6/11 Inflyttade från Skacksjö. Fattighjon 1900

Axel Fredrik Vikström f 25/9 1861 i ÖU, d 22/5 1899, (37år) (1900V2s5) g 1885 m Karolina Nilsdotter f 20/6 1860

Barn: 7 st mellan 1887-97. Axel Gottfrid f1890,Karl Einar f1892,Nils Gustav f1899,Agnes Maria f1887

Selma Teresia f1888,Ellen Olivia f1895, Hildur Axelina f1897

Som ung änka med sju mineråriga barn fick familjen svårt.

Karolina flyttade 18/11 1908 till Mjölntorpet i Skacksjö. De flesta av barnen kom att emigrera till Amerika. Hon bodde dock i Båvik 1930.

Axel hade enligt uppgift både mord och misshandel på sitt samvete.

Inflyttade 4/12 1906 från Ransäter

H.äg. Otto Eriksson **Nordgren** f 26/11 1868 i Norra Råda g 1899 m

Bolethe Sofie Kristiansson f 15/4 1860 I Norge

Barn: Peder Sofus Pedersson f 11/11 1894 I Norge (hustruns tidigare), fly till Ransäter 1913

Selma Kristina f 1898 I Norge

Hanna Elvida f 23/8 1901 I Ransäter

Fam flyttade till Älvsbacka 1913 efter att ha haft auction på lösöret.

1910 bodde här även fadern

Avsåg Erik Eriksson f 1830 I Norra Råda, enkeman 24/12 1905, m dottern Emma Matilda f 1865 I N Råda

Inflyttade från Norra Ny 1913

Johannes Jansson f 30/11 1886 I Norra Ny 1909 m Emma Larsdotter f 22/7 1889 I Norra Ny

Barn: Elin Maria f 30/7 1909 I N Ny, fl t Amerika 1930 tills m sonen I Ängbacken

Lars Gunnar f 9/1 1911 I N Ny

Karl Helge f 5/1 1913 I N Ny, övertog

Anna Kristina f 11/3 1915

Ester Teresia f 8/5 1917

Elsa Lavenia f 4/7 1919 blev gift m tandl. Bruzèn.

Dec 1914 sålde Johannes ett skogsskifte till Hansson som då ägde Östmansbysågen vid Sjöheden.

Johannes byggde upp nya uthus.

Gamla uthusen samt källare låg längre norrut nära gränsen till Bärjs gårde.

Under vintrarna fick Johannes som så många andra söka sig arbete utanför bygden bl a var han två vintrar på timmerkörning I Norge.

1914 fanns här 2 hästar, 2 kor, 3 kalvar, 4 grisar, 4 höns

Inflyttad som hyresgäst 1/10 1917 från Norra Mossbråten änkan Katrina Magnusdotter Sundqvist f med dottern Elin Sundkvist. Katrina dog 3/12 1918

Den sista hyresgästen var Gustav Alfred Eriksson Storm som tidvis även arbetade som dräng på gården. Karl Sandin har dokumenterat många episode kring honom.

Johannes köpte en mindre egendom I Skåre och barnen tog över 1934

Johannes, hustrun Emma och tre av barnen är begravda I ÖÅ.

Enligt Karl Sandin avstyckades 1933 av Johannes nästan halva egendomen, (som varit 38 tnl åker och 120 tnl skog) som benämndes den östra delen.

Karl Olsson från Bärj tog över 1936 g 1934 m Dagny Bäckström troll f 12/7 1909 infl 1934 från Bäck I Sunne

Barn Elsa f1935 Karl f1938

Karl odlade upp ett nytt gårde nere vid Labbersviken.

1950 utflyttade fam Karl Otto Olsson f 29/9 1900

Inflyttad från Skellefteå

1950 Einar Larsson f 28/7 1895, d1969 g 1927 m Signe Larsson f 28/10 1905, d 1971

Barn: Ivar f1928 d 2002 , og

1994 Christian Risberg / Helena Andersson

1998 Urban Larsson gift och senare skild från barnens moder Anna
Barn: Karl, Karin, Ville, Algot och Per

Där Väst

Bävik nr 8, 1:5, skatterätt 88 öre om 47 ha varav 35 skog

Bostadshuset byggt 1860.

Djur omkr 1940: 2 hästar, 8 kor, 4 svin, 6 får, 15 höns

Avstyckningar 1:15 (norr om Ängbacken), 1:18 (norr om Ängbacken [17-ÖSÄ-AVS25](#))

1:36 1:37, del av 1:38, 1:22 [17-ÖSÄ-AVS29](#)

Xxx Elof Ersson f1716

1774-85 då nr 7 Lars Olofsson ägde vid storskifter 1786 120 öre = 1/8. Även enl ML 1783

Lars Olsson f1734-09-25 hu Karin Eriksdotter f1728 ev 1730 (Olov B), d1814

Barn: **Nils Larsson f1760-08-31, övertog**

Jon Larsson f1762-09-01 d1823-05-01

Blev; gift i Smedsby fick bl a en son f1806 som blev soldat Bössman

1800-20 Bävik nr 9 1/8 = 120 öre 120 öre vid storskiftet 1803

Nils Larsson, levde 1820 g m Britta Jönsdotter f1755, d1812 Bouppt 1812:213

Barn: Nils Nilsson f 1782

Maria Nilsdotter f19/9 1784, dog troligen ung

Britta Nilsdotter f 3/10 1788 d 10/2 1812 g m Nils Jonsson d1814 bouppt 1814:1179

Jöns Nilsson f1791 dog troligen ung

Katarina Nilsdotter f 14/4 1792, **övertog**

Jöns Nilsson f 28/10 1794, fl till Smedsby 1820

Maria Nilsdotter f1797

1836 ägde vid Laga skiftet 1849, då 88 öre

Dottern Katarina Nilsdotter f14/4 1792, d1887, 95 år g m

Nils Persson f 2/1 1796 i Sunne, d 20/4 1853(1853:1559)

Katarina var tidigare gift med Anders Pettersson från Sunne som avled 1824 (bouppt 1824:1551).

Barn: Peter Andersson styvs f 1612 1820 moderns från g1, **övertog**

Kajsa f 22/8 1826, blev gift m Lars Olsson i Hagen

Maria f 29/5 1829, d 14/11 1866

Nils f 27/11 1831, hemmaboende 1865

Per f 21/11 1835, hemmaboende 1865

Sonen Lars Andersson avled 1832 enl bouppt 1832:1249, ägde fast eg 23 öre i Bävik

1855-95 köp från modern 1855 45 öre 23 pgr

Petter Andersson f 16/12 1820, d 5/10 1894,

g 1860 m **Kajsa Persdotter** f 5/9 1833 Örbäck, d 4/5 1899 (bouppt 1899H4s21)

Barn: Matilda f 11/5 1861, flyttade till Sunne 1894, g m soldat Erik Ullfält Ulfby Sunne

Amanda Katarina f 6/9 1862 hade en o.ä. son Johan Gustav Helmer f 14/3 1887 g m Johan Östlund

August Westholm f 26/7 1864, d 2/3 1914 (49) lunginflammation, ogift 1910

Karolina f 14/3 1867, hemmaboende, og 1950, flyttade till Boden 1955

Per **Emil** f 22/7 1869, d 9/4 1937, övertog garden, sen h.äg i Bosserud 1918

Nils Johan Westholm f 21/11 1871, snickare, fl t Gävle 1902

Axel Wilhelm 4/9 1874, d 1875

Anna Ottilia f 8/4 1876, d 1916, g1907 m Nils Edvard son i Änga

Oskar Albert f 8/5 1879, snickare, g 1921 m Emma Karolina Larsson(Bääf) f 5/8 1884, d1962-10-26

Barn: Elsa Karolina Hagberg f 14/3 1906 (hustruns) Fader: Wilhelm Hagberg, Stebacken

Bouppt 1894H51s1201 efter Petter innehåller fast egendom 88 öre skatt i Frälsehemmanet Bävik.

Bytet av efternamn till Vestholm är troligtvis taget efter gårdsnamnet "där Väst".

Här bodde även Modern Katarina Nilsdotter f 14/4 1792 (d1887)

Amanda Katarina gifte sig 1988 med Johan Östlund, son från där Öst och de kom att överta Storsta 1887

1899

Sönerna **August** o **Emil** Pettersson-**Westholm** övertog garden .

Emil g 14/5 1910 m Alma Emilia Nilsson f 17/3 1885 i Östmark, d1961

Barn: Axel Harald Persson f 25/11 1905 i Östmark (hustruns)

David Emanuel Vestholm f 1/9 1910 , d1982, blev h.äg i Bosserud 1937

Dotter, dödfödd 22/5 1912

Fam köpte Bosserud och flyttade dit 1918.

1914 fanns på garden 2 ston, 1 , 5 kor, 2 kvigor, 2 kalvar, 10 får 3 grisar, 5 höns.föl. 47 ha varav 35 skog.

1918 tog brodern Oskar Albert Vestholm (39) över, d1971 g 1921 m Emma Larsson, soldatdotter

1930 fosterdotter Rut Otilia Nilsson och fosterson Sven Birger Zidoli f1926 (syster i Bosserud)

Lina Westholm d 1964, 98 år bode kvar på övervåningen efter de hade salt garden.

Hon hade en styvdotter Rut Nilsson från Ånga som bode i ett mindre hus norr om där Väst.

Huset var senare uthyrt till Rut Söderqvist från Älva

I saband med försäljningen avstyckades Hagaberg till Oskar o Emma Westholm

Inflyttade 28/6 1946 från Östmark

1945 Karl f 10/1 1895, d 9/3 1977 och Minda Johansson f 24/7 1898, d 12/12 1979

Barn: Erik, f 1923 Arvid, f1925 ,Ruth, John f 1928, Anna f1930, Karin f 1934, Elsa,

Ingrid f1937, Bror f1939, Göran f1941

Anna flyttade till Tjustersby som hemb. 1952, bosatt i Mellby

Karin flyttade till Sunne som hemb. 1953, g1954 i Butorp

Arvid g1959 m Rut Anita Danielsson f1936

1960 John Henry Karlsson

Västa

Bävik nr 4, Bävik 1:27. Skattetal 82 öre

Var tidigare 1:6, skatterätt 112 öre om 63 ha. Bosserud tillhörde då Västa. (1886-1925: 82 öre före 62)

Avst. 1:29 (gårde vid Bosserud [17-ÖSÄ-AVS34](#)) 1:44 (1969) 34 ha. .

1:16 (1885 skog 23 kappland öster om Änga)

Hemmansklyvning 1925 då 1:27 bildades. [17-ÖSÄ-231](#)

Nuvarande boningshus byggdes av Alfred Ringholm omkr 1900.

Artikel om Västa i Östemtingen nr 48-2007

Hf1774-85 då nr 9

Anders Nilsson f 23/7 1728 hu Britta Börjesdotter f 27/12 1734

Barn: Ingeborg f 16/1 1761

Maria Andersdotter f1764 g m **drängen Ingemar Jönsson f1750**

Barn: Jöns Ingemarsson f 8/5 1785, d1785

Britta Ingemarsson f 19/1 1787, d1788

Nils Ingemarsson f 15/8 1789

Jöns Ingemarsson f 20/10 1791, skomakare, utflyttad 1809 till där Öst som dräng

Nils f 14/11 1766, d1773

Lars f 12/9 1769

Olof f 19/6 1774

Nils f 12/4 1777

1786+Hf 1800-23 ägde nr 2 om 1/12 = 80 öre var 100 öre vid storskiftet 1803

Ingemar Jönsson f 28/11 1750, d1823 **omgift** m Katarina Olsdotter f 1766 (trolig fr Dalen) d 1829:1382

Barn: Maria Ingemarsdotter f 4/1 1794 g m Olof Nilsson i Myrbråten

Olof Ingemarsson f 16/12 1795

Måns Ingemarsson f 24/6 1798

Per Ingemarsson f 30/9 1801

Magnus Ingemarsson f 1/1 1804, blev måg på Nedre Älvbråten i Fölsvik

Britta Ingemarsdotter f13/1 1807

Britta Ingemarsdotter f 17/1 1808 g m Lars Olsson, f1799, de bode 1865 i Myränga

Fam togs ur mantal 1817

1821-1841 var kom Måns från

Måns Larsson f 19.1.1781 i Fölsvik, d 1841 o **Katarina Jönsdotter** f 28.9.1781, dotter i Storsta

Barn: Ingeborg Månsdotter f 19.9.1806, **övertog**

Maria f1811, d1812

Lars f 6/7 1813

Jon Månsson f1813, d1817

Maria f 11/4 1821

1822 valdes Måns till sexman.

Bouppt efter Måns 1841:1303 innehåller fast eg 75 öre 2/3 pgr, ca 25 fordrigsreverser

Men även skulder samt 8 kreatur, 8 får, 4 grisar. Total behållning 220 kr.

1842 Erik N ägde vid Laga skiftet 1849 nr 4 om 112 öre

Ingeborg Månsdotter f 19/9 1806 g m **Erik Nilsson** f 25/7 1800 på där Öpp i Bogerud, d 15/7 1860

(1861V35s3141, ingen fast egendom)

Kajsa f 2/1 1831, **övertog**

Anna f 5/9 1832, fick o.ä. sonen Nils Olsson f 8/12 1862

Katarina f 11/1 1838

Maria f 9/2 1840

Magnus f 15/5 1847

Dottern **Kajsa Erikdotter** f 2.1.1831, d 1.5.1911 g1 1858 m **Olof Olsson** f 6.6.1824, d 27.10 1863

g2 14.6.1865 **Nils Nilsson** f 19.10.1833 Berga I VÄ, d 21.6.1891
(bouppt 1894V9s37, ingen fast egendom)

Barn: g1 (Olsdotter)

Britta Maria, f 22.4.1856, o.ä.

Karolina Olsdotter, 8.1.1859, d 25.3.1952 I Kd g 1886 m Johan Alfred Ringholm I Nolista

Johanna, f 16.5.1861, d 7.12.1878

Emma, f 22.11.1863, d 22.9.1943 g 1887 m h.äg. Nils Nygren I Systs I Östmansby

Barn: g2

Nils Edvin Nilsson, f 3.4.1866, d 1.8.1866, snickare, fl t Sthlm (Gust W) 1926

Nils Johan Westlund Nilsson, f 16.6.1867, flyttade till Nyed, Falun 1901, timmerman, hemmab 1900

Anna Katarina Nilsson, 2.7.1870, d 23.3.1915, g m Nils Emil Nilsson från Ängbacken

Barn: Erik, Birger, Bertil (barn: Lars "Tvåan" Nilsson), Margit g Ahlström

I bouppteckningen efter Olof 1864H17s1859 ingår fast egendom om 112 öre.

1878 sålde Nils Nilsson 10 tunnland skog till Nils Olsson och hustrun Kajsa Jonsdotter I Ängbacken.

1888 inflyttade från Sthlm –Maria (Övertog efter Nils Nilsson f1833, se ovan)

Johan Alfred Ringholm f 16.1.1854 I Axberg (T), d 22/1.1912 g 6.6.1886 (Sthol- Maria M) m

h.äg.dottern **Karolina** Olsd.f 8.1.1859 d 93 år

Barn: Ester Alfrida, f 7.2.1889, d 2.3.1965

Jenny, f 3.11.1890

Gerda Vilhelmina, f 18.8.1892, d 7.6.1964

Anna Henrietta, f 29.10.1895, d 19.10.1956

Frans Ivan, f 11.2.1898, d 25.12.1981

Ture Alexander, f 21.1.1900, d 20.6.1967

Karl Algot, f 24.9.1902, d 30.12.1972

1888 auktion på Vesta om 82 öre då Alfreds svåger Nils Emil Nygren köpte garden för 4000 kr

1910 sålde Nygren en del (44 öre av 82) till Alfred o Karolina Ringholm för 2500 kr

1912 3/2 flyttade (Alfred) o Karolina o barnen till Klingerud I Grava

1911 28.6 sålde Alfred till Lars Jonsson för 7000 kr (köpebrevet finns I Systs I Östmansby)

Inflyttade 1911 från Sunne

H.äg. Lars Jonsson f 24/6 1870 I Fryksände, g 3/11 1901 m Karolina Nilsson f 21/5 1870 I Lekvatten

Barn: Ellen Karolina f 7.6.1902 I Lekvatten

Ester Karolina, f 7.3.1904 I Sunne

Nils Johan, f 18.3.1906 I Sunne

Gustav Edvin, f 9.7.1907 I Sunne

Astrid Kristina, f 20.11.1908 I Sunne

Lars Ragnar f10/10 1912

Kurt Lennart f 28/9 1914

1914 fanns här 1 häst, 3 kor, 2 kvigor, 1 kalv, 2 får, 2 grisar

Fam flyttade till Sunne 9/10 1916

Inflyttad från Fryksände 2/11 1914 (1913 9.7 finns lagfart) som var kyrkvård och virkesköpare.

Anton Julius Nilsson f 8.4.1886 I Lekvattnet, d 27.7.1960 g 1916 m Hilma Persson f 10.12.1890 i Östmark, d1968

Barn: Axel Emanuel Persson, 19.6.1911 (hustruns son med från Gunnerudstorp)

Nils Evert Nilsson, f 5.8.1916, d1982

Edit Gunvor Evelina, f 26.9.1917, d2010

Agda Maria, f 9.4.1920, 2009

Tore Erling, f 21.5.1925

Fam flyttade till Prästbol omkr 1935

Inflyttad från Stora Kil

f Höglund

1936 28.10 ny ägare Karl Ragnar Nilsson, f 1.2.1895, d 6.10.1981 g m Torgerd, Skoglund f 24.11.1895

Barn: Gerd Lillan Larsson, f 15.8.1939 g m Gunnar Jansson bosatta I N Ås

Solvieg Margareta Titti Larsson, f 17.12.1940 g Larsson

Fam flyttade till Sunne 1956

1956 inflyttade från Östmark

Alvar f 5.2.1928 o Kajsa Jonsson f 16.4.1929, d

Barn: Jan-Ove f 13.3.1954 Lena 20.3.1962

Där Öst (Östa)

Bävik 1:2, Bävik nr 3, skatterätt 169 öre och omfattade vid laga skiftet 68 ha varav 50 skog

Notering 1841 "Dömle Bruk äger räntan"

Djur omkr 1940: 2 hästar, 8 kor, 2 svin, 15 höns

Avsöndringar: 1:22, 1:30 (Hag), 1:42

Karl Sandin från Tomta har 1969 gjort en beskrivning hur 1600-talshuset såg ut och användes samt en med "Minnen kring en gammal gård".

Rik-Jöns Nilsson f ca 1668 i Bävik, död 1738-06-16, gifte 2 med Ingeborg Nilsdotter från Perstorp i VÄ

Barn: Margeta f 1711-12-24 av Jöns N / Ingeborg N

17xx **Olof** Jönsson

Hf 1774-85 då Bävik nr 1

Olof Bryngelsson f1738-09-01 g 1765 m Karin Månsdotter f1744 piga från Södra Soneby d1826 bouppt 1826:1045

(Olofs föräldrar Bryngel Elofsson o Margareta Jönsdotter, Olofs syster Marit f 1743-04-09, Katarina f 1745-09-11, Annika f 1747-03-11, Ingeborg f 1749-04-24, Ingeborg 1755-06-15)

Barn: Jöns Olsson f1766, **övertog**

Britta f 8/12 1770, gift omkr 1805 med Måns Andersson på Tomta

Måns f1773

Nils f1775, fl t S Ås 1800

Bryngel f1777, dödfödd

Olof f1780

Maria f1782

Katarina f1784

Bryngel f1787, **övertog efter Jöns**

Margareta f1790

Bouppt efter Olof 1800:1173, ingen fast egendom

1800-14 3/16 = 180 öre var 180 öre vid storskiftet 1803 då det var sterbus efter Olof Bryntesson

Jöns Olsson f1766, d1815 bouppt 1815:1769 g 1807 m Britta Olsdotter f 1782/1790, d 1817

Barn: dot f1812, d1813

Katarina Jönsdotter f1814, kom till Gunnerud

1815-

Änkan Britta Olsdotter d1817 bouppt 1817:705 och dottern Katarina Jönsdotter f 1814, d1818

1817-1837

Bryngel Olsson f 28/ 1787, d 9/4 1837 och Karin Jönsdotter f 11/12 1795 (? i Fölsvik) d 31/7 1848 (1848:2089)

Barn: Karin f 1/10 1820 **övertog** gården

Olof f 15/5 1822, d 27/9 1837

Maria Bryngelsdotter f 31/10 1825 g m Per Larsson i Skacksjö

Änkan Karin Månsdotter f1744, d1826

1841-95 ägde vid Laga skiftet 1849

Dottern **Karin** Bryngelsdotter f 1/10 1820 d 7/7 1888 (67 år) (bouppt 1889H15s727) g 1838

m **Jonas Bengtsson**, son i Råbäcken f 23/12 1810 i Gustava, d 25/3 1881 (70 år)

Barn: **Olof** f 9/9 1839, **övertog** 1896, d 28/10 1920

Jonas f 1842 d 1842

Karolina f 4/10 1844 d före modern g m h.äg Nils Olsson i Vestmyr, 5 barn

Börje f 17/9 1846, **övertog** med brodern Olof, d 15/12 1903

Britta Maria f 13/1 1849 g m h.äg Johan Jansson Mellkvist i Mellastôga Rud

Matilda f 9/3 1851 g m Nils Nilsson I Mosserud
Johan f 11/9 1856 flyttade till Storsta 1887 som H.äg.
Gustav f 28/12 1863, d 19/10 1885 (1886H23s1601)

Den ståtliga byggnaden uppfördes omkr 1852 och hade skiffertak som hämtats från Glava med häst.

På 1850-talet var där Öst en pampig gård och förutom manbyggnaden fanns där sju byggnader.

Jonas bouppteckning 1882V21s723 innehåller fast egendom om 169 öre samt djuren
1 häst 17 år, 2 ston 10 år, 5 kor, 2 kvigor, 3 kalvar, 12 får, 1 gris

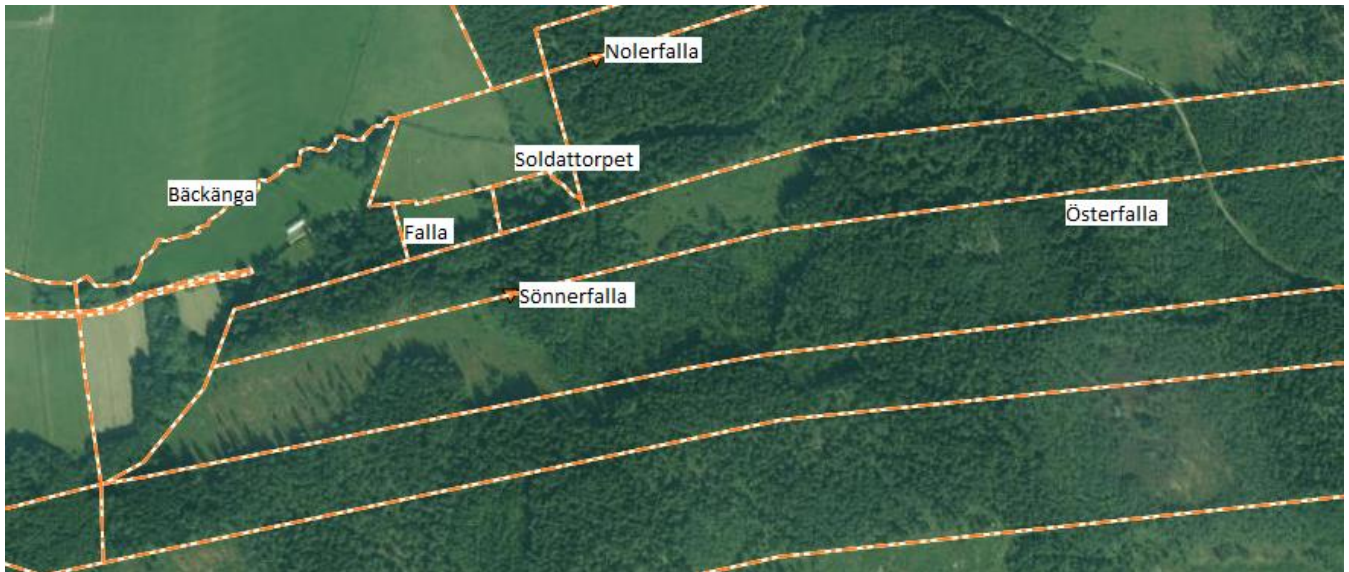
Olof Jonasson, H äg från 1896, d 28/10 1920 ogift (hade två pigor 1910)
1914 fanns här 3 hästar, 7 kor, 2 kvigor, 1 kalv, 6 får, 1 gris, 3 höns

Olof som var ogift och barnlös ärvdes av sina syskon och syskonbarn.

1920 Johan Östlund, broder till Olof
Barn mm: se Storsta
1930 Axel Josef Östlund
Olga (syster, hushållerska) med sonen Åke William
1961 Åke W Östlund f 1915-01-11, d 2010
Allan Östlund son till Hjalmar
1981 Anna Feltenmark ½
Mats Östlund ½, son till Åke, boende i Kil

Bostadshuset (foto finns i Hf:s bildarkiv) och stallbyggnaden som revs på 70-talet och köptes av Wester i Sunne.
Sattes upp i Åmberg

Torp och övrig bosättning Bäckängaområdet

Bäckänga

Bävik 1:11 Avstyckat från Bärj 1:7 1879 4,8 ha [17-ÖSÄ-AVS18](#)
då Anders Olsson Almkvist som då ägde Bärj sålde detta till Smeden *yngre* Olof Olsson 9 tunnland 27 1/10
kappland för 2000 kr.
Köparen ålades att årligen betala en avgift om 8 kr 84 öre till ägaren till Bärj (i stället för egna skatteören).

På 1940-talet var det på 21 ha, i ladugården fanns 4 kor o 1 gris

Inflyttad nov 1869 från Nybacka i Fölsvik Snickaren (dit han flyttat nov 1868 från Bävik)
Anders Olsson Almkvist f 6/11 1820

1854-95

Torp Olof Olsson f 20/8 1820 i Sunne, d 13/4 1884 (1885V49s803) g 1847 m Maria Jönsdotter f 25/7 1816
Barn: Karin f 21/10 1846 g m Johan Westholm/lund i Filipstad
Olof f 27/10 1848, tog över efter faderns död
Maria f 16/11 1852 g 1877 m Lars Magnus Jonsson på Falla. Flyttade 1888 till Myra, Smedsby
Kajsa f 3/2 1855, flyttade 1888 till Myra i Smedsby
Johanna f 10/11 1858
Nils Johan f 31/10 1863

1886-1911 Avsöndringsägare under Bävik nr 7 Berget

Olof Olsson f 27/10 1848 g 1887 m Elisabet Nordqvist f 17/11 1856 Sandviken ÖÄ, d 22/12 1901

Barn: Hanna Elisabet f 22/10 1888, d 20/8 1934 Piga: Augusta Geijer f 1865 d 1921

Olofs syster Johanna Olsdotter f 1858 bodde här 1900

1912 Olof Olsson f 27/10 1848, änke 20/12 1901, d 26/7 1918

1914 fanns här 3 kor

1919 Dottern Hanna Elisabet Olsson f 22/10 1888, sömmerska åt bl a systrarna Örnberg
 1936 Karolina Nordqvist f Karlsson
 1937 Arvid Lillberg f 16/3 1893 g 1924 m Hildur f 30/4 1901 i Grythyttan, Arvid d 14/1 1962 hon 17/1 1971
 Barn: Gösta f 1923, Anna-Lisa f 1924, Ulla f 1926, Gunnel f 1932 (fl t Ransäter 1952 som hemb.)
 1971 Holger Staaf f 30/1 1912
 1987 Gunter Maurer f 6/11 1940

Bostället / Bäviks Soldattorp / Öster Bäckänga / Bäckängsskiftet

Bävik 1:22

Soldattorp nr 9 på Lifkompaniet 4 tunnland 116/10 kappland,. Ursprung 1:2 – 1:9. Torpnr VÄ-00-0071
 Flyttades hit (nr 923,564-569,576,922-23) i s m Laga skiftet 1849 från det förra som låg norr om "där Väst".
 Friköptes 1912 av Lars o Karolina Bäf 4 tunnland 11 6/10 kappland för 925 kronor [17-ÖSÄ-AVS29](#)

Bävik 1:23

Mark I anslutning till 1:22 ST som var bebyggd med soldattorpet
 Avsöndrad 1919 från 1:7 Bärj, 0,05 ha för 75 kr [17-ÖSÄ-AVS30](#) av Lars Bäf

Bävik 1:25

Mark I anslutning till 1:22 ST avstyckat 1924 från 1:7 Bärj med 0,5 ha till Lars Bäaf. För 75 kr. [17-ÖSÄ-AVS32](#)

1809 års generalmönstringsrulle Bengt Persson Bäfman
 1806-01-08 föddes Britta av BPB o Britta Månsdotter

1848-52

Antagen 1848 avsked 1875

Nils Bäaf Jansson f 2/5 1828 i Kil, inflyttad till ÖÄ 1848, gift 1849 m h.äg dottern Stina Jonsdotter i Nolista f 1812.
 Fam flyttade 1852 till soldatbostället i Svenserud. Stinas föräldrar var Jon Börjesson o Maria Olsdotter. Barn:
 Maria f 1850 d 1871, Hjalmar f 1854. Hjalmar flyttade till Stockholm där han senare kom att överta en pianofabrik
 tillsammans med sin kusin Fredrik Frankel från Nolista. Hjalmar återkom
 till hembygden 1903 då han köpte Enkul i Prästbol.
 Se även artikel Östemtingen nr 4 (1968) om förebilden till Nils Svens i Selma Lagerlöf bok Mårbacka.

1858-62

Jon Jonsson Bäf f 18/10 1832 i Fryksände g 1858 m Katarina Olsdotter f 21/7 1838 . Antagen 1851
 Barn: Jan Peter f 1853, Olof August f 1863, Maria f 1865
 Flyttade till S Ås som soldat Åsman 1862.

1862 Antagen 1862, en 20-årig son till en inhyst änka i Bävik

Soldat Karl Johan Olsson Bäf f 2/1 1842 g 1865 m Inga Katarina Olsdotter f 21/9 1835 i Kil.
 Barn: Maria f 1864 o.ä., Charlotta f 10/12 1869, Elin f 6/11 1866, Hulda f 24/11 1871,
 Karl Paul f 14/10 1873, Oskar Albin f 17/2 1876
 Fam flyttade till Sunne 1876

1876-1925

Lars Bäaf, förut Larsson f 28/1 1856, antagen 1875, avsked 1906 , d 1928

Gift 4/4 1884 m **Karolina Petersdotter** f 26/11 1859, 1942

Barn: Emma Karolina f 5/8 1884, d 1962, med o.ä. dottern Katrina Hagberg f 14/3 1906,
 g 1921 m Oskar Westholm där Väst. Bosatta där Väst.

August Helmer Larsson f 18/10 1889, träarbetare, g 1920 m Johanna Olivia Olsson
 f 19/6 1985 i Ransäter. Fam flyttade 1920 till N Ängbråten i Smedsby.

Inflyttad från Glava 1930 fosterdottern Signe Melkersson

Paul Fritiof f 20/7 1896, dog 12/8 1966 g 1941

m Anna Emilia Östlund från Storsta f 23/3 1900, d1989
Bostadshuset byggt omkr 1880 om ett rum o kök samt hall.
1914 fanns här 3 kor, 1 gris, 5 höns
Ladugård av sten byggd 1928 för tre nöt och 1 svin.
1943 Paul Bäf
1966 Hustrun Anna Emilia.
Flyttade till det nybyggda huset 1:42 I Hagenområdet, troligen 1959
Ägs nu av Maurer

Falla / Askers torp /Bäviksfalla

Låg strax väster om Soldattorpet ex 570-72

Avsöndrat som Bävik 1:20 från 1:7 Bärj 1887 då Peter Geijer köpte av Olof Persson
1 tunnland 8 kappland för 250 kr. [17-ÖSÄ-AVS27](#)

1811 beviljades Sven Jonsson I Bäviksfallet sjuk och fattigbidrag.

1837 dog dove Magnus från Bäviksfalla.

Hf 1831-40 (Per även torpare 1843) kolla andra f-datum I hf 1826 torpare åt Måns A
Torp Per Olsson f 27/5 1802 I Gunnerud g m Margareta Olsdotter f 11/4 1795 I Sandviken. Barn: f 1823-35
Per Olsson I Bäviksfalla tvingades till avträde 1849 av Nils Persson och Olof Larsson

1854-70 inflyttad 1854 från Sunne 1878 brukade han 1:20 Falla enl köpebrev på Bäckänga
Jordtorp. Peter Persson f 8/2 1831 g 1855 m Katarina Nilsdotter f 13/10 1828
Barn: 5 st 1837-67
Modern änkan Margareta Olsdotter och två syskon bode här också (1865)

1871-1930 minst Avsöndringsägare /Torpare på Bävik nr 7 Berget ev Nolerfalla
Britta Jönsdotter f 13/1 1821, änka 14/6 1867, d 8/12 1907
Barn: Maria Jönsdotter f 28/9 1845, hemmaboende, og 1930 blind
Nils Johan Jonsson f ½ 1849
Lars Magnus Jonssn f 4/2 1853, bode med sin fam. Se nedan
Olof Gustav Jonsson f 11/4 1857 **tog över** som Asy.äg, og, bode kvar 1930
Lars Magnus g 1877 m Maria Olsdotter f 16/11 1851
Barn: Maria Elisabet 2/2 1878 I S Ås
Johan Leander f 1/5 1880 Skön (Norrb)
Olof Viktor f 6/1 1882 I Skön
Emma Lovisa f 7/5 1885 I ÖÄ
Fam Lars Magnus flyttade nov 1888 till Mallanmyra I Smedsby.

1908 Lars Bäf g m Karolina Geijer som troligen aldrig bode här utan på Soldattorpet.
1943 Paul Bäf
1967 Pauls Hustru Anna Emilia
Nu ägs 1:20 av Maurer.

Norra Falltorpet / Nolerfalla / Nordfalla

Bävik 1:43 Bärj. Tidigare 1:19 resp 1:7.

Låg öster om Soldattorpet.

Torpet Nolerfalla var ett 50-årsköp under "på Bärj" och här bode sonen till Jöns Asker I Stenstörp I Gunnere.
1846-65

Jordtorpare Anders Jönsson Asker f 1/11 1822 I Gunnerud g m Anna Persdotter f 29/12 1812

Barn: Maria f 1845-10-16 g Sundgren infl 1924, Per Johan f 1841

Flyttade från föräldrahemmet i Gunnerud 1844 till S Gunnerudstorp som dräng,
men var då redan musikanter vid Regementet (fadern var klarinettblåsare)

Flyttade 1845 tillbaks till en gård I Gunnerud som dräng och gifte sig 1845 där med pigan I granngården

Flyttade 1846 till Bävik

Fam flyttade 1862 till Bärjjaal 36 öre I Östmansby som Bonde och byte boende med Fryklund.

Fam flyttade 1875 till Kamprobacken där Anders dog 1899.

1866-75 Inflyttad 1862 från Bärjjaal (byte bostad med Asker som flyttade dit)

Jordtorp. Jon Persson Fryklund f 9/9 1823 som flyttade till Bävik g 1856 m Katarina Jönsdotter f 1/6 1832, d1897

Barn: Kristina f 1859, Matilda f 1862, Karolina f 1864, Johan Edvin f1867, Axel Alfred f1870

Fam köpte Mellanmyra 1875. Flyttade sen till Stockholm 1888.

Avsöndrat från 1:7 Bärj som 1:19 då Olof Persson 1896 sålde till Olof Gustav Jonsson för 800 kr, samt 5 kr i årlig skatt. [17-ÖSÄ-AVS26](#)

Gustav Jonsson f1857-04-11 och hans mor Brita och systemen Maja f 28/9 1845 flyttade hit från Myränga 1914 fanns här 2 kor, 1 gris
Gustav bode kvar 1941
Huset flyttades till Nilsby.
Numera sammanlagt med Bärj och ägs av Ilona Olsson.

Sönnerfalla

Läg söder om Soldattorpet och Falla på mark under där Öst nära gränsen mot Storsta

1887 sålde Olof P på Bärj torpet Falla till Peter Geijer för 250 kr, 1 tunnland 8 kappland [17-ÖSÄ-AVS27](#)

1886-1908 Bodde som torpare 1886-95 står det Backstugesittare
Peter Geijer f 2/8 1831 g 26/12 1855, d 11/3 1908 (fader Per Geijer)
g m Katarina Nilsdotter f 13/10 1828 där Sör i Bogerud, d 2/5 1905
Barn: Tilda

Johan

Karolina som blev g m Lars Bääf

Nils August Geijer f 4/9 1867, flyttade till Valbo 1890

Augusta f 26/6 1865, flyttade 1902

Erik Johansson f 29/4 1894, fosterson, flyttade 1905

Peter (som enda Båvikfamilj ?) handlade sina varor i affären i Gunnerud enl dess kassabok.

I Östemtingen nr 3/1967 berättar Kal på Skogen två historier där Agust i Sönnerhalla är huvudperson, och hustrun Hulda nämns också.

Österfalla

Låg på mark tillhörande gården på Bärj öster om de övriga Fallatorpen.

Torpet finns utsatt på laga skiftekartan 1848.

Uthusen fanns enligt uppgift kvar fram till 1887 och sista brukaren dog 1875.

Marken friköptes senare av Lars Bääv och hans hustru Karolina Geijer på Bostället.

Enligt de uppgifter som finns om torpet verkar de flesta av dess innevånare tillhöra det dåtida samhällets olycksbarn. I de dokument som finns kvar kan man läsa om torpets invånare som "fattighjon" och "backstugesittare", som backstugesittaren Nils Svensson vilken enligt en husförhörlängd från 1805-09 bodde där. Vid ungefär samma tidpunkt fanns en enkel husbehovskvarn belägen intill Österfalla, i Barnbäcken som rann intill torpet.

Brukare:

Nils Svensson f 1743, d 1820 och Katarina Arvidsdotter f 1747 d 1810

Inflyttade 1806 och kallas i husförhörlängden 1810-14 för "Underhållstagande fattighjon". Noterades också att det inte fanns någon bibe i huset.

Barn: Maria Nilsdotter f 1774 i S Gunnerudst. och g m Anders Söderman. 1809 anges att mannen var "bortrymd".

Barn: Anders f 1806, dog 4 år gammal

Nils f 1810, flyttade till Lungsund 1827

Sven Nilsson f 1788

Maria och sonen Nils bode kvar 1826 som "utfattig" och som "Södermans änka". Maria flyttade till Mårbacka 1827.

Inflyttad från Fölsvik 1815

Jon Larsson f 1762-08-08, d 1823 och hu Kerstin Olsdotter f 1760-06-05

Enligt document stod inte det äkta paret högt på den sociala herakin. Jon benämns omväxlande som "tiggare", "ofärdig", "inhyses", "utfattig" och till raga på allt ägde han ingen bibe. Noteras också att han "kom ur mantal 1814".

Ett år efter Jons död flyttade änkan till Smedsby. Paret hade fyra barn: Måns f 1800, Katarina f 1803, Lars f 1807, Olof f 1816. Olof beskrivs som "fattig och klen till växten" och flyttade med modern till Smedsby.

1824 – 1835

Torp Erik Håkansson f 1793-10-09 d1835 g m Kerstin Nilsdotter f 1792 d trol. 1837

Barn: Nils f 1827-08-14, Olof f 1830-02-09, Kajsa f 1832-12-02
Erik o Kerstin arbetade tidigare som dryng resp piga på Tomta.
Erik blev "Ihjelslagen vid Persbergs grufvor" 1839-09-21.
Efter Eriks död flyttade Kerstin och de två yngsta barnen.

1836 inflyttade från Skacksjö
Torp utfl 1839 Per Månsson f 22/3 1801 i Skacksjö , d 1840-01-13 g m Maria Olsdotter f 2/3 1791 i ÖU.

Barn: Olof Månsson f 1821-02-12 styvson
Magnus Månsson f 1823-08-21, styvson
Nils Persson f 1830-09-03, uppgavs "ha svårt för att tala, stammar"
Måns f 1833-09-01

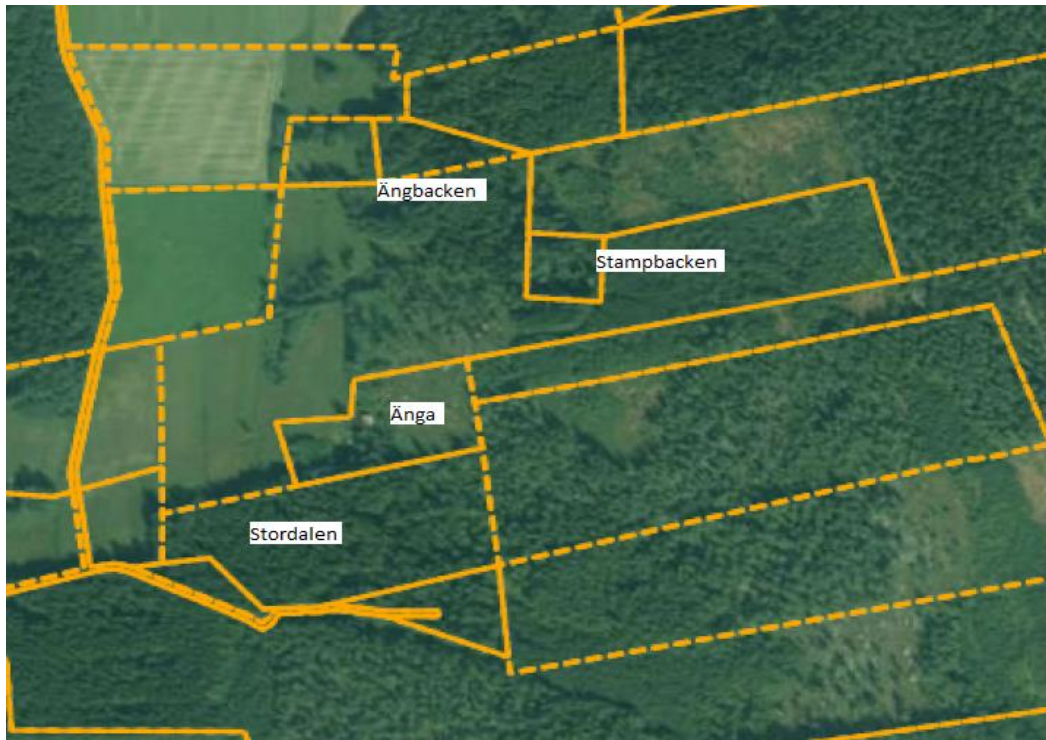
1839 Fattigprotokoll finns med Fattige sjuklige Per Månsson med oförsörjda barn i Bäcksfallet
Flyttade till Gunnerud 1839, dog där 1840 i "vattensot"..

1842 inflyttade från Högberg, där inhyst, blev även i Bäck benämnd backstugesittare och fattighjon.
Olof Nilsson f 1811-08-20 i Sunne, d 1875-10-29 g m Britta Jonasdotter f 1803-04-17 i Sunne, d 1867-12-23

Barn: Maja Elofsdotter f 1828-07-09, styvdotter
Kjerstin f 1835-08-16
Nils f 1837-03-27
Britta f 1840-07-26
Olof f 1841-12-08
Jan f 1843-12-15

De yngsta barnen blev "inroterade".

Torp och övrig bosättning i Ängaområdet

Stampbacken (Stampfallet, Bäviks Allmänning)

Bävik 1. Bäviks fattigstuga. Bävik 1:46.

Ägdes av hela byn fram till 1913 då den utbjöds till försäljning till Bäviksborna. Då det bara var en spekulant fick Edvard Elofsson i Änga köpa för 50 kr. Edvards syster Karolina kom sen att bosätta sig där.

1896- bodde här fattighjonfam Nils Olsson f 3/6 1830 , d 4/5 1911 och hu Karolina Andersdotter f 3/5 1844 i Sunne, d 18/1 1912, i nära 40 år och de fick tre flickor (Alma Eleonora f1888). +1884 Karl Leonard

Han arbetade bl a som dikesgrävare åt bönderna i Bävik.

Stugan hade två rum och i det andra bodde Kajsa Bäcksröm som också bode där ensam efter att Nils dött och Lina flyttat till en dotter i Karlstad.

Huset obebott från slutet av 1950-talet

Långa utförliga artiklar finns i Östemtingen nr 17-1976, 24-1983, 25-1984, 26-1985 1950

1946 Klas Evert Nilsson f 20/12 1911, og , son i Änga

Han bodde 1930 tillsammans med sin moster Karolina Nilsson f1860.

Ev. Har det funnits två bostadsbyggnader enl. Roland Kihlstadius.

Ägs av Per-Arne o Isabel Persson

Stordalen

Infl 1834 (EV. HIT) från Sunne (Sven var torpare 1843, kallade sig Munkberg ?)

Var 1843 "Avskedad soldat"

Torp Sven Larsson f 5/8 1804 i Östmansby d 18/11 1846 (1847:999) g m Marit Eriksdotter f 1805 i Sunne. d 19/1866 (1867H30s519)

Barn: Lars f 1831-11-16,

Erik f 21/6 1834,

Sven,

Kerstin,

Maria,

Kajsa f 1843-03-01 i Bävik

Enligt Svens bouppteckning finns torpet inköpt av Olof Olsson/Karin/Olsdotter på 50 år från 1832.

På sockenstämma 1832 uppropades Olof Olofsson och hustrun Karin Olsdotter för oenig samlevnad.

Bouppt 1896H59 efter skomakare Erik Svensson f 21/6 1834, d 21/5 1896. SE Flystugan

Bävik 1:12 Avstyckat 1879 från Tomta. [17-ÖSÄ-AVS19](#)

Torp med byggnader som såldes 1878 av Lars Andersson till Johannes Svensson / Kajsa I Prästbol Gränsar I norr till Nils Elofssons (Änga) med 412 alnars längd, samt I öster skogskiftet litt E, samt I väster I söder följer den uttagna vägen till skogen
Inrösning 2 tunl 27 kappl samt 1 tunnl skog, 175 alnar bredd I östra änden samt 71 alnar I väster.
Köpesumma 400 kr samt en årlig avgift till Tomta om 2 kr 10 öre alt. 1 kubikfat 3,5 tunnor havre.

Infl som Avs.äg (var 47 år) nov 1878 från Prästbol (där Hyresgäst)

Johannes Svensson f 19/5 1831 i ÖU, d 2/10 1916 g m **Kajsa Svendsdotter** f 4/1 1834 i ÖU

Barn: Kristina f 13/1 1863 i ÖU

Lavinia f 31/10 1864 i ÖU

Augusta Fredrika f 12/11 1866 i ÖU, 30/5 1916

Axel f 6/3 1869

Halena f 30/4 1871, flyttat till Skövde 1894

Afs.äg Johannes Svensson flyttade till Prästbol som Inh 1885

Därefter 1885 inflyttade Nils Robert Byqvist med föräldrar Lars B o Maria Nilsson

1886-1911 Avsöndringsägare under Bävik nr 5 Tomta

Nils Robert Byqvist f 16/9 1859, snickare, og., på arbete I Norge 1889, flyttade till Norge 1914

System Amanda Katrina Byqvist f 30/11 1855, syster, og 1910, sömmerska, fl t Göteborg 1931

Föräldrar Lars Byqvist f 10/2 1823, , snickare, d 15/5 1902 I Bävik,

g 26/12 1854 m Maria Nilsson f 1824, d 2/6 1914 I Bävik

Familjen flyttade troligen till Våråsen 1887 som Robert då köpte.

David o Per Emil Vestholm

Stordalen tillhör fastigheten Bosserud 1:28-29 som ägs av P-A och Isabel Persson.

Änga (Bäviksänga)

Avstyckat 1868 från Tomta som littera 1:10 då Nils Andersson sålde till Nils Elofsson i Gunnerudstorp 3,3 ha för 1700 kr. Änga fick inte egna skatteöret utan ålades att erlägga en årlig avgift till ägaren av Tomta antingen i kontanter 5 kr 99 öre eller natura om 4 kubikfat 9 kannor havre.

Byggnader fanns redan då. Bostadshuset byggt 1878.

På 1940-talet var det 21 ha och det fanns 1 häst, 4 nöt o 2 svin

Inflyttad okt 1865 från Norra Gunnerudstorp

-1911 Avsöndringsägare/Torp. under Bävik nr 5 ?

Nils Elofsson f 30/8 1837, d 26/10 1905, hu **Katarina Elofsdotter** f 22/1 1837, d 22/5 1911

Barn: Karolina f 15/11 1860, gift se nedan, bodde I Bävik 1930 tillsammans med brorsonen Klas.

Nils Edvard f 3/10 1877, "Alsing snickare" g 1907 m Anna Ottilia Pettersson, dotter där Väst

f 8/4 1876 Bävik nr 8, d 1916 Bodde kvar 1914

Barn: Albert Emanuel Nilsson f 1907, fl till Sthlm 1927

Berta Elvira f 1910, gift m Albert ??

Klas Evert f 1911, flyttade till Solna som målare 1953, bode på Stampbacken

Rut Ottilia f 1915

Klas o Rut blev "fosterbarn" där Väst

1890 dog enkan Maria Jönsdotter från Bäviksängen, 73 år.

Edvin Elofsson, fyrbyggare var med och byggde upp Östmansby Ångsåg 1906 ?
1914 fanns här 1 ko hos Edvard Nilsson

1928 Gustav f1900, i Göteborg, d1969 o Hildur Johansson f1904 i Fryksände, d1962 , från Ängbacken.
Dotter ??? Rut Britt-Marie f1946 d 1946, 11d

Gustav "Gusten" hade varit i Amerika, bagare.

1963 sonen Georg Johansson f 25/5 1934, d 22.4 2000

Ägare nu är Christofer Fredrik Bocker o Linda Camilla Larsson och den ombildade fastigheten benämns 1:47.

Ängbacken

Avstyckat 1873 som Bävik 1:17 rån Bävik nr 2, 1:4 Nolista.

Avstyckat 1:18 1888 från 1:5 där Väst. [17-ÖSÄ-AVS25](#)

Låg nedanför Stampbacken. Ingång var mot öster.

Utplånat av brand 1927. Jordkällaren kvar 2006. (Östemtingen nr 47-2006)

Inflyttad 1856 från där Noli i Bössviken

Nils Olofsson f1819 8/11 d1881 14/9 (1886V5s1135) g 1844 m pigan Kajsa Jonsdotter
f1815 6/11 i Nolista i Bävik, d16 maj 1880 (1880H46s2711)

Barn: Olof 13/8 1844, d1847-07-19 i mässlingen, 2 år

Erik Johan Englund f 3.1 1847, gift, flyttade till Sthlm 12.2.1877

Olof Englund f 6.8.1850, flyttade till Sthlm 21.11.1879

Maria Kajsa Nilsson f 5.11.1854, flyttade till Sthlm-Klara 10.1.1885

Alfred Englund f 30.9.1857, flyttade till Spånga 17.5.1884

1873 köpte Nils O/Kajsa J 1:17 av svågern Nils Jonsson för 500 kr. [17-ÖSÄ-AVS24](#)

Som skattekompensation utgick årligen en avgift om 4 riksdaler till huvudjordinnehavaren (Nolista).

1878 köpte Nils O 10 tunnland 11 kappland skog (1:16) av Nils N i Västa för 200 kr. Senare sålt till Lars Bäf.

1978 köpte Noli O 33 kappland skog av Petter Andersson.

Inflyttade 1884 från Älvsjö

Nils Johan Nilsson f 5.12 1848, d 12.7.1909 g 1877 m Anna Matilda Eriksdotter
f 16.7.1851 d 24.3.1929 i Kd

Barn: Nils Emil f 22.6.1878 d 2.12.1937 i Kd, se nedan

Ellen Karolina, f 4.9.1880 d 17.6.1941 i Kd

Johan Leonard, f 28.9.1883 d 5.12 1906

Hulda Emelia, f 6.9.1885 d x.3.1975 i Ransäter g 1912 m Johan Olsson i Ransäter,

Agnes Maria f 4.7.1888 d 28.6.1934 i Kd

Nils Johan köpte 1888 27,3 kappland åkerjord (1:18) i anslutning till den egna marken av Petter Andersson på Tomta för 225 kr samt en årlig avgift om 1 kr per år. [17-ÖSÄ-AVS25](#)

Emil Nilsson , snickare g 1904 m Anna Katarina Nilsson f 2/7 1870 i Vesta, sömmerska
d ca 1921

Emils fam flyttade till Svinbäcken i Kd 1905 där de fick barnen

Barn: Erik f1906

Birger f1909

Bertil f1911

Barn: Lars o Berit

De kvarboende flyttade till Karlstad 1909.

Hulda Emilia bode i Bävik 1910 som avsöndringsäg. änka., flyttade 1913 till Ransäter

Inflyttade från Ekshärad Björklångsberg den 31/12 1915

Olof Jansson f 19/12 1853 i Lysvik g 14/5 1883 m Kristina Jonsson f 11/6 1861 i Lysvik

Barn: Gustav Vilhelm f 20/10 1892 i Ekshärad

Hilma Axelina f 27/4 1896 i Ekshärad, flyttade till Amerika 1916

Elin Frideborg f 1/5 1898 i Ekshärad, flyttade till Amerika 1916

Agnes Matilda f 18/5 1900 i Ekshärad, flyttade till Skacksjö 1917

Rut Dagmar f 23/3 1902 i Ekshärad

Fam flyttade till Västmyr 1920 (Lyckan i Säljvålen)

Inflyttade från Fryksände 1920

Johan Emil Persson f 29/5 1873 I Östmark, d 1948 30/7 g 12/12 1897 m Karolina Olsson f 19/4 1871 I Fryksände

Barn: Emilia Kristina f 1897-01-04 I Fryksände, g m Nisse Nilsson New York

Anna Karolina f 1899-09-07 I Östmark, g m Oskar Sivertsson I Bada

Per Oskar Johansson f 9/2 1902 I Östmark, fl till Kanada 1928

Hildur Maria f 13/1 1904 I Fryksände, fl till Prästbol 1920, åter från USA 1933, **övertog** garden
Gift med Gustav "Gusten" Johansson, konditor

Ester Paulina f 4/4 1906 I Fryksände, g m Frits Hansson I New York

Olga Ingeborg f 14/1 1908 I Fryksände, flyttade till Amerika 1925, g m Karl Simonsson New York

Elsa Fridborg f 29/6 1911 I Fryksände, g m Edvard Larsson I VÄ

Johan Gunnar f 8/12 1912 I Fryksände, flyttade till Amerika 1930 tills m dottern I Tomta,
gm Margit I New York

Fam flyttade till Änga när huset brann påskaftonen 1927

1928 Hildur Maria Johansson g m Gustav Augustsson ? f1900-01-01 I Göteborg

1963 Georg Johansson f1934

Torp och övrig bosättning i Hagenområdet

Hagaberg

Bävik 1:38, sammanslagning av 1:36 med mindre avstyckning 0,2 ha 1945 från 1:5 där Väst
Huset byggdes 1945.

1918 Oskar Albert Pettersson Westholm g m Emma, som tidigare bott där Väst

1972 Elsa Katarina Pettersson, dotter, f1906, d1997, g m (g2) Nils Hjalmar P, f1902, d1993-11-18

Hitflyttade från Snara (dit 1863han flyttade 1945)

Karolina Pettersson Westholm f 14/3 1867 d 13/5 1964, ogift, syster till Oskar
ligger i samma grav som Hjalmar o Elsa

Fritidshus för Göran o Karin Karlsson i Sunne

Källåsen

Bävik 1:45.

Har beskrivits under Smedsby som det ursprungligen tillhört.

När Paul Bääf

Bävik 1:42. Avstyckat 1958 från 1:2 där Öst där Paul byggde ett nytt hus.

1959 Paul Bääf hitflyttade från Soldattorpet, 1966-08-12

1967 hustrun Anna Östlund Bääf, d 1989-05-04

Fritidshus för Martin Mattäus Tysklad

Raskenlund (Fridhem)

Namnet Raskenlund kommer från fotjägaren på Trossnäs Nils Nilsson-Rask f 1770-07-03 d 1852-07-29.

Jägarens ställe skulle ha legat ca 200 meter öster om nuvarande hus. 1770-02-13

Var från början en anspråkslös backstuga.

1839 fanns avskedade fältjägaren Nils Rask f1770 som rothjon i Bävik.

Avstyckat från Hagen (och Tomta) 1886 med som Bävik 1:21 om 4 öre. [17-ÖSÄ-AVS28](#)
till Nils Jonsson för 187 kr 50 öre samt en årlig avgift om 50 öre.

Den som enligt sägen skulle ha låtit bygga nuvarande Raskenlund är Maria (Marja)
född 1815-05-08 som var "inhyses" och hon skulle ha använt virket från Raskens stuga.
Hon flyttade dit 1850 med sina båda barn.

1875 köptes Raskenlund av HB Gusten Lindberg i Göteborg och senare samma år köptes det av JP Berglund från
Olsjö

Två år senare fick L Andersson del i överlåtelse.

1886 köptes det av Anders Jonsson

Inflyttad 1886 från Vestmyr (Har tidigare också bott på Nolista) som avstyckade och friköpte enl ovan.

Nils Jonsson f d Häradsdomare f 2/3 1821 g 1846 m Anna Jonsdotter f 14/10 1822

Barn: Fridolf f 6/3 1866, flyttade till Stockholm 1890

Daniel f 10/4 1870, flyttade till Fernebo 1888

Står som Inhysta efter 1891 ?? Bodde 1900 på Bävik nr 2 (Nolista)

Anna på Raskenlund skrev artikeln i Östemtingen om Nils på Stampbacken.

Nils J kallades för "Klock-Nirs".

Fam flyttade till Sunne 1902. Trol från Nolista.

Här bodde också en tid **Jan Magnus Jansson** f1864 innan han flyttade till Jansmyra i Smedsby.

1891 inflyttad från Fölsvikbostället som avsöndringsägare

Fältnusiker Herman Adil Konstantin **Östergren**, f 27/5 1847 i Ryssby, Kronobergs län och från 1/1 1877 hans
hustru tröjstickerskan Anna Lovisa Westerberg, f 26/9 1859 i Färnebo (fosterdotter till hemmansägaren Olof
Nilsson i Sista i Fölsvik).

Barn: Herman Teodor, f1877 d1878; (halssjukdom)

Johan Gustaf Adolf, f 10/11 1879 i Karlstad; gift med Hulda Maria Andersdotter f1880-04-09 i Bävik
o bodde i Smedsby nr 7, barn Anna Maria Kristina f1904-01-11

Paul Gottfrid, f 15/7 1882.

Folke Birger Konstantin f 11/6 1897

Flyttade 16/11 1898 till Öster Myra Smedsby nr 7, 115 öre, som Häg efter Ludvig Bäckström/Emanuel Jansson

Infl (där Inhysningshjon) från Tomta Bävik nr 5 142 öre 9/12 1898

Nils Persson f 14/12 1853 i Lysvik, g 30/12 1884, d1942,
m Ingeborg **Teresia Telander** f 8/7 1867 i Vitsand d1950

Barn: Valdemar Julius f 18/3 1886, flyttade till Gbg 1919

Per Vilhelm f 23/2 1888

Nils Verner f 7/5 1890, se nedan

Dödfött gossebarn f 8/6 1902 m Nils P (på Bävik nr 1)

Anna Teresia f 17/5 1895, blev gift i Smedsby med Lars Persson, dotter bott i Västmyr,
Sjöng i "Lidmanska kören"

Karl Viktor Folke f 8/10 1907, fl till Hammarö 1929. En son hette Gunnar, bosatt i Lund.

Verner gifte sig 1920 m Anni Östergren från Ö Älvbråten i Fölsvik och de flyttade till Karlstad 1922 Han antog namnet Sandin.vilket även Nils P gjorde

I Matts Nilssons bok "Trollkaren från Ås" star om Nisch på Raskenlund som var gårdfariehandlare
i korta varor (bl a rakknivar)

Nils med hu bode kvar tills han dog 1942 (enl mantalsskr, Lägenh. äg) ev. på slutet i Västerhem
där Teresia sen bodde som änka.

Enligt Signe Pettersson köptes det 1915 av Olof Johansson. ?

1931 i nov Fam Agronom Nestor Norman f 1893-06-11 , begr i ÖÄ, 1936 inflyttad från Sunne, trädgårds m.

1937 hu Elin Elsie Ahlenius f1906, 1993, , Hans Åke Norman f1928, Kajsa Elisabet Norman f1933

Norman var en av de första i Bävik som hade telefon med nummer 27A dvs delad med andra.

Huset med nuvarande utseende byggdes av Norman som också byggde en handelsträdgård
med två växthus samt ytterligare utrymme bland annat ett nytt stort höns hus.

Norman dog 1936 pga sjukdom och verksamheten arrenderades ut till några av hans tidigare medarbetare
Men avvecklades efter ett par år. Underkriget var det några kalla vintrar som gjorde att vattenledningen,
Värmeelement mm frös sönder. De stora växthusen förstördes av snö som krossade rutorna och delar av
Stommen. Raskenlund hyrdes nu ut till olika hyresgäster. Elin flyttade till Kristinehamn 1944.

1941 Anton Jansson m hu Inga Maria Matsson f1887-03-29 i Vitsand

1948 inflyttade fr Karlstad dottern Ebba Astrid Maria Jansson, Bagerska, f 1924

Utflyttade 1950 till Fryksände

1950 Anton Jansson f 20/4 1897, Änkl 22/4 1949 Hyresgäst

1956 Hjalmar Pettersson hu Elsa

1996 Lilian Seger och Inga Eriksson (barn till Signe Pettersson, Lilian omkom i en bilolycka på Kuba 2000)

2008 IngaLill och Rolf Tibblin (dotter/måg till Signe Pettersson)

Väråsen (när Byqvist)

Bävik 1:14 Avsöndrat 1885 från 1:8 Tomta med 1 tunnland 10 kappland (6500 kvm)
till Robert Byqvist för 200 kr samt en årlig avgäld om 1 kr 50 öre. [17-ÖSÄ-AVS21](#)

Fam Byqvist bodde förut på Stordalen.

1914 Hjalmar Håkansson f 14/5 1850 g1880 m Maria Augusta Byqvist f 13/9 1857, syster till Robert

Bodde tidigare i Sockenstugan i Prästbol

1930 bodde här ev Gerda Byqvist f1860 samt systemen Amanda Katrina Byqvist f1855.

1938/1949 dbo Hjalmar Ludvig, Karl Johan, Anna Josefina, Håkansson

Hilma Maria Lindström, Gerda Margareta Håkansson Olsson/Erik Fritiof H-son

1941 inflyttad från där Öst i Rud

Artur Hemfrid Olsson f1898-04-13 i Nyskoga, skolvaktmästare,

g1927 m Gerda Margareta Håkansson f1899 (Sockenstugan) d 1941-06-24

Barn: Olof Erling Hjalmar f1927,

Ulla Gerda Augusta f1929

Anna Margareta f1933, dog 1934

Britta g m Karl-Axel Gustavsson från Skacksjö, bosatt i Stockholm

Anita f 1937-09-28 g 1961 m Roland Bengtsson

Artur flyttade till Smedsby skola

1950 Ulla Margareta Olsson f 5/1 1925 , utfl till sthlm

1961 Dane Ivansson, Kil

Västerhem

Bävik 1:39, avstyckad 1952 från 1:38 Hagaberg. (ursprung där Väst)
Teresia Telander d1950 (från Raskenlund bode här från 1947 ev tidigare)
1952 Alma Västholm änka efter Emil Västholm d1937 (67 år) I Bosserud.
1961 Almas dbo d1961 (75 år)
1962 Sunne kommun, Gerda o Anna Henriksson Lax,)
1982 Georg Johansson f 25/5 1934, d2000, og
2014 Rebecca Persson

Övriga torp och bebyggelser

Flystugan

Låg på andra sidan vägen vid Västerhem och här bode Erik på Fly
Skomakare och fiolspelare.
Det fanns 1858 en Jan Månsson å på Flytorp. Samma torp ?

Fritidshus på 1:3 vid Bäviks Brygga

Ingår i Storsta.
Ägs av en son till Gunno.

Fritidshus 1:24 vid Bäviksbackarna, Sjövik

Avstyckat 1922 från 1:3 Storsta med 0,13 ha
1920 Pontus Andersson
1969 Inga Margareta Hamrin, hustru
1974 Stellan , Astrid o Lennart Hamrin
1985 Jan Pontéus

Fritidshus 1:26 vid Bäviksbackarna / Bäviks – Backån

Låg på mark under Storsta.
1858 fanns en Olof Nilsson i Bäviksbacken.
Här bodde Lina i början på 1900
Inflyttade 1915 från Prästbol: Byggm. Hjalmar Pettersson f1854, änkl 1911
m fosterdotter Sigrid Hulda Anette Nilsson f 1892 och pigan Maria "Barn-Maja" Öster f1849, d1925
Avstyckat 1924 (1898) från 1:3 Storsta av Johan Östlund med 0,1 ha för 255 kr med åbyggnader till
Hjalmar Nilsson Stockholm [17-ÖSÄ-AVS33](#)
1926 Elna Wiklund (Trollhättan)
1953 dbö Elna Regina Fernander
1953 Stig Pontéus hu Maj-Britt
20xx Eva Klockare Pontéus (Stigs syster)

Fritidshus 1:41 vid Bäviksbackera

Avstyckat från 1:3 Storsta
Fritidshus för Björn Pontéus Stockholm

Fritidshus 1:40 vid Fryken

Avstyckat från 1:4 Nolista
1955 Josef Danielsson / Gunnar Nilsson
1956 Gunnar Nilsson
1958 Erik Nilsson
1962 Elsa Etel Nilsson
1980 Erik Lennart Nilsson f 1938
Här var familjen Bertil Nilsson med sonen Travexperten Lars "Tvåan" på somrarna.
20xx Anders Östlund/Ulrika Vestlund

Fritidshus 1:44 vid Fryken

Avstyckat 1969 från 1:27 Västa
Byggdes i slutet av 1950-talet av rörmokaren Bror Hedström
1980 Ulrika Kristina Henriksson f 1950
1983 Gösta Sundén f 1933
Ägs av Jan Hasslid

Bäviks gamla Soldattorp

Låg på mark under där Väst (D 936-39).
Flyttades till nuvarande plats i s m Laga skiftet 1849.

Soldattorp förekom troligen inte under 1600-talets första hälft.

Mantal 1626: Johan, soldat
Soldatrulla 1627: Olof Olofsson, knekt
Mönsterrulla 1626: Jon Isaksson, soldat

Roteringslängd 1647: Nils Mattesson, knekt

RL 1648: Björn Arvidsson, knekt

RL 1674: Lars Olofsson, knekt

GMR1684: Lars Jönsson, Olof Jonsson Bäfman.

Nils Jonsson g m Ingeborg Andersd. nämnd i mantalslängd 1697,1700 samt 1705ht102, 1706ht136, 1708vt12

1705ht101 nämns soldaten Olof Jonsson o hustrun Karin Larsdotter även 1706vt79, 1708ht63

Barnn: Karin f 1712-01-11

1738-06-08 föddes Karin av soldaten Nils Olofsson och Anna Olofsdotter

1754-09-05 föddes Margita av soldat Måns Bäfman o hu Ingeborg Halvardsdotter

Sold Jöns Svensson Bävman och hu Ingeborg Nilsdotter finns med i bouppt 1795:301. Aktnr NV-00-0229

Mantalslägd 1777

Sold Nils NS Bäfman hu Kerstin Arvidsdotter se bouppt 1801:1611-1614, fast eg 20 öre. Aktnr NV-00-0229

Per Bävman Aktnr NV-00-0229

1805-26 minst

Antagen 1801 Torpnr NV-00-0229

Soldaten Bengt Persson Bäfman f 16/7 1774 g m Britta Månsdotter f 12/12 1769

Barn: Nils 1801 (död), Maria f1803, Britta f1806, Kerstin f 1808, Per f 1811

1821 valdes Bengt till församlingens kyrkoväktare.

1820 inflyttad från Smedsby Soldaten Olof Nilsson Bäfman f1788 g m Kerstin Jonsdotter f 1790.

Barn: Nils f 1816-07-06, Jöns f 1819-09-06, Jon f 1821-03-21, Kajsa f 1823-07-05

Olof dog 1831 och hu flyttade till Smedsby

1827-61 inflyttade från Brunskog

Antagen 1820 Avsked 1848 Torpnr VÄ-00-0071

Soldat Anders Johansson Bäfman f 6/11 1795 i Brunskog g m Karin Olsdotter f 26/1 1794 i Brunskog ,

Barn: Olof f 1820, Maria f1823, Anna f 10/10 1825, Kajsa f 1828, Stina f 1833, Anders f 1837 d 1849, Britta f 28/4

1840 i ÖÄ

Det var troligen denna familj som genomförde flytten till nya soldattorpet.

Eller Johannes Pettersson Kvist antigen 1842 avsked 1852

Hag (Kohag)

Avstyckat från 1:2 där Öst 1932 med 0,3 ha med littera 1:30

Här bode Kristin trol i början av 1900-tal g m Oskar. Hon var känd för sitt mustiga språk. De hade en son Gunnar som var skomakare i Karlstad ev f1887 och fick även en son Konrad Erling med Edla Lavinia Alsing..

Oskar och Kristin hade getter vilket, vilket intresserade folk som kom efter vägen bl a båtresenärer.

Stugan som de bode i finns inte längre kvar dock finns den gamla murstocksgunden kvar under huset..

1931 Emma Kristina Olsson

1939 Johannes Karlsson

1939 Axel Östlund

1939 Gerda Lindberg Berg, Trollhättan, som byggde den nuvarande stugan 1942.

1962 Holger o Britt Mörk

1990 Styrbjörn o Torleif Mörk

2007 Styrbjörn o Viveka Mörk

Slätta

1839 dog änkan på Slätta under Bävik.

Enl Kyrkojournalen

Övrigt i Bävik

Affär (på Tomta)

På 1870-talet fanns i Bävik en handelsbod Östra Ämterviks Handels-aktiebolag, föreståndare Johan Larsson i Nyckelby ÖU

Även Jonte Nilssons Handelsbolag var skattebetalare 1876.

Inflyttad från Högerud 1885

Handl. Engelbrekt Hansson f 2/3 1835 i Arvika g 1871 m Lotta Nilsson f 21/11 1851

Barn: Hjalmar f1875-05-29, Johan Algot f1877-11-25, Oskar f1881-04-20

Fam flyttade till Nedre Ullerud 1887.

Barnbäcken

Vattendraget som rinner från östra delen av Bävik till Fryken.

Utgör gräns mellan Bävik och Gunnerud.

Här har funnits en stickhyvel och 1969 fanns en axel kvar.

Boserna

Ordet används flitigt i Laga skiftesprotokollet och verkar vara del av gårderna väster om Barnbäcken.

Ex 363-396,400-416,481-82 dvs det som senare blev gården Bosserud.

Boserudsdalen

Brännberger

Ligger vid östra änden av 1:17

Byxfecka

Bäviks Baggförening

Deltog på Odalmässan i Sunne 1949 med baggen 728 Branco.

Bäviks Brygga

Marken var tidigare registrerat som Bävik 1:13. Ingår nu i Storsta 1:3 ? [17-ÖSÄ-AVS20](#)

Sålades 1876 av dåvarande ägarna till Storsta Emanuel Olsson och Nils Zetterqvist till "Intressenterna i Bäviks brygga" vilka var omkring 20 bönder från omkringliggande hemman från Gunnerud till Fölsvik.

Bolaget upplöstes på 1920-talet.

Där fanns då tidigare magasin- och faktoribyggnader. Köpesumman var 50 kronor och den årliga avgiften 25 öre eller 1,6 kannor havre.

Magasinet revs på 1950-talet.

Trafikerades tillsammans med de övriga bryggorna Bössviken, Fölsvik, Smedsby o Stavik där Bäviksbryggan troligen var den äldsta.

När någon skulle åka med båten satte man upp en röd flagga som båten uppmärksammade med en signal.

Fram till dess att Västra Ämtervik fick egen kyrka 1673 så kyrkbåten ett måste för de på andra sidan sjön.

Passagerar(och godsbåtar) som trafikerat Fryken var bl a Esaias Tegnér, Anders Fryksell, Viktoria, Freja, Sunne, Gösta Berling, Selma Lagerlöf. Alla dessa var ångbåtar.

Bogserbåtar som fraktade timmer kanske också använde bryggan.

Turistbåtar som Kavaljeren och Fryksdalingen som man bl a 1886 kunde åka med på gudstjänst i Kils kyrka.

I Östemtingen nr 14 år 1973 samt nr 15 år 1974 beskriver Karl Sandin utförligt om verksamheten vid bryggan.

Johan Rystedt (svärfar till Stickan Andersson) var en tid factor här.

Bävikskuul

Inäga som låg närmare Bäviksbryggan än Bäviksplatån och där det också hölls festligheter bl a på midsommar även in på 1920-talet.

Bäviks Nya Skjutbana

Bildades 1940 och låg på "Böseruds" mark söder om "Änga". Upphörde 1964.

Bäviksplatån

Den stora festplatsen fram till omkring 1915, som låg efter vägen vid Kohag ned till bryggan.

Bäviks Skyttepaviljong

Vid första världskrigets utbrott då det även för oss svenskar var aktuellt med frivilliga skyttar för rekrytering till krigsmakten bildades "Östra Emterviks frivilliga skytteförening", bildad 1901.

Mark till en skjutbana, "Hôphag" ställde ägaren till "Hagen" upp med mot ett arrende under 15 år.

Skjutbanan med markörgrav, tre skjutvallar (100, 200, 300 meter) samt en skyttepaviljong på ca 75 kvm gjordes klar och invigdes på sommaren 1915.

Huvudansvarig för arbetet blev Oskar Wiklund från "Darn" i Östmansby.

Höst och vintrar fungerade paviljongen som dans och underhållningslokal. Den låg ca 300 meter från landsvägen och vintertid var det snöpulsning för att komma dit då det inte fanns någon väg.

Efter 15 år och med ny ägare (sonen Karl) på "Hagen" som hade tröttnat på den högljudda verksamheten från skjutning och musik såldes och revs paviljongen 1931.

Bäviks Tjurförening

Deltog på Odalmässan i Sunne 1949 med tjuren 817 Sunds-Hero.

Bäviksöa

Ön i Skacksjön

Dansbana

Kallades Gröna Lund, låg strax öster om Väråsen. Flyttades hit från Ås Brunn omkring 1950.

Dammyren

Myren väster om Skacksjön

Gatubråten

En äng som det var tvist om vid ting ht 1746

Gerdinshagen

Granbacken i Bäviksbacken

Gravrösen

Ett område med röjningsrösen finns, inte långt från Bäviks brygga. Består av ett 60-tal odlingsrösen, en fylld stensättning och ett flyttblock med skålgropar. (Östemtingenr 46-2005.)

Hôphag

Öster om "Hagen". Se Bäviks Skyttepaviljong.

Knektlôcka

Kålhagen

145+194 (nummer från laga skifte kartan)

Långmyren

Vars bäckutlopp kom strax norr om stugan Stampbacken

Matgropar

Nära vägen på västra sidan ungefär strax norr om Nolista fanns en vall med ca 30 gropar (grillgropar). (enligt Roland Kihlstadius)

Myrorra

Området mot Smedsbys Myrgårdar.

Sjöbråten

150

Sjöängarna

76-89 = området mellan Bosserud o Fryken som nu blev kalhugget

Stordalsbäcken

Titudden

Gamla åkrar

Ulfwegropsberget

Värsåga

I slutet av 1870-talet återvände svenskamerikanen Gustav Olsson bördig från Örebro län och övertog gården Tomta.

Han byggde en såg som drevs av vindkraft som låg nära vägen på östra sidan på mark tillhörande "där Öst". Eftersom den enbart kunde användas vid kraftig blåst så blev den inte så använd.

Omr. 1880 deltog Lars Skoglund från Norsta i Smedsby i bygget av Vädersågen bla tillsammans med Anders Nilsson på Saan i Smedsby

Gustav Olsson återvände dock till Amerika redan omkr. 1885.

Se artikel i Östemtingen nr 5 -1968

Sågen är utmärkt på den häradsökonomiska kartan från 1895.

Östbacken

1:15 Ligger norr om Ängbacken

Nils Olsson på Ängbacken köpte detta 1885 för 50 kr av Petter Andersson där Väst 1:5. [17-ÖSÄ-AVS22](#)
Ägs nu av bröderna Elfstrand.

1:16 Skogsskifte öster om Änga.

Avstyckat 1885 från 1:6 Västa, 5 ha [17-ÖSÄ-AVS23](#)

1878 köpte Nils O på Ängbacken 10 tunnland 11 kappland skog (1:16) av Nils N i Västa för 200 kr.

Senare sålt till Lars Bäf.

1910 Lars Bäf

1943 Paul Bäf

1967 hustrun Anna Emilia Östlund Bäf

Samma ägare som till 1:20 1:22 1:23 1:25 1:27

1983 (före) Karl Åke Östlund

Ägs sen 2008 av Jörgen Vikström

1:31 Tillhört Änga

N sida om vägen mellan Våråsen o Änga + skog.,

Avstyckat från 1:8 Tomta 1934, 36,7 ha, 4 öre

1934 Johannes o Emma Jansson

1937 Karl Andersson

1940 Gustav o Hildur Johansson

1969 Georg Johansson

Ägs av bröderna Elfstrand

1:32 Tillhört Änga

Skog bakom Hagen.

Avstyckat 1936 från 1:31 5 ha

1937 Hulda Östling o Emma Nordström

1955 Ivar Larsson

Nu Urban Larsson

1:33 Tillhört Änga

Skog bakom Hagen. Avstyckat 1936 från 1:31 0,45 ha

1967 juli Egon Benceen ??

1967 sept Rudolf Ringholm

Nu Gösta Ringholm

1:35 Tillhört Änga

Avst. 1937 från 1:31 14,7 ha

1937 Helmer Larsson o Hjalmar Pettersson (g m Edla)

1942 Helmer Larsson (son till Lars Bääf)

1948 Hustrun Johanna Olivia Olsson Larsson
1971 Signe Pettersson f 1/8 1926

1:37

Skogsskifte N om Ängbacken. Avstyckat 1945 från 1:5 där Väst, 1,5 ha om 6 öre skatt
1918 Oskar Albert Pettersson Han behöll han detta när han sålde där Väst
1972 dottern Elsa Katarina Pettersson f 14/3 1906
Ägs nu av Göran o Karin

Oklart var dessa bodde I Bävik

1880 fanns en annons I Lindebergs allehanda om att Anders Nilson I Bävik sålde två egendomar.

Elin "Illi" Persdotter f 1738 22/1 I Bävik , d 1802 11/1 I lungsot g m Jan Larsson f1738 I Stavik
Föräldrar: Per Persson/Gertrud Elofsdotter,

Olof Larsson f ca 1661 I Bävik, d 23/8 1716 I Smedsby. Hans föräldrar mm framgår av Östemtingen nr25 1984 s12

1697 28/10 vigdes I VÄ Lars Simonsson med Anna Nilsson från Perstorp I VÄ f1676 d1730 27/8
Barn: Lars Larsson f1709 23/7 d1772, g1739-12-28 m Gertrud Elofsdotter,
Barn: Annika Larsdotter f1740-12-29 d1824
Per Larsson f1745-12-05
Lars Larsson f1750-01-28
XXXX f1712-07-18

1708-05-01 föddes Gertrud av Sone Nilsson o Karin Ingemarsdotter, hon dog 1785-07-30
1710-02-12 föddes Marita v Elof Gudmundsson o Elin Olofsdotter
1710-09-26 föddes Jon av Lars Arvidsson o Gertrud Nilsson
1714-08-22 föddes Nils av Lars Arvidsson o Gertrud Nilsson
1718-07-08 föddes Kerstin av Lars Arvidsson o Gertrud Nilsson
1723-12-24 föddes Britta aav Lars Arvidsson o Dordi Nilsson

1711-02-16 föddes Nritta av Börger Nilsson o Elin Nilsson

17121109 gifte sig Anna Simonsdotter med Måns Svensson dräng I Solberg I Lyvik
1712-07-24 föddes Nils av Nils Torbjörnsson o Karin Ingemarsdotter
1714-08-17 föddes Kerstin av Nils Torbjörnsson o Karin Ingemarsdotter
1717-07-20 föddes Karin av Nils Torbjörnsson o Karin Ingemarsdotter

1714-01-01 föddes Simon av Börje Nilsson o Elin Månsdotter, dog nog ung
1715-08-19 föddes Simon av Börje Nilsson o Elin Månsdotter
1715-03-03 föddes Jon av Per Persson o Kerstin Olofsdotter
1728-07-23 föddes Anders av Nils Nilsson o Kerstin Olofsdotter
1731-01-15 föddes Margeta av " "
1724-09-18 föddes Nils av Per Persson o Gertrud Elofsdotter
1731-11-27 föddes Elof av " "
1734-11-27 föddes Per av " "
1738-01-22 föddes Elin av " "

1715-10-15 föddes Nils av Simon Hansson o Anna Gudmundsdotter
1717-08-22 föddes Gudmund av Simon Hansson o Anna Gudmundsdotter

1724-07-30 föddes Britta av Olof Månsso o Kerstin Svensdotter
1728-03-27 föddes Sven av Olof Månsso o Kerstin Svensdotter
1725-02-10 föddes Olof av Nils Olofsson o Anna Olofsdotter
1730-01-01 föddes Anders " "

1725-12-17 fddes Ingemar av Per Eriksson o Britta Sonesdotter
1727-01-12 föddes Nils av Per Eriksson o Britta Sonesdotter
1729-06-19 föddes Sone av Per Eriksson och Britta Sonesdotter
1732-01-13 ---- " "
1734-03-21 Marit " "
1736-03-27 föddes Gertrud av " "
1742-05-27 föddes Karin d 1773 " "

1727-01-13 föddes Kerstin av Lars Olofsson o Ingeborg Larsdotter
1730-06-23 föddes Lars av " "
1733-12-01 föddes Annika av " "
1740-07-16 föddes Annika av " "
1728-02-15 föddes Mats av Börje Matsson o Britta Jonsdotter
1730-05-01 föddes Måns av " "
1734-12-27 föddes Britta av " "

1737-11-11 föddes Jon av " " "
1740-05-30 föddes Annika av " " "

1731-04-19 föddes Katarina av Olof Hansson o Marit Larsdotter
1734-09-25 föddes Lars av " " "
1738-04-28 föddes Nils av " " "
1741-08-02 föddes Annika av " " "
1745-01-26 föddes Jöns " " "

1735-09-11 föddes Kerstin av Jon Jonsson o Britta Börjesdotter
1735-10-03 föddes Lisen av Erik Torstensson o Anna Olofsdotter

1735 24/6 vigdes i VÅ Nils Börjesson med Britta Jonsdotter fr Grava
1735 1/10 föddes Nils 1739 6/10 föddes Jon

Katrina Olofsdotter, föddes 19/4.1731, dog hastigt 1/11 1795 av att ten köttbit fastnat i halsen.
Hon var då sen 1/11 1789 omgift med Per Olsson där i Humlen i VÅ

1737-01-13 föddes Nils av Lars Jonsson o Kerstin Olofsdotter
1742-10-21 föddes Britta " "
1756-07-23 föddes Gertrud av Olof Nilsson o Kerstin Larsdotter
1757-01-04 föddes Per av Nils Persson o Karin Nilsson

1763 föddes Katrina Olofsdotter g m torp Olof Eriksson i Snara, hon dog 1839. Föräldrar ?

Hf1774-85 på nr 8 Hf1800-14 då nr 1 om 5/48 = 100 öre Ägde vid storskiftet 1786 112 öre
Nils Arvidsson f173? hu Britta Jönsdotter f1735 80 öre enl ML 1783

Fader Arvid Larsson f1709
Svärmor xx Olsdotter f1704
Xxx Ingeborg Olsdotter f1772
Xxx Sven Olsson f1781

Barn: Gertrud f1752

Jöns f 15/11 1766, d1891
Nils Nilsson f 3/2 1770, flyttade till Grums 1803 åter 1805, levde 1826
Maria Nilsson f 22/4 1776
Jöns Nilsson f 6/3 1794 utfl till Båvik 1811, infl från Smedsby 1820
Olof Nilsson f 12/2 1796, fl till Smedsby 1820
Lars Nilsson f 16/3 1798
Britta Nilsson f1801, d ca 1805
Änkan Karin Olsdotter f 20/7 1757, utfattig 1810, dog trolld 1827 se bouppt 1827:1307

Hf 1821-26

Torp Jöns Nilsson f 5/6 1794 hu Britta Olsdotter f 1788 infl fr Fölsvik 23
Barn: Olof Persson f 28/9 1823,
Magnus Jönsson f 9/1 1826

1788-02-25 dog Kerstin Olofsdotter i Båvik, född 1704-06-19 i Bråten i Brunskog

1861-65

Jordtorp. Lars Svensson f 15/11 1831 m hu o två barn
Moderenkan Marit Eriksdotter f 1805 och fyra syskon bode här också
Fam flyttade 1864

Nov 1860 (1861:3149) avled inhysman Olof Nilsson (50 år 11d) av lunginflammation efterlämnande hu Kerstin Jonsdotter samt sonen Nils 25 år.

Inga Kristina Johansson f5/12 1897 i Båvik, d 24/10 1988

Anna Persson f 9/9 1898 Östanbjörke d 22/5 1990, og samma grav som Per August Henriksson

Bouppt 1894V98s525 efter sömmerskan Matilda Larsdotter som avled 15/1 1894

Efterlämnande föräldrarna Lars Jonsson / Katarina Ingemarsdotter, som tidigare haft där i Ner i Smedsby
Lars o Katarina var år 1900 backstugesittare på Båvik nr 6 Storsta

Minst från 1896 - 25 Hyresfolk/Backstugesittare under där Öst Båvik nr 3
Modern Kerstin Olsdotter f 16/8 1835 i Högbergssället
Tegelbruksarbetaren Oskar Olsson f 21/3 1860 g 1899 m Kristina Larsdotter f 12/3 1861 i Sunne
Barn: Emma Karolina f 1891 (hennas dotter f.ä.)
Johan Gunnar Engelbert Nilsson, fosterson f1887 i Stockholm

1936 18/7 inflyttade fam StenTure Sundqvist från Småland, trädgårdsmästare. Ev. f1907 g1934 bosatt i Ludvika

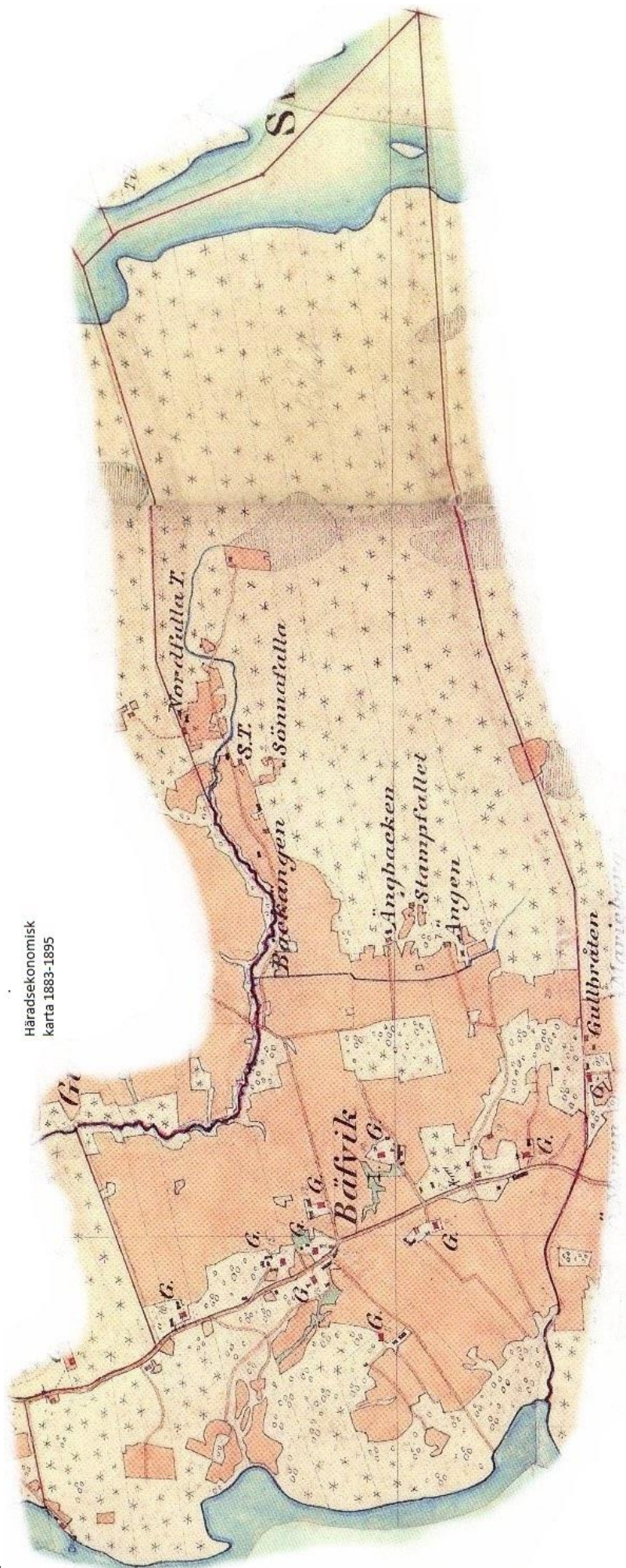
Marie Bäcklund “
P och Kajsa Westerholm “

Källor

Östämtingen nr 1-5, 7, 14, 15, 17, 20, 33, 34, 35, 47, 50, 52, 54
som innehåller artiklar om Båvik och där mera fakta finns.
Gods o gårdar samt Sveriges bebyggelse.
Gunnar Almqvists Domböcker och övriga samlingar
SVAR: Husförhörlängder, Församlingsböcker, In-/Ut-flyttningslängder, Fastighetsböcker, Folkräkningar,
Hushållningssällskapets jordbruksundersökning 1914
Värmlands kyrkboksregister (cd), Födelse-, Vigsel- och Dödregister
Arkiv Digital, , Bouppteckningar, Mantalslängder, Folkräkningar
Sveriges Dödbok (cd)
Begravda i Sverige (cd)
Hembygdsföreningens bildarkiv
Roland Kihlstradius
Karl Sandin
Maries Söhrmans gravstensfoton
Soldatregister
Tidningsarkiv
Lantmäteriets Historiska kartor
Googlat på internet

Fastighetsförteckning

Littera	Post	Info
1: 1		Hela Båvik Ersatt av 1:2 – 1:9
2		d Öst
3	29,P199	Storsta
4	16	Nolista
5	18	d Väst
6		Gamla Västa om 112 öre, Ersatt av 1:27-28
7		Gamla Bärj. Ersatt av 1:43
8	32	Tomta
9		Gamla Hagen om 56 öre. Ersatt av 1:34
10		Änga. Ersatt av 1:17. Avstyckat 1:47. Ursprung 1:8
11	35	Bäckänga. Ursprung 1:7. Maurer
12		Stordalen S om Änga. Ursprung 1:8
13		Bryggan. Avregistrerad. Ursprung 1:3
14	47,49	Våråsen Ursprung 1:8
15		Skifte strax N om Ängbacken. Ursprung 1:5. Ägs av bröderna Elfstrand
16		Skogsskifte 5 ha, öster om Änga. Ursprung 1:6. Ägs av Jörgen Vikström.
17		Änga / Ängbacken. Ursprung 1:4. Ägs av bröderna Elfstrand.
18		Skogsskifte N om 1:17. Ursprung 1:5. Ägs av bröderna Elfstrand.
19		N Falltorpet ingår nu i 1:43
20		Falla. Ägs av Maurer
21	55,51	Raskenlund
22		ST / Ö Bäckänga. Maurer
23		Mark I anslutning till 1:22 ST. Ägs av Maurer. Ursprung 1:7.
24		Ursprung 1:3. Ägs av Jan-Åke Pontéus
25	37	Ursprung 1:7. Ägs av Maurer
26	P192	Ägs av Eva Pontus. Ursprung 1:3
27	24	Västa
28	14	Bosserud. Ursprung 1:6.
29		----- " ----- garden. Ursprung 1:27.
30	10	Hag Ägs av Mörk. Ursprung 1:2.
31		N sida om vägen mellan Våråsen o Änga + skog. Ägs av bröderna Elfstrand, Ursprung 1:8.
32		Skog bakom Hagen. Tillhör Tomta. Ursprung 1:31.
33		----- " ----- . Tillhör Nordista. Ursprung 1:31.
34	59,61	Hagen. Ursprung 1:9
35		S sida mellan Våråsen o Änga + skog, 15 ha. Ägs av Signe Pettersson. Ursprung 1:31.
36		Ersatt av 1:38. Ursprung 1:5.
37		Skog N om Ängbacken. Ägs av Karin o Göran. Ursprung 1:5.
38		Hagaberg Ägs av Karin o Göran. Avskilt 1:39. Ursprung 1:36.
39	42	Rebecca. Ursprung 1:38
40	22	Fritidshus Ursprung 1:4.
41		Fritidshus Björn Ponteus. Ursprung 1:3.
42	45	när P Bääf Ägs av Martin Mattäus. Ursprung 1:2.
43	19,12	Bärj. Ursprung 1:7 och 1:19
44	28	Fritidshus nedanför Västa Ägs av Jan Hasslid. Ursprung 1:27.
45	S31	Källåsen Wågberg, Beskrivs under Smedsby
46	34	Stampbacken. Ursprung 1:28
47	30	Änga. Fritidshus för fam Bocker / Larsson. Ursprung 1:10.

Häradsekonomin
karta 1883-1895

Bävik i mitten av förra seklet

av John Karlsson

Jag som nuvarande ägare till gården Där Väst kom hitflyttad från Östmark tillsammans med föräldrar och många syskon år 1946. Mina föräldrar köpte gården av Oskar Westholm. Gården består av 70 tunnland skog och 20 tunnland åker.

Mycket har förändrats här i Bävik på dessa drygt 60 år. Antalet bofasta var vid slutet av 40-talet drygt 60 personer mot nuvarande 21. Glädjande nog har dock på senare tid några familjer flyttat hit. Samtliga gårdar hade kor med mjölkproduktion samt hästar som fick utgöra dragkraften vid sådd, skörd, och skogskörslor. Runt 1950-talet började dock hästarna bytas ut mot traktorer och i dagens lägen finns ingen häst som tjänstgör som dragare i jordbruket. Hästar finns, men då mer som rid- eller sällskapsdjur.

Då för längesen fanns inte så många bilar eller TV som upptog tid och intresse. Många ungdomar fanns här så det naturligt att vi samlades och det blev idrotten som blev den huvudsakliga sysselsättningen på fritiden.

Sommarkvällarna brukade många ungdomar samlas på lagårdsbacken Där Väst för lite fotbollsskickning. Denna arena inramades av två ladugårdar, en på ena långsidan och en på en kortsida. Dessutom gick en elledning längs över planen. Hjärtat satt i halsgropen många gånger när bollen var på väg antingen mot ett fönster eller upp i höjden mot ledningen. Vad jag minns klarade sig alla fönster, men elledningen verkade vara mer utsatt. Gnistor uppstod när trådarna kärvanligt bekantade sig med varandra. Det fanns inga stora fordringar på perfekta förhållanden på planer eller liknande. Det fick duga som det var.

Helgkvällarna utnyttjades för det mesta till dans eller bio. Kattberg var dansstället på vinterhalvåret som ofta hade bra orkestrar men även uppträdande av artister. Bygdegården i Prästbol, sedermera ombyggt och döpt 1955 till Sjösala, körde bio på söndagskvällarna. Färdsättet till dessa tillställningar i slutet på 40-talet var antingen cykel eller spark beroende på väglaget.

I början på 50-talet köpte två av mina äldre bröder en gammal Volvodroska. Det fanns inte så dylika tillställningar uppstod. Detta innebar att bilen för det mesta blev överfull. Gamla bilar är för det mesta inte i bästa trim. Detta gällde även denna bil med bl. a startsvårigheter. Dåligt batteri gjorde att självstarten inte orkade med alla gånger. Vi fick själva agera självstarter med antingen en startvev eller med att skjuta på vilket inte vållade några problem tack vare att vi var så många. Allt förflöt gemytligt och roligt. Det är intressant med tillbakablickar på händelser i tid som varit.

Bäviksbryggan

fritt ur Östemtingen

Båten Selma lägger an vid Bäviksbryggan

Bäviksbryggan bör ha tillkommit 1876 och det var Bäfviks Ångbåtsfaktori som var initiativtagarna. Bryggan och marken runt om kom från Storstas mark och på tomten fanns en byggnad som tjänade som godsmagasin, kontor och väntrum.

Vilka var då de som fanns på och runt om Bäviks brygga. Det fanns resande av olika karaktär. Under en tid var det folk som lämnade sin hembygd för att resa till stora världen. Där fanns även fyrbyggarna som varje vår drog ut för att bygga fyrar. Det var ett yrke som kunde gå i arv från generation till generation.

Där fanns också bygdens barn och ungdomar som använde bryggan som en kär besöksplats.

Skulle man åka med båten fick man sätta upp en röd flagga. När sedan båten observerat flaggan signalerade den och då kunde man ta ner flaggan igen. Flaggan var alltid placerad på bryggans yttre och vänstra del.

På vägen från Bäviksbryggan mot söder i Bävik fanns Bävikskuul där man på tjugotalet höll fester. Förutom sedvanlig midsommardans fanns också en dansbana. Fortsatte man lite längre bort kom man till Bäviksplatån där det fram tills 1915 hölls storslagna fester.

Skidtävling 1970 Lag Bävik

Idrottens historia i Bävik från 1940-talet och framåt

genom Isabel Persson

Berättat av hemmanets tre mest aktiva idrottsmän genom tiderna: John Karlsson och Arne och Gösta Ringholm.

Precis som i resten av landet bildades under början på 1940-talet en mängd föreningar. De föreningar som bildades med anknytning till Bävik och idrott var

Idrottssällskapet Emtarna som bildades 1942. Den förste ordföranden var Sven Schulström. Kassören var Gösta Nilsson och sekreteraren Nils Schulström.

Även Östra Ämterviks Skytteförening bildades det året och det var Nils Östlund från Östmansby som var initiativtagare till föreningen. Skjutbanan byggdes i Stordalen i Bosserud 1942 och föreningen arrenderade marken, fram till slutet på 1950-talet, av David Vestholm. Östra Ämterviks Skytteförening gick 1964 upp i Visteruds Skytteförening.

I och med krigstiden fanns det ett stort intresse för skyttet och det fanns tävlingar året om. Både fältskjutning och banskytte och både John och Arne var framgångsrika där men bäst gick det i skidskytte. Där kan vi följa deras prestationer genom åren.

1955 då Distriktsmästerskapen i skidskytte då Edsbyörke var arrangör kom John på andra plats.

1956 kom John tvåa och Arne trea och på 25:e plats kom Ivan Andersson. De kom på andra plats i lagtävlingen. I Fryksdalskretsens skyttmästerskap i Västra Ämtervik vann Gösta Klass H och Östra Ämtervik vann lagtävlingen.

1957 arrangerade Eda skyttegille och då var det 73 deltagare och Arne kom på 14:e plats och John på 15:e plats. Det året tog Östra Ämtervik lagsegern i St Sunnes skyttetträff och Gösta tog hem segern i Lag M.

1958 var det Vittsands skytteförening som arrangerade och då var det 31 minusgrader. Det var en distans och de åkte 2 mil. Allt skjutande var liggande och de uppfattar att det var mer på skyttet som det kom an än på skidåkningen. Gösta skapade rubriker när han vann individuella poängpriset vid St Sunne träffen i Östra Ämtervik. Arne tog hem segern i klass H och lagtävlingen av Östra Ämtervik.

1960 i Lekvattnet sköt John fullt men kom på 10:e plats och Arne på 12:e plats. Gösta vann klass 4 i Åsnes skyttelags vintertävlan vid Skansen.

1961 i Sunnemo kom Arne på 15:e plats och John på 45:e plats.

1962 var det återigen dags för Edsbjörke att arrangera skidskyttet. Skyttet var indelat i olika klasser efter hur man hade kvalificerat sig och klass fem var bästa klassen. I klass 5 kom John på sjätte plats och i klass 4 kom Arne tvåa och i klass 2 kom Göran Karlsson tvåa.

Det var även förbundsmästerskap i Filipstad det året. John kom på 8:e plats och Arne 29:e plats.

1963 var det vintertvåkamp i Gräsmark och då tilldelades det poäng som mera liknar dagens poängtilldelning. John kom på 9:e plats och Arne på 17:e plats. DM det året gick i Grums och förutom att John kom på 4:e plats och Arne på 7:e vann s lagtävlingen av Östra Ämtervik.

1964 var året då Östra Ämterviks skytteförening gick upp i Visteruds skytteförening och vid DM i Bogen det året kom John på andra plats och Arne på 8:e plats. Gösta tävlade även framgångsrikt på andra ställen i landet. Vid Hubertusjakten i Härnösand knep Gösta segern. Gösta var även en period ordförande i Härnösandsskyttarnas förening.

1965 gick DM i Sunne och John kom 3:a och Arne 16:e och i lagtävlingen kom de på andra plats.

1968 i DM i Nedre Ullerud hade John hunnit fylla 40 år och Arne 39 år och då tävlade de i klass yngre old boys och utmärkte sig även där. John kom på 7:e plats och Arne på 15:e plats.

"Visteruds skidskyttar suveräna i Edsbjörke" var rubriken och vidare stod det att "Bäst av allt dock den prestation som Visteruds tremannalag svarade för....Gösta Ringholm som numera är Karlstadsbo, ryckte in för att komplettera sin broder Arne och John Carlsson."

Det senaste på året som en skidskyttestafett har arrangerats var den 7:e maj 1966.

Det var mycket snö det året och tävlingen var 3–4 km. Visterud vann den gången.

Träningen bestod mycket av att hugga i skogen och någon gång när det fanns tid att ge sig ut på skidorna och träna på söndagarna.

"Bävikslaget med storhejarna Gösta och Arne Ringholm och John Karlsson vann bystafetten överlägset."

En historia värd att berättas är den om när Gösta Ringholm vann sin klass och Gösta, Arne och John vann lag i Blomsterhult i Karlstad. Den förening som vann fick vara arrangör och Östra Ämterviks tävling skulle gå veckan efter älgjakten. Men på grund av olika jakttider på olika områden vid just den perioden blev det ramaskri bland ortens jägare. De försökte avstyra tävlingen vid ordenshuset i Bonäs. Tävlingen blev dock av och när Gösta efter en lyckad tävling hämtade in figurerna såg han fyra älgar som betade lugnt – mer skrämda var de inte.

I ett tidningsurklipp från Fryksdalsbygden någon gång 1970 kan man läsa om dem med anledning av att de har funnits med i så många år "Bävik vann åter i Ö: a Ämtervik – Bävik fick mycket beröm i

ingressen och det med all rätt – bystafettens riddare som laget är.....Hatten av för sådana grabbar som inte åldras”.

1972 stod det:

”Att Bäviks elitlag skulle vinna, det förstod man förut, ty de har så gjort i över 20 år och trion blir bara bättre med åren ” och lite längre fram i texten går att läsa att herrarna ”är suveräna helt enkelt.”

Det fanns även stafettlag i skidor och signaturen Govo skriver i Fryksdalsbygden 1977

"I Östra Ämtervik har man åkt bystafett under 1950-talet och 1960-talet samt de innevarande decennium då snöförhållanden tillåtit detta... Alltsedan premiären 1951 har Bävik vunnit bystafetten och så blev det även i år. Unikt nog är det nästan samma mannar som varit med och segrat varje gång. John Karlsson, som avgjorde på sista sträckan är 49 år, har ingått i laget varenda bystaffet. Det var Göran Karlsson, John Karlsson och Gösta Ringholm som körde."

I familjestafetten vid samma tillfälle som Bror Karlsson med sonen Bo på andra plats.

Bävik skapade rubriker i Fryksdalsbygden när bystafetten kördes 1953. Det stod ”Bävik vann bystafett i Östra Ämtervik tack vare snabbe Karlsson” och 1954 ”John Karlsson mästare på skidor hos Emtarna”. 1955 var rubriken ”Bävik bästa skidby i Östra Emtervik”.

Flera är Bävikarna som har deltagit i Vasaloppet. Det är Bror Karlsson, John Karlsson och Gösta Ringholm. Göran Karlsson har åkt Vasaloppet hela 23 gånger. Dessutom har Göran Karlsson hunnit med att springa Lidingöloppet 25 gånger och även Götajoggen 25 gånger.

Varje år från början av 1950-talet arrangerades även klubbmästerskap i längdskidor.

IS Emtarnas fotbollslag har varit aktivt sedan föreningen startades 1942.

Många träningskvällar förekom när John på Där Väst från slutet av 40-talet och fram på 50-talet. Träningskvällarna avslutades med ett 100 meters lopp och då var det ofta John och Arne som vann. På träningsbacken gick det eltråd och det kunde bli fyrverkerier under träningskvällarna och något fönster gick nog sönder i ladugården intill.

I början på 1950-talet spelade IS Emtarna mot Lysvik och på det colorerade kortet finns det fem Bävikare med. Det var Arne och Gösta Ringholm, Gunno Östlund, John Olsson och Ivar Larsson. Laget spelade i den lägsta divisionen. På ett annat kort från 1955 är det fyra Bävikare med och då är det Bertil och Gunno Östlund och Arne och Gösta Ringholm som är med och spelar fotboll.

I början på 1950-talet fanns det bylagsserier och då var Bävik med i Prästbolslaget och då fanns även Arne Östlund med i lagupställningen.

Den 24 juli 1957 finns en artikel införd i Stockholmstidningen av journalisten Berg som firade sina somrar på Kohag i Bävik. Tillsammans med artikeln finns ett kort på Arne Ringholm, Emtarnas lagkapten och storskytt. I ingressen kan vi läsa:

" Östra Ämtervik(ST) De storstadsklubbar vars spelare klagar över svårigheterna att komma till träningsplatserna på grund av de stora avstånden klagar dumt. Då skulle man se hur IS Emtarna, hemmahörande i Selma Lagerlöfs socknen Östra Ämtervik har det ställt. Drygt hälften av spelarna hör hemma i området Bävik/Prästbol, och till idrottsplatsen i Visterud är det c: a 8 km via en ofta oanvändbar skogsstig samt landsvägsledes drygt 1,5 mil. Inom Emtarna är det alltså rena sensationen, om mannarna någon gång får träna ihop."

I artikeln beskrivs vidare om den nya anläggningen som komma skall och det står även om seriens bäste skytt, lagkaptenen Arne Ringholm.

Emtarna fortsatte sina matcher i den lägsta serien och någon gång på 1980-talet spelade de mot ett engelskt lag som kom från Ipswich. Vid det tillfället kom matchbollen via fallskärm ner till mittlinjen.

Skidtävling

Tre skogens legendarer

LARS NILSSON publicerad i VF 2008-10-28

Alvar Jonsson, John Karlsson och Gösta Ringholm är tre levnadsglada 80-åringar och ägare till varsitt hemman i Bävik. Tre skogens legendarer som tillsammans gjort 200 år med såg, yxa och barkspade. Den första nattliga oktoberfrosten över lilla byn Bävik i Östra Ämtervik har förbytt till tät dimma. I spåren av den närbelägna sjön Fryken har det i alla tider hört hösten "Lövens långa sjö" till. Tre grannar – Alvar Jonsson, John Karlsson och Gösta Ringholm - har stämt träff på gården Nolistas marker.

Ringholm funderade på om inte hans båda grannar kunde göra honom sällskap till ett skogsparti ett par stenkast från sjön Fryken för att fälla och kvista upp ett område med barkborreskadad granskog. Och fick jakande svar. Jobbet i sig är ju vardagsmat för många hemmansägare.

Nu hör det dock saken till att Gösta, John och Alvar enligt kyrkböckerna är födda på vintern och våren 1928. De har på det viset för flera månader sedan haft sina 80-års kalas. Tre otroligt vitala och levnadsglada ägare till varsitt hemman i Bävik.

Och typiska skogslegender. Eftersom alla tre följde sina fäder till jobbet i skogen på gårdarna där de växte upp, redan som skolgrabbar. En syssla som sedan blivit en betydande del av deras liv.

- Summerar vi lite grovt har Alvar, John och jag tillsammans upplevt i princip 200 år med vissa avbrott i skogens tjänst, konstaterar Ringholm.

Själv utbildade han sig till skogsvaktare i Gammelkroppa Skogsskola. Jonsson och Karlsson däremot har ägnat sina liv åt jord och skogsbruk på sina hemman i Bävik. Jonsson och Karlsson däremot växte upp på varsitt skogstorp i Östmark, men har varit grannar i Bävik mer än ett halvt sekel.

Skogslegendarerna plockar fram sina hjälmar, motorsågar och yxor. Med till skogen för att demonstrera hur skogsjobbet gick till i deras ungdom har Jonsson och Karlsson i gömmorna också letat reda på både stocksåg, timmersvans, barkspade och ett mätinstrument.

Givetvis har både Alvar, John och Gösta upplevt förändringens tidevarv som skogsarbetare – Alvar kanske allra mest eftersom han i princip vikt hela livet åt såg och yxa.

- I läsåren följde jag med far till skogen hemma i Lill Rännberg, som lastpojke för kastved. Jag högg även mycket ved, jobbade man rejält kunde jag hugga tre kubikmeter ved på en dag. Ersättningen tror jag var tre kronor per meter, dagsförtjänsten nio kronor, minns Jonsson.

I likhet med Gösta och John har Alvar legat ute på skogsjobb. Emellanåt långt från sina hem.

- Bosatt i Östmark låg jag som en skogsluffare, ofta hemifrån i veckor. Körde fram mycket virke med häst. Vi kunde bo upp till 15 stycken arbetare i samma primitiva skogskojor. Hästarna hade givetvis sina stall och mådde bra. Tider som många ändå har svårt att tänka sig idag, menar Johnsson.

Alla tre herrarna har fin kondition. Jonsson spelade fotboll med Rännberg.

- Man har mycket gratis som skogsarbetare. Ett allsidigt knog som ger fin kondition, bedyrar både Karlsson och Ringholm med genuina skidstjärnor som Sixten Jernberg och Artur "Likenäsaren" Olsson, som förebilder både i skogsjobb och på skidor.

Ringholm spelade under många år fotboll med IS Emtarna. Karlsson nöjde sig med att vara en höjdare på skidor.

- Härliga tider. Under 15 år jobbade jag samtidigt intensivt tillsammans med Arne Ringholm åt olika skogsbolag. Vi väntade på vintern och snön. Byastafetten på fritiden i Östra Ämtervik i regi av IS Emtarna var en höjdpunkt liksom den individuella skidtävlingen. I stafetten var vi i Bävik många gånger oslagbara, med bröderna Arne och Gösta Ringholm som viktiga faktorer, minns John Karlsson under pratstunden runt brasan i Nolistaskogen.

Den första motorsågen till Bävik köptes på tidigt 1950-tal.

- Kom från USA, hette McCulok och kostade 1 200 kronor. Mycket pengar då med tanke på att vi idag köper en bra såg för fem eller sex tusenlappar. Den första svenska motsvarigheten var av märkena Be-Bo och Partner, förklarar Ringholm.

Alvar, Gösta och John demonstrerade i Nolistaskogen hur det gick till att avverka skog med både stocksåg och timmersvans.

- Stocksågen av en manshöjds längd kräver en van sågare i varje ända. Det fodras förstås att båda sågarna jobbar troget på, förklarar Ringholm som även myntat ett ordspråk från förr med ett tufft skogsredskap: - Du åker på sågen men får ej stå fast i backen. Då faller inte granen, fastslår Gösta Ringholm.

En vinter som trion skogsveteraner från Bävik aldrig glömmer är den 1951. Jonsson hade massor av huggning i Östmark.

- Snödjupet var två meter på sina ställen och det var ett otroligt jobb bara att komma åt roten på trädet för att fälla. Men det gick det också.

Både Karlsson och Ringholm har anteckningar om ett snödjup på minst metern i Bävik samma vinter. Och då var det kämpigt för både arbetare och hästar att ta sig fram.

- Vi får hoppas slippa såna hårda tag i Bäviksskogarna kommande vinter. För dit ska vi alla tre, säger de tre 80-åringarna.

Landets äldsta(?) snöplog finns i Bävik

LARS NILSSON publicerad i VF 26 februari 2008

Sveriges äldsta snöplog kan finnas i Bävik. Beslutet att bevara plogen till eftervärlden togs av Rudolf Ringholm i Nolista. För att dra den genom snömassorna krävdes fyra hästar.

Snöplogen användes av Bäviks byalag till början av 1920-talet för att ploga den nya landsvägen genom Östra Ämtervik och är troligen omkring 150 år gammal. Den är ett unikt redskap som mycket väl kan vara äldst i både Värmland, kanske i hela riket.

- Pappa Rudolf ville gärna spara på många ting. Nu hade han plats för den mäktiga snöplogen i torvströhuset. Och hans val att gömma plogen blev ju ett stort plus, menar sonen Gösta Ringholm, 80, som alltid vetat att plogen funnits under tak utan att ta någon större notis om den förrän planerna om "Boken om Bävik" väcktes.

- Jag ställde frågan och fick jakande svar. Snöplogen, en bamse till redskap som mäter cirka 3,80 meter som största bredd på plogvingarna och är ungefär 5,80 meter lång, var i otroligt fint skick med tanke på hur länge den legat i förvar.

- Givetvis var det ändå en hel del jobb och samtidigt mycket småjusteringar innan plogen stod fullt användbar.

Tillsammans med bröderna Göran och John Karlsson plockade Gösta ihop en unik snöplog i minsta detalj. Plogen är ett bamseredskap som tog hela gamla landsvägen mellan Bävik och bygränsen mot Smedsby i anspråk när fyra hästar stod för ett styvt jobb under många decennier med vintrar som inte sällan ställde till stora problem.

- På min tid har snöplogen aldrig använts. Under minst 50 år skötte karlarna i Bävik annars plogningen. Hernfrid Olsson, Oskar Westholm, Alfred Ringholm och min far Rudolf Ringholm har givetvis gjort mängder av dagsverken med snöplogen. En karl åkte med snöplogen. Två måste samtidigt sköta styranordningen för att hästarna och plogen skulle hålla rak kurs, fortsätter Gösta Ringholm, som minns en av hästarna i Nolista – pappa Rudolfs Brunte – född 1918.

- På den tiden fanns det två hästar hemma. Brunte, som jag hade nöjet att köra som helt ung, var en pålitlig plogdragare, den första min far ägde då han tog över gården efter farfar Adolf 1919.

- Samtidigt fick ju de andra gårdarna ställa upp med sina hästar. Det var ju inga ringa avstånd när plogen skulle göra "gammellandsvägen" farbar från Hag i norra änden av Bävik, vidare förbi Bosserud, Nolista, Där Väst, Östa, en sväng mot Vesta, nerför backen mot Tomta och målet vid Hagen. För att vända hemåt igen med Brunte till både Ängbacken, Änga och österut mot bland annat Bäckängen, förklarar Ringholm.

Ingen tvekan om att snöplogen, som Bäviks byalag skaffade för kanske 150 år sedan, är något oerhört sällsynt; en kul grej och unik och flitigt använd.

Och idag, efter att ha legat i malpåse sedan mitten av 1920-talet då plogbilar som "Frykenbilen" ersatte hästarna i Bävik är fortsatt komplett och fullt funktionsduglig, konstaterar Gösta Ringholm. Klart är också att snöplogen, utrustad med samma små smidesdetaljer, som då Brunte och andra hästar i Bävik såg till att befolkningen tog sig till både kyrkan och affären även när snön yrde över Östra Ämtervik, kommer att ställas upp för eftervärlden.

Föreningen Trillan och Kyrkvägar vill gärna ta över förvaret av landets möjligen äldsta snöplog till sitt museum vid Solbacka gästgivargård vid Ås i Östra Ämtervik, där det stilfullt bevarade redskapet, som sannolikt blev byalaget i Bäviks egendom omkring 1850, kan bli en museiattraktion.

Självbindaren

"Monstret" från USA blev första självbindaren i Bävik

LARS NILSSON

På hösten 1924 var uppståndelsen ganska stor i Bävik. Rudolf Ringholm, då 27 år, hade upptäckt att jobbet med att ta vara på säden på åkrarna, utan någon som helst maskinell hjälp var både mödosam och tog mycken tid i anspråk ute på gårdarna.

Ringholm var samtidigt medveten om att det fanns en häftig maskin att köpa – om inte annat från USA – ett ganska okänt redskap som skulle förenkla rejält i jordbruket. Rudolf Ringholm tog därför upp ämnet med några av grannarna i Bävik. Något lika unikt som modernt: en självbindare, som med hjälp av draghästar, skulle både skörda och binda säden, när tiden var inne att ta vara på årets sädesskörd. Nu vann inte Ringholms förslag, om en andelsförening runt en självbindare någon större entusiasm på trakten.

Med odalmannen från Nolista hade bestämt sig.

På hösten 1924 stod en självbindare – något som tidigare bara var förunnat de riktigt stora gårdarna – på gårdsplanet hos Rudolf Ringholm i Bävik.

- Prislappen vet jag inte säkert. Med givetvis kostade den en hel del slantar. Och ytterligare utlägg för far som året innan hade köpt Nolista för 24 000 kronor.

- Pappa köpte självbindaren av märket Johnston från USA. Det kom i trälådor och skulle skruvas ihop. Ett säkert inte ringa jobb. Men expertisen kom till Nolista och vid skördedags kunde den invigas, berättar Gösta Ringholm.

- Ett riktigt monster tung och ganska otymplig. Den gick på järnhjul.

- Det krävdes tre hästar för att dra självbindaren.

- Från början tror jag pappa bara hade två. Lilltösa var född 1924. Brunte var med från början. Lilltösa var tidigt med och drog självbindaren och fick småningom hjälp av en annan både travare och avelshingst, Eclipse, som kom till Bävik i början av 1930-talet.

Grannarna i Bävik var givetvis väldigt intresserade av "monstret" som skulle revolutionera skördearbetet. Dom ville se hur det gick till när kniven och en knytapparat förenklade göromålen;

- Det kom snart förslag om arbetsbyte. När nekarna skulle mogas och eller snesas.

ARBETSLAG HJÄLPTE VARANDRA

- Arbetslag hjälpte varandra och far fick givetvis en del timmar för andra jordbrukare på den självbindare som sedan gjorde sitt jobb genom decennier i Bävik. Den var i bruk i säkert 40 år. Ock står kvar i uthusen i Nolista.

- Än idag går det bra att plocka fram Johnston-maskinen från 1924 och visar upp den, berättar Gösta Ringholm som även har ett dramatiskt minne från åkrarna som hör till Nolista, men belägna nära gården Änga;

- Det var någon gång i slutet på 1930-talet. Pappa Rudolf körde självbindaren och hade tre hästar som trogna dragare. Min broder Arne, som då var kanske tio år, satt på självbindaren även han för att mana på den ena hästen som inte var lika dragvillig. I ett obehagligt ögonblick föll Arne av utan att pappa märkte det.

- Tursamt nog såg Gust Johansson i Änga, att fara var å färde. Och räddade i sista stund Arne undan ett väldigt allvarligt tillbud, på väg att hamna under självbindaren.

- Själv har jag gjort många dagsverken hemma på gården runt självbindaren, men aldrig som kusk.

- Den delen skötte pappa eller brorsan Arne, slutar Gösta Ringholm.

Arbetsmiljö förr och nu

Mikael Persson

Höskörd i Bosserud

Jag har pratat med John och Arne, två män i senare 70års ålder. De har båda arbetat med jord- och skogsbruk. På den tiden så fick man börja arbeta direkt när kroppen orka med för att bidra till familjens försörjning. Med andra ord så började de tidigt.

1946 kunde man se John och Arne i 18års ålder stå ute och arbeta i trakterna kring Östra Ämtervik. Först på dagordningen skulle de ut i ladugården och arbeta i ett par timmar innan det riktiga dagsverket i skogen skulle utföras. Efter skogsarbetet så blev det ladugårdsarbete igen när de kom hem efter fyra. Blev det någon tid övers på eftermiddagen så stack John ut och åkte en redig sträcka på skidor. John bodde, under tiden han bodde i Östmark, en mil hemifrån i en lillstuga, där han fick klara sig helt själv. Det var kallt och därför var han tvungen att hugga ved till vedspis och mat fick han laga själv. Solen bestämde ofta arbetstiderna eftersom det blir svårare att hugga skog i mörker.

Arbetet var tungt och hårt, men inte ensidigt. Jordbruksarbete varierade eftersom det innehåller ett flertal moment. Motgångar gör en starkare, både fysiskt och psykiskt. Skaderisken var obehagligt stor på den tiden och inga skydd existerade. Skydd hindrade och saktade ner arbetet, Arne hade helst inte handskar ända ner till minus 15grader. Istället så blev han blodig om händerna, men arbetet blev gjort och det var huvudsaken. John fick tinnitus efter att ha arbetat med motorsåg, hörselskydd uppfanns inte förens långt senare. Vid avbarkning i skogen så var benen en utsatt del för skador.

Det var mycket frihet i arbetstiderna och rasterna togs som man ville, beroende på den tid man kunde undvara. Rastkoja var en lyx som få fick uppleva och en eld utomhus fick göras istället, toaletter fanns inga. Det fanns inte semesterdagar och arbetet gjordes på ackord, det vill säga att man fick betalt för hur mycket man producerade/jobbad. Under arbetsdagen så åt man bara en gång vid tolv och jobbade till klockan fyra.

Vid skogsavverkning jobbade endast män, förutom vissa enstaka undantag. När skogen skulle planteras så fick kvinnor hjälpa till. Skogsvaktaren bestämde svårighet på skogen och utifrån sitt omdöme gav ut procent. Var skogen svår att hugga ner och röja upp så ökade procenten. Dessa procent ökade ackordslönen en aning och det kunde bli diskussioner om utgivningen av procent eftersom denna ibland ansågs orättvis. Det fanns inga möjligheter att påverka arbetssituationen för att dåförtiden var man inte fackföreningsansluten. Det fanns endast frivillig sjukförsäkring fram till 1955. Detta innebar att man kunde betala till ett privat sjukförsäkringsbolag, men om man inte kunde betala var man inte försäkrad. För långtidssjuka var detta ett stort problem.

Arbetets ljusa sida var att det fanns en frihet, man rådde över sig själv. Baksidan var att det inte fanns någon trygghet ifall man blev dålig. Fast o andra sidan så tänkte man inte mycket på sina arbetsförhållanden eftersom det inte fanns något bättre, visst om man jämför med idag, men ingen har någonsin kunnat se in i framtiden.

Mitt resonemang är att det knappt går att jämföra dåtidens arbetsförhållanden med idag. Det var så mycket hårdare och utan de lagar vi har idag. Arbetet var som sagt tungt men det var normalt och kunde inte jämföras med dagens lata dataspelande ungdom. Med så olika levnadsförhållanden så får vi ynglingar svårt att tro på dessa fakta, men det är sant och det är bra att höra ibland. För jag får en uppfattning om hur bra jag har det och kanske får kraft att hjälpa farsan att bära in några famnar ved eller hjälpa morsan med tvätten.

Perfekt grannsamverkan gav första djupborrade brunnen

Av Lars Nilsson

Rudolf Ringholm i Nolista var en odalman av den gamla stammen som ändå ville göra det lite behagligare för sin omgivning. Vatten kunde ibland vara en bristvara inte minst på ett jordbruk där det direkt blev kris när källan sinade.

1947 bestämde sig Rudolf för att fråga sin granne Karl Johansson, Där Väst om det inte var en bra idé att ta kontakt med något företag med djupborrade brunnar som specialitet.

Johansson samtyckte om förslaget.

En firma från västra Värmland: Aronsson & Ernebrandt anlätades för jobbet. Två man kom till Bävik med sina maskiner. Brunnen skulle placeras på gården Nolistas marker, nära Där Väst. Den utrustning som krävdes monterades upp. Arbetarna från Aronsson & Ernebrandt drog igång ett jobb som visade sig oerhört mödosamt. Veckorna gick, men resultatet blev minst sagt uselt.

- De var här en hel sommar. Men det krånglade mest. Borrstången satt gärna fast om det inte gick sönder och vattnet var fortsatt lika långt borta.
- De båda arbetarna gick helt enkelt bet och lämnade så småningom Bävik, berättar Gösta Ringholm och fortsätter;
- Från samma företag anlände en viss herr Ahlsén. Han kom i sin bil iklädd kostym.
- Tog bormaskinen i besittning utan att byta om. Fick anläggningen att fungera perfekt i ett nafs. Borrarna brummade utan mankemang. Ahlsén bytte kostym mot arbetskläder. Spänningen steg i de båda gårdarna. Skulle Ahlsén lyckas?
- Efter en vecka hade han borrarat 75 meter. Vattnet flödade plötsligt lyckosamt till båda två familjerna och lika många ganska stora djurbesättningar i Nolista och Där Väst.
- Det kan man lugnt kalla suverän yrkesskicklighet, specialistjobbet som Ahlsén från Edane (?) utförde i Bävik, fastslår Gösta Ringholm.

Resultatet blev den första djupborrade brunnen i området. Någon gång på eftersommaren 1947 strömmade vattnet ur brunnen för första gången. Ett oerhört lyckosamt beslut av grannar i samverkan. Samma djupborrade källa fungerar nämligen efter mer än 60 år och vissa nödvändiga justeringar lika klanderfritt både i Där Väst och i Nolista och numera hämtas nästan allt vatten ur djupborrade brunnar.

En utomstående arbete i en Bäviksårhjord

Av Karl Nilsson

En tid i mitt aktiva liv arbetade jag dumt nog som fårklippare, men det var ju inte den enda dumheten. Trots ihärdigt klippande kom jag inte upp i en australisk klippares hastighet, ett får på 50 sekunder under lång dag. Svett blev jag i alla fall.

Alltnog, det är Båvik det handlar om, gården hette Nordista och Rudolf Ringholm basade där med en relativt stor får flock. Det var ingen kontrollbesättning men eftersom jag och min besättning var med i kontrollen hade jag uppgifter om de värmländska fårhjordarna. Jag såg även många av de slaktade lammen då jag en tid var slaktare på Kils slakteri. Jag skulle tro att de ringholmska lammen toppade den värmländska slaktstatistiken både vad slaktvikt och Ep-klassning beträffar, jag var ju nyfiken och fick ta del av slaktavräkningen i Nordista.

Åter till klippningen, det var ofta bristfälligt med hjälpen på de olika fårgårdarna, jag fick ofta stå för infångandet av fåret före klippningen. Men på Nordista var servicen mycket god, där var allt ordnat, både plats för klippning, ull och skilda kittar för oklippta och klippta får. Något sådant skedde bara på ett ställe till i Fryksdalen, sonen i huset var präst, fårhjorden en av de större och prästen var mig behjälplig. I fårkitten var han inte präst. Vid något missgrepp där fåret slant ur hans hand åkallade han minsann inte Gud. Vi hade trevligt under arbetet ty prästen var jaktintresserad så jakthistorierna avlöste varandra.

I Båvik var också fårklippningen rolig. Dagen inleddes alltid med att jag serverades frukost i köket tillsammans med den ringholmska familjen. Rudolf kunde berätta om olika malörer han råkar ut för sedan senaste klippningen. Vid en vårklippning hade han fortfarande ont i axel som han slog i vid en hästträning inför en slädfärdsuppvisning vid Solbacka före jul. Det rådde en stark skarsnö som var så stark att det bar hästen och han åkte på en timmerkälke ned mot Fryken och Labbersvika. Sjön var öppen och några svanar flög upp ur viken och skrämde hästen så den tvärkastade om och stjälpste av Rudolf. Rudolf slog sig rejält, hästen sprang hem och Rudolf linkade efter. Väl hemkommen fick Arne hjälpa till att sätta för hästen så att Rudolf kunde åka tillbaka för att se hur detta hade gått till, men – inte ett spår! Skaren var så hård att det inte syntes vare sig hästhovar eller några andra spår. En malör orsakade jag gubben själv så jag blev riktigt rädd och det skedde under fårklippning. Arne stod alltid med ett får berett för klippning när det föregående var färdigt. Rudolf brukade sätt en halsrem på det färdiga och leda det tillbaka till fårkitten. Jag räknade med att fåret skulle springa tillbaka själv, så jag släppte fåret innan Rudolf fick på halsremmen, han sträckte sig efter fåret men missade, trampade i dyngränsen och eftersom de fortfarande hade kor på Nordista var den slep och Rudolf föll pladask på rygg i rännan, hatten flög av och hamnade mellan frambenen på en ko. Rudolf, spänstig som en stålfjäder, spratt upp ur rännan, sträckte armen under kon efter hatten, fick tag på den och slog fast den på huvudet och fortsatte efter fåret. Inte ens en svordom kom över Rudolfs läppar. Till min stora lättnad sa han att han inte hade slagit sig, men ett bra cirkusnummer var det. Det pratades mycket under klippningen trots att jag stod på huvudet över fåren och svettades, märkligt nog eftersom jag inte hade några muskler enligt vad Arne konstaterade. En gång satte jag dit honom riktigt, det blev vadslagning om en femtiolapp. Det gällde namn på en skogsägareförening före Vänerskogskraschen. Jag vann femtiolappen och den satte jag upp inom glas och ram, att sätta dit Arne som sa sig minnas allt, tyckte jag var stort. Det blev i och för sig inte så länge den femtiolappen var prydnad i mitt finrum, för en fattiglapp behöver ju pengar så ramen länsades på sitt dyrbara innehåll.

Det var också mycket prat om skytte och skidåkning hos Ringholms. Arne hävdade att Skacksjös åkare bara sett ryggen av Båvikingarna i skidspåren. Hade han rätt? Jag minns inte så noga.

En episod minns jag i alla fall och det var byastafetten på skidor i Prästbol. Skacksjölaget bestod av Hugo Där Öst, Ingemar på Spåånger och jag och vi fick stryk. Möjligen var det Båvik som vann. Efteråt

var det kaffeservering på Sjösala. Rudolf som var trogen åskådare på sådana evenemang bjöd mig, förloraren, på kaffe. Om det var för att jag var fårklippare eller för att trösta mig för Bävikssegern vet jag inte.

”Ska du bju Kalle så ska du också bju mig för jag ingick ju också i Skacksjölaget” sa Ingemar på Spängera.

”Nehej” svarade Rudolf, ”jag bjuder bara Kalle!”

Jag kände mig oerhört hedrad trots att jag nyss fått se Bäviksryggar.

Ja fårklippning i Bävik har många poänger. Nu finns knappast några original kvar, för Rudolf har gått till sina fäder. Alla nutidens människor är ju stöpta i samma form även om Bävik trots allt är lite originellt sett med numera skumma ögon av

Kalle Där Nol i Skacksjö

Historien om gården Västa en av de äldsta i Båvik med rötter säkerhet sedan 1700-talet

Av Lars Nilsson

Gården Västa vackert belägen 700–800 m från sjön Fryken, med ägor som går i vattnet till sagans "Lövens långa sjö" i väster och med skogsskifte som kantar i Skacksjön i öster, är tveklöst en av de äldsta gårdarna i Båvik. Riktigt hur gammal gården som idag och som sedan den 25 april 1956 ägs av Alvar och Kajsa Jonsson, vet ingen med säkerhet.

Men att Måns Larsson förr i Båvik den 19 januari 1781 och hans hustru Katarina Jönsdotter född några månader senare: den 29 september 1781, också född i Båvik, och den 19 september 1806 fick gemensamma barnet Ingeborg Månsdotter, bodde i Västa går det att följa via släktträd som forskats fram genom syskonen Gösta, Arne, Allan och Maj Ringholm i Nollsta.

Ägarna har varit åtskilliga till gården Västa som idag heter 1:27, Västa i Östra Ämtervik.

Gårdens arealer har också förändrats genom sekternas gång. En markant förändring gjordes under mitten av 1920-talet då gården ägdes av Anton och Hilma Nilsson.

Innan dess var gården Bosserud i Båvik införlivad med Västa vilket gjorde Västa betydligt större än idag.

Idag är Alvar och Kajsa Jonsson ägare till Västa med arealerna: 17 tunnland åker och 45 tunnland skog. Ur svenska gods och gårdar finns att läsa följande om Västa: 30 ha, 8 ha åker, 22 ha skog. Förvärvat 1956. Mangårdsbyggnad i träuppförd omkring 1900. 3 rum, 1 kök, 2 hallar, moderniserad 1961. El, v, avl, cv, vv, wc, badrum. Stall och ladugård, trä, byggd omkring 1900. Plats för 2 hästar, 6 nötkreatur. Innan barnen Jan och Lena skaffade sig egna hem på Hammarö och i Sunne bestod familjen av fyra personer.

Alvar Jonsson, född den 5 februari 1928

Hustrun Kajsa, född den 16 april 1929

Barnen: sonen Jan född 13 mars 1954. Dottern Lena född 20 mars 1962.

MYCKET ATT BERÄTTA OM GÅRDEN

Kajsa och Alvar som har varit verksamma på gården i drygt ett halvsekel, har förstås mycket att berätta om gården Västa som blev familjens till ett pris av 38 000 kronor.

- En del minnen från den föregående stugan finns. Den stod i skogskanten bara ett 50-tal meter norr ut från vårt hus idag. Resterna av en murstock finns kvar. Likaså en syrenhäck.

Jag har likaså fått berättat för mig att tvåvåningshuset plockades ner och flyttades sjövägen till Nilsby där det återuppbbyggdes. Vart i Nilsby vet jag däremot inte, berättar Alvar Jonsson som då han tillsammans med hustrun Kajsa kom flyttandes från Östmark till Västa hade både en och två nordsvenska hästar, jämte en del får på gården.

Annars har Alvar mest ägnat sig åt skogsarbete.

Hästen var i det längsta förknippad med Västa.

- Men när vår dotter Lena flyttade till Sunne, lämnade också den sista nordsvenska hästen Västa, berättar Alvar Jonsson.

Kajsa och Alvar som efterhand har moderniserat ytterligare i Västa, kan via märkta äldre byggdelar med namnet Ringholm påskrivet, fastslå att dagens boningshus byggdes av Alfred Ringholm. Hans hustru Karolina som föddes på gården den 8 januari 1859 förverkligade tillsammans med sin man Alfred runt förra sekelskiftet dagens boningshus i Västa.

Det finns även en del handlingar sparade från tidigt 1900-tal då byggmästarna Lars Larsson och Johan Åsberg i Gunnerud utförde olika arbeten för Ringholm både åren 1904, 1905 och 1906 och då uppfört bland annat en stallbyggnad, ett svinhus och ett höns hus.

ALFRED RINGHOLM OCH HUSTRUN KAROLINA TOG ÖVER

Alfred Ringholm, själv född i Axberg i Örebro län den 16 januari 1854 och en tre år äldre broder till Adolf Ringholm, båda söner till den första Ringholm som kom till Bävik: Johan Erik (född 1826) samt hustrun Anna Sofia (född 1828), tog över Västa efter sina svärföräldrar Olof Olsson (född 6 juli 1824) samt hustrun Kajsa Eriksdotter född på gården den 2 januari 1831. Ringholmssläkten kom till Bävik för första gången 1877.

Ingen tvekan om dock att det var tuffa tider. Johan Alfred och Karolina Olofsdotter vigdes i Maria Magdalena församling i Stockholm den 6 juni 1886. Ringholm, som hade stort intresse av hästar, jobbade enligt uppgift som bryggare i Stockholm en tid.

Kajsa Eriksdotters första man: Olof Olsson avled den 27 oktober 1863 i Bävik. Kajsa Eriksdotter gifte den 14 juni 1865 om sig med Nils Nilsson (19 oktober 1832 – 21 juni 1891) från Berga i Västra Ämtervik.

Barn i olika äktenskap.

Första äktenskapet:

Britta Maria, född 22 april 1856

Karolina, född 8 januari 1859, gift med Johan Alfred Ringholm som avled i Tallholmen nära Kroppkärr i Karlstad den 25 mars 1952.

Johanna (16 maj 1861–7 december 1878)

Emma gift Nygren (22 november 1863 – 22 september 1943)

Samtliga nämnda barn födda Olsdotter.

Barn i andra giftermålet med Nils Nilsson.

Nils Edvard Nilsson (3 april 1866 – 1 augusti 1866)

Nils Johan Westlund-Nilsson (2 juli 1870 - 23 mars 1915)

Westlund flyttade till Nyed i Molkom.

Anna Katarina, som gifte sig med Nils Emil Nilsson från grannstället Ängbacken, och fick tre söner: Erik, Birger och Bertil, flyttade till Svinbäcken i Karlstad. Fru Nilsson drabbades av en svår sjukdom och avled med tre små pojkar: nio, sex och fyra år gamla.

SJU BARN SAMTLIGA FÖDDA I VÄSTA

Johan Alfred Ringholm och hustrun Karolina Olsdotter fick sju barn, fyra flickor och tre pojkar, samtliga födda i Västa, där alla sju också tillbringat endera hela sin skolgång eller en del därav med lärdomen hämtad i skolan i Fölsvik.

Ester, Arfida (7 februari 1889 – 2 mars 1965)

Jenny, Josefina (född 3 november 1890)

Gerda, Vilhelmina (18 augusti 1892 – 7 juni 1964)

Anna Henrietta (29 oktober 1895 – 19 oktober 1956)

Frans Ivan (11 februari 1898 – 25 december 1972)

Ture, Alexander (21 januari 1900 – 20 juni 1967)

Karl, Algot (24 september 1902 – 30 december 1972).

Ägandeskapet runt gården Västa i slutet av 1800-talet och in på 1900-talet handlade mycket om Johan Alfred Ringholm som tillsammans med sin hustru övertog efter Karolina Ringholms styvfar: Nils Nilsson.

Den 9 april 1888 hölls det offentlig auktion på gården Västa. Ensam budgivare och köpare till gården omfattande 82 öre skatt för ett belopp av 4 000 kronor, var Alfred Ringholms svåger Nils Emil Nygren i Östmansby, välkänd hemmansägare, kyrkvärd och överhuvudtaget behjälplig släkt, vänner och grannar i olika affärssammanhang. Auktionsförrättare enligt köpebrev hos Alice Nilsson i Östmansby, vars farfar var just Nils Emil var Tage Schullström.

Den 14 mars 1910 sålde Nils Emil Nygren en del av Västa: 44 öre skatt till Johan Alfred och Karolina Ringholm för ett belopp av 2 500 kronor.

Kajsa Eriksson, fru Ringholms åldriga mor, som vissa tider vistades hos sin dotter i Östmansby, avled i Västa den 1 maj 1911. Bouppteckning efter Kajsa Eriksson hölls i Västa den 30 juli 1911.

Familjen Johan Alfred Ringholm flyttade omkring 1912 till gården Blekene i Klingerud, Grava. Ringholm som hade betydande intresse av hästar, vilket med Nils Sandin även skriver om i "En postiljons levnadssaga" där han syntes med hästskjutsar på vägarna runt Bävik på 1910-talet tog intresset med sig till Grava. Enligt uppgift fann anhöriga också Ringholm avliden på en hästskjuts i Blekene 1912. Hustrun Karolina bodde kvar på gården en tid – hur länge är osäkert. Men flyttade småningom till Tallholmen i Kroppkärrens utkant i Karlstad, bodde där tillsammans med sonen Frans, med avled vid drygt 93 års ålder.

NY ÄGARE I VÄSTA

Lars Jonsson född den 24 juni 1870 i Fryksände bodde i Bäckebåten då han tillsammans med hustrun Karolina född Nilsson den 21 maj 1878 i Lekvattnet, köpte gården Västa. Per den 28 juni 1911 finns ett köpebrev mellan Alfred Ringholm och Lars Jonsson, även det hos Alice Nilsson i Östmansby med prislappen 7 000 kronor.

Lars och Karolina Jonsson födde fem barn till världen.

Ellen Karolina född den 7 juni 1902 i Lekvattnet

Ester Karolina född den 7 mars 1904 i Sunne

Nils Johan född den 18 mars 1906 i Sunne

Gustav Edvin född den 9 juli 1907 i Sunne

Familjen Jonsson bodde bara något år i Västa.

Från den 9 juli 1913 finns en lagfart utskriven på Anton Julius Nilsson, köpman och kyrkvärd i Östra Ämtervik.

Anton Nilsson född den 8 april 1886 i Lekvattnet, gifte sig den 23 juni 1916 med Hilma född Persson från Östmark.

Hilma var född den 10 december 1890.

En uppgift vill berätta att Anton Nilsson flyttade till Västa den 2 november 1914.

Fem barn föddes. Äldst var Axel Emanuel (Persson) född den 19 juni 1911.

Nils Evert Nilsson född den 5 augusti 1916.

Edit, Gunvor Evelina född den 26 september 1917

Agda Maria, född den 9 april 1920

Tore Erling född den 21 maj 1925. Samtliga barn födda i Östra Ämtervik. Anton Nilsson och hans familj bodde i Västa ett 20-tal år, innan Nilsson köpte sig ett hus i Prästbol och flyttade dit.

Anton Nilsson, välkänd köpman i virkesbranschen inte bara i Östra Ämtervik, avled den 27 juli 1960.

NYA ÄGARE EFTER 20 ÅR

Den 28 oktober 1936 fick gården Västa åter nya ägare.

Paret Karl Ragnar Nilsson (1 februari – 6 oktober 1981) samt hustrun Torgerd (24 november 1906 – 21 mars 1995) flyttade till Västa och födde där döttrarna Gerd, Lillian (född 15 augusti 1939) gift Jansson och Solveig, Margareta (född 17 december 1940) gift Larsson.

Karl Ragnar härstammade från gården Skårbolstorp i kils socken och Torgerd från Skållerud i Dalsland. Dom höll i Västa både två hästar, nöt, får, sugor och höns.

- Mamma var väldigt intresserad av allt både djur och annat som gick att livnära sig av på gården.
- Grönsaker och alla former av bär, fanns i riklig omfattning under de 20 år vi bodde i Västa, berättar Gerd Jansson.

-

LARS NILSSON vars farmor Anna föddes i Västa 1870

Stampbacken

I Östemtingen nr 17 finns en berättelse om Nils, dikesgrävaren som bodde på Stampbacken i närmare 40 år. Det är Anna på Raskenlund som beskriver Nils och hans fru Lina och deras tre flickors liv och leverne. Anna berättar om en man som var märkt av livets vedermödor och som var dag gick med sin spade att gräva diken. Nils höll fast vid det gamla när det gällde religion men Anna menar att han nog var den förste socialdemokraten i Båvik. Familjen bodde i det bästa rummet av två på Stampbacken. Rummet var vinterbonat och det sämre rummet hade jordgolv. Utanför huset fanns en jordkula där Lina hade ett eller två får.

Både Anna och Karl berättar om Nils sista stund på jorden och även om det är två helt olika berättelser så har de en gemensam nämnare och det var att Nils var fåordig och gärna svarade nej eller kanske isch så när Lina uppmanar Nils att be inför döden så blir det ett nej i Annas berättelse och i Karls blev Nils svar isch och en tillsägelse att Lina gott kunde be själv.

När då Östra Ämtervik fick ett tidsenligt ålderdomshem så upphörde Stampbacken att vara fattigstuga. En sommardag 1913 samlades hemmansdelägarna till en stämma på Stampbacken och Edvard Elofsson i Båvik-Ånga köpte Stampbacken för en summa av 50 kronor. Det blev Edvards syster som kom att bo där under flera år och under 1940-talet fick Stampbacken elektriskt ljus.

Ur Karl Sandins skildring av livet i fattigstugan Stampbacken väljer jag en som skildrar gamla goda traditioner. " Jag erinrar mig en liten episod, som mor berättade. Det var en julafton någon gång kring sekelskiftet. Julsnö kan vara en efterlängtd sak men detta år kom de stämningsfulla flingorna i riklig mängd, att alla vägar blev nästan ofarbara. Landsvägen, som plogades och trafikerades, kunde hjälpligt gå an, det ställde sej värre med framkomligheten längs socknens småvägar. Min far och mor bodde vid denna tiden i den sk Flystugan, nu sedan länge borta. De äldsta sönerna hade gått till posten i Prästbol för att hämta ett paket, far hade gett sej av i ett ärende till Smedsby. Hemma befann sej mor med de yngsta barnen.

Plötsligt får de höra ljudet av någon som stampar av sig snön ute på farstubron. In kommer Adolf Ringholm. Han berättar, att han utanför dörren har en fullastad kälke med matvaror som han är på väg till Stampbacken med. Nu har han blivit tveksam hur han skall klara företaget i den obanade gatan, som leder österut. Troligen har Ringholm räknat med att få hjälp med transporten på Fly, nu bar det sej oturligt så att de som kunnat hjälpa tillfälligt är utgångna. Mor ber honom stanna en stund tills far eller mina äldre bröder återvänt. På detta svara Ringholm att dagen redan är långt liden och att mörkret snart faller på. Mor följer Ringholm ut i förstugan och han fattar åter sin kälke. Han skakar på huvudet och säger: "Inte ser det lovande ut men jag måste fortsätta för ingen vet hur de har det ställt med julmaten där borta på Stampbacken." Så knogar han vidare. Ringholm var kommer från ett hem där gamla goda traditioner hölls i helgd. Hans far var nog en av de sista i Östra Ämtervik som praktiserade den gamla seden, att om julen sätta ut ett fat med gröt åt tomten."

En liten beskrivning på 1600 tals
husen D ä r - Ö s t i ~~Bävik~~ Bävik.

Uthuset var uppförda av liggande timmer och var försett med torvtak.
Den beskrivning som jag lämnar sträcker sig givetvis ej längre än till
min tidiga barndom, omkring 1912 - 13.

Nr 1

Straxt man kom innanför dörren stod det till höger en gammal handkvarn.
I övrigt fanns det en massa saker som i våra dagar skulle ha brakt en
antikvitetshandlare att klappa händerna av förtjusning. Det var nödvändig-
hets saker som hade använts i svunnen tid och sådant man ej längre hade
nytta av men som man då ej kommit in i "köp och släng åldern" lade man
undan sakerna på ett ställe där man tyckte att man hade plats för dem.
Bland de saker som funnos där minns jag särskilt en stor arsenal av
lyktor. Vad detta rum skulle tjäna är svårt att säga men kanske man kan
gissa, på grund av att kvarnen var placerad där, att det varit en bod för
mald och torkning. Skräpkammare var det ej säkert från början avsett till.
Dörren, som jag minns den, var helt säkert ej den ursprungliga utan denna
hade säkert kommit till i senare tid.

Nr 2.

Där fanns förr en gamal dörr som gott kunde ha varit den ursprungliga och
denna vill jag minnas var försedd med ett konstfärdigt hemtillverkat trä-
lås. Rummet innanför användes som foderlada för, som dom kallade, fårhö.
(Detta hö var väl mest en produkt från den s k hack-slotten.)

Nr 3.

För detta utrymme fanns, och hade säkert heller alldrig funnits några dörrar,
enär det säkert i alla tider använts som lider för långkärror och annan
redskap. Det var överallt brukligt med s k öppna utrymmen för sådant.

Nr 4.

Detta rum tjänade som vedbod.

Nr 5. Övre delen.

Som framgår av bilden var där en mera påkostad dörr som var försedd med
fem fyllningar, eller speglar, om man så vill kalla, så därav kan man dra
slutsatsen att detta varit något av sommarviste. Kanske rentav pig- eller
drängkammare under sommartiden. Vill man sedan låta gissningarna gå vidare
kan man ju gott tänka sig att det varit ett rum för hantverkare som man
den tiden var så beroende av. Dessa farande svenner behövde gott ha någon
plats både för sin yrkesutövning som för sin vila.

Jag minns att vi som barn voro förbjudna att gå in i detta rum enär att
golvet var så dåligt att det när som helst kunde ge sig iväg. (Det gjorde
det förresten något senare.) På östra gavelväggen fanns en öppning på

cirka en kv: mtr. Troligen har där i svunnen tid funnits ett fönster. Detta ; om det nu funnits? så var det sedan länge borta och gluggen var igenspikad med bräder.

Nr 6 och 7.

Var vid tiden som jag minns använda som foderlador.

Nr 8.

Där fanns det en öppen glugg cirka två alnar bred och kanske en eller en och en halv aln hög. Därinne fanns det på den tiden en del virke förvarat.

Kanske detta rum även från början varit avsett att användas till just detta ändamål ty om ej mitt minne alltför mycket sviker mig så fanns det på södra ~~alttårn~~, alltså motsatta, sidan en mycket liten öppning. Kanske man hade gjort så med den beräkningen att luften skulle få ett bättre spelrum och att det med detta var avsett att öka effekten.

Ja detta var det lilla som jag hade att komma med. Det är ej heller av stort värde då det till stor del endast bygger på rena gissningar.

Jag har emellertid gjort så gott jag kunnat och det är endast att hoppas på att någon mera minnesgod Östämting kan bättre tillrättalägga och förklara samt på ett mera förnuftigt sätt lämna beskrivning på den gamla och intressanta byggnaden som det numera endast finns ett minne av.

Skoghall den 5 okt 1969

Med hälsn: till vännen Roland

K. Sandin (+ 1967)

MINNEN KRING EN GAMAL GÅRD

Jag har i min ägo ett porslinsstop. Hur gammalt det kan vara känner jag till endast ungefär, men såpass kan jag säga att det är nog snart ett sekel, om ej mina beräkningar slår allt för fel.

Stopet, ifråga är i höjd 150 mm, dess diameter är 120. Det är försett med en ordentlig grepe och är till färgen vitt. Upp till på insidan samt på grepens yttersida är det försett med blåvita spetsdekorationer. På dess framsida är en bild (130 x 180) som föreställer; Kanske ett fiskafänge. Var nu den bilden är hämtad är svårt att fastställa.

Svårt är också att säga om det är en sol eller måne som syns längst i bakgrunden. Vi ha först några bergshöjder. Sedan ha vi i strandkanten på tre olika ställen ej mindre än tre tornförsedda byggnader i kubistisk stil. Att dömma av den rikliga förekomsten av träd ock buskar kan man sluta sej till att det är gynnsamt för vegetationen. I förgrunden synes två bemannade båtar men vad dess besättning syslar med är, som redan nämnt, svårt att fastställa.

När ett föremål fått såpass ålder, så så har det även sin historia. Första gången som jag betraktade stopet tror jag var 1911. Jag var då fyra år gammal och hade fått följa Mor till "Där Öst" där det kvällen till ära var julgransdans. Så underligt det än kan låta: så minnes jag ännu rätt bra hur det var vid mitt inträde i det stora köket. Det var givetvis inte den första gången som jag besökte gården, men det var dock första gången som jag bevarade några minnesbilder därifrån.

Vid mitt inträde vände jag blicken till höger, och där, alldeles vid dörren hade man kärllhyllan som var byggd i en vinkel. På kärllhyllans plan stod det stora kopparbunkar ock dito ett par kannflaskor av koppar. De senare hade rätt stora lock som var försett med en ordentlig mässingöglä. Formen var ej bukig, som ofta annars var fallet med gamla kopparflaskor, utan den var konvex. Den var smalare på mitten. På den nedre hyllan stod kärll som mera var i dagligt bruk såsom mjölkhinkar och dyligt. Under hyllorna, på golvet stod en liten stol. Stolen var i samma form som de övriga köksstolarna, men dess format var bara hälften. I äldre tider kanske den hade varit en möbel åt husets småfolk. På stolen var placerat ett handfat av förtent koppar. Ja, detta var så tvättstället för husets innevånare.

Mellan kärllhyllan och kökskammardörren stod en vattenså, troligen rymmande cirka 80 liter vatten. Det var en laggad träså som var placerad på ett kors.

Om jag ej minns fel så tror jag att ifrågavarande vattenså ett par år senare utbyttes mot en modernare av koppar.

Så gick blicken förbi kammardörren och över till den stora bakugnen. Vid tiden för detta användes den att grädda rågbröd i och helt säkert var det tusentals kakor som vandrat ut, ock in i dess svalj.

En stor öppen rundspis utgjorde fortsättningen på det hela, och där på den gjutna tackjärnshällen stod en Näfveqvarns kokspisel Nr. 8.

Mellan murverket och dörren som ledde ut till stora gången, fanns en öppen vedlår av ansevärliga mått.

Där satt nu Ola och spämtade stickor. Ur vedlåren som var till brädden fylld av ved tog han lämpliga och lätklurna ämnen. Hans min var fryntlig och ansiktet sken som en sol och han nickade glatt och välkomnande åt oss barn. Ola "Däröst" var jag väl bekant med från mina allra tidigaste barnår ty han var ju så gott som ständigt söndagsgäst i mitt föräldrahem.

Jag minns att han pratade vid mej, men vad han sade, eller vad det handlade om, kommer jag inte ihåg. Nå, så vandrade min blick vidare: Över dörren, *Som ledde till stora gången* ^{nu} var den kommen till kökets nordvästra hörn. I det hörnet var ett rymligt hörnskåp, som redan vid den tiden, var av gammalt datum.

Emellan skåpet och dörren var en låg bänk. Denna bänk var av senare datum än det övriga bohaget, och på den bänken stod en Alfa Lawal separator. Bänken och separatorn voro nog av samma ålder.

Emellan nämnda bänk fanns ett utrymme så pass stort att man fick plats med ett par stolar. Där brukade matmor i vanliga fall ha sin plats vid måltiderna. Vid bordsändan hade de övriga sina platser, medan husbonden själv tronade vid andra långsidan av bordet. Det var ett stort och rymligt bord som minsann kunde användas vid storkalas, om så behövdes. Vad styrkan och stabiliteten beträffar så skulle det säkert ha kunnat, utan att ta skada, bära en häst. Man gjorde stabila saker i den gamla tiden.

Sedan hade vi mellan de båda västra fönstren den stora golvklockan med det svängda fodralet. Om dennas ålder är jag okunnig, likaså vet jag ej heller var den var tillverkad. Hela fodralet var struken med någon slags gulbrun färg. Inga lister eller blommor prydde henne, damm och flugsmutts hade under årens lopp fått fäste i det grova färglagret vilket givit henne en obestämd patina. Bokstavligen kan man säga att hon verkade ganska slätstruken, samt torr och tråkig.

På kökets västra långsida var det två fönster. Det förut nämnda matbordet stod vid långväggens norra fönster. Vid det södra långväggsfönstret var en säng placerad och där hade pigan sin bädd.

Emellan sänggaveln och söderväggen, alldeles i sydvästra hörnet, var ett stort skåp ~~plagerat~~. Först var där ett underskåp med en, eller två hyllor?

Över underskåpet fanns tre rymliga lådor. En för knivar och gafflar samt andra nödvändiga kökssaker. I den mellersta lådan där förvarade husets herre sina rakgrejor. Det var Bengalknivar, en rakspegel, samt en stor rund glas, eller porslinsask som raktvålen förvarades i. Vidare så låg där en almanacka och en notationsbok vari bl a kornas kalvställning antecknades. Någon egentlig bokföring förekom nog annars aldrig, utan man hade de vesentligaste sakerna i minnet och märkvärdigt nog så gick även detta bra.

Så går vi förbi skåpet. Vid söder fönstret fanns en säng, och den användes som regel åt gårdens dräng, höst och vår, På sommaren då det ej var kallt hade drängarna sitt viste övre gången som det kallades. På vintrarna brukade Ola för det mesta att klara sej ensam, och hade bara någon dagsverkare ibland som hjälp med det nödvändigaste.

När vi nu gått förbi sängen så fanns det emellan sängen och dörren en stol och denna får utgöra slutmålet för vår köksvandring ty nu befinner vi oss vid utgångspunkten.

Jag bör kanske nämna att vid mitt besök, denna gång, tronade mitt på golvet en stor julgran. Jag kan ännu minnas att dess längd imponerade på mej. Nå ja, det var högt i taket, skall vi gissa, 2,70 kanske? Det fanns därför plats för en stor julgran.

Frampå kvällen så tog vi i ring, både stora och små, utom Ola och Lina, och så dansade man ut granen. Efter detta bjöds på kaffe och småbröd.

Ja så hade jag bevistat mitt livs första julgransdans.

Jag erkänner att detta är en någorlunda konstig sammanfattning, men den ger dock vissa upplysningar om hur det såg ut i gamla Olas tid.

Du kanske nu ställer frågan: hur kom stopet i din ägo?

År 1919^{21/12 -10} så kvitterade Olov Jonasson det jordiska. Som han ej hade några bröstarvingar så blev det syskonen samt syskonbarnen som fick ordna med kvarlåtenskapen. Kort före sin bortgång hade Ola överlåtit stället till sin bror Johan som i kompanjonskap med två av sina söner, Axel och Ujalmar köpte "Där-Öst". Jag minns ej om auktionen på lösöret hölls samma år eller om det var året efter. Nämndeman Olsson hade vid denna tid så gott som monopol på alla auktioner socknen, så han var naturligtvis självskriven även vid detta tillfälle. Min mor gjorde Ola den sista tjänsten, d v s ombesörjde svepnången av Ola. Vidare tjänstgjorde hon som värdinna på hans begravning. I vad övrigt beträffar så hade min mor under många år hunnit med om många dagsverken Där-Öst i Båvik, och hon var även hjälprede under auktionen. Då sent på kvällen, turen hade kommit till omnämnda klenod råkade mor fram stopet till Pettersson på Sandmon, som var ropare, med orden: Dä här vill ja bli ve. Tjugofem öre sa Pettersson: Femtio öre bjöd då mor. Pettersson lät omedelbart klubban falla, och så var stopet hennes.

I trettio år var sedan stopet i mors ägo, och i snart tjugofem år har det nu varit i min ägo. Till sist kan sägas att det är fortfarande oskadat och utan en spricka.

Personerna som befolkade gården i min barndom.

Husfadern bör då rätteligen få komma i första ordningen.

Efter vad jag vet så var det bröderna Olov och Börje som övertog gården vid Jonas Bengtssons fränfälle. Börje dog, jag tror, år 1903 och sedan så blev brodern Olov ensam ägare till gården. Vid denna tid lät ägaren avverka en hel del av skogen. Efter vad äldre ha berättat så lär skogen ha varit, vid denna tid, varit länge orörd, Sålunda både i grovlek och längd nästan imponerande. Längre hade förresten de gamla denna avverkning som ett riktmärke när som de skulle göra jämförelse med andra i bygden timade händelser.

Denna avverkning var väl det enda av ~~vikt~~ som Olle företog sej, annars tyktes han ej ha ärvt sin fars egenskaper i fråga om nydaning och drift. Olov höll sej till det som "gammalt och fornt var". Han strävade dock på sitt vis och skötte sin gård och syntes relativt nöjd med tillvaron. Allt fick gå i gamla invanda fåror. I övrigt så saknade han ej vare sej penga- eller ägodelar, så all-~~id~~rig behövde han ta sej några bekymmer för morgondagen. Mat och dryck saknades ej, och hälsan var honom bevågen fram till sjutio-femårs åldern. Det var nog mest genom att snåla och spara som gjorde att Olofs bankkonto ökades. Ingen kan väl säga att han just drev jordbruket vidare rationellt. Ej heller köpte han några aktier eller spekulerade på annat sätt i syfte att ekonomiskt förkovra sej, men hur han nu bar sej åt så balanserade han det hela så att inkomsterna likväl blev större än utgifterna. Någon vedfamn avyttrade han väl årligen, och var nu priset ej så högt för den varan, så kostade det honom ej heller stort att framställa. Fattigt folk fanns det gott om i Ö. Ämtervik vid denna tid och vintertid var det många som gick dagsverken för nästan bara maten som ersättning. Betalningen utgick väl mest i natura d v s sådant som utvanns av gården. Därför behövde sällan kontanterna att röras.

Sommardrängarna hade väl för det mesta minimilön. För hushållerskan tror jag knappast det var någon lön uppgjord, men då denna skötte en stor del av gårdens saluprodukter utan någon närmvärld kontroll, så försåg hon sej antagligen med det som hon tyckte var skäligt. Detta visade sej däruti att hon vid slutad mångårig tjänst befanns ha ett betydligt större bankkonto vid tjänstens slut, än vid dess början. Jag kommer senare in på kapitlet - tjänstfolket - så jag lämnar för tillfället dessa.

Ola var född "Där Öst" och där fick han även sluta sina dagar år 1919. *eller 20*
Några större utflykter företog han säkert aldrig. Det fick i stort sett räcka med Sunnes maj o oktobermarknader. Största delen av marknadsdagen

Tillbringade han helt säkert med att gå omkring och titta på hästar. Hästar var hans liv.

Med detta vill jag dock ej påstå att han var på något sätt enkelriktad, utan hans intresse rörde sej praktiskt taget om allt. Om han fick tag på någon ny sak, och denna sak var av rimlig storlek och vikt, så brukade han väga denna i handen och sedan så värderade han varans kvalite efter dess vikt. Ola hade nog passat dåligt i lättmetall och plaståldern, kan jag förmoda. Något slöseri fick ej förekomma, men dock blev det då och då litet komplettering och nyanskaffning i huset. Jag minns att han en gång varit till Älv~~vik~~ och då hade Harald Sch~~h~~llström övertalat honom att köpa en s k kombinationstång, (en sådan begagnades mest vid uppsättning och lagning av gårdsgårdar) och en ring med tråd. Jag mötte Ola vid detta tillfälle, och han demonstrerade då tångens olika verkningsätt. Han riktigt beundrade verktyget som när ett barn får en leksak och verkade både munter och read. Kanske att han blivit bjuden på något som~~x~~hidrog som kunde ha bidragit till hans, för tillfället, glada humör? Vem vet!

I korthet kan nog sägas att Ola var ett barn av sin tid. Visserligen så hade han haft turen att växa upp på en burgen bondgård, men ändå. Han hade upplevt en tid då man måste blanda bark i brödet. Själv hade han givetvis ej behövt äta barkblandat bröd, men trots detta så hade säkert svåra tider satt sin prägel även på den som ej själv direkt behövt uppleva eller varit berörd av svält. Redan i sin tidigaste barndom hade han säkert blivit inpräntad hur nödvändigt det var att hushålla och spara så att inte ens den minsta smula gick förlorad. Under goda tider måste det sparas för att kunna möta de dåliga, och under de dåliga tiderna så blev det självfallet likadant även om man hade mjöl i bingen. Man fick spara när ~~man~~ man hade, och spara fick man, när man inget hade. På så vis blev det ett sparande utan all ände. Skogen, i mitten av 1800 talet, gav inte mycket. Det blev jorden som man, i stort sett, ~~man~~ måste förlita sej till. Skulle jorden ge något, utöver det som man förbrukade i hushållet, så fodrades hårt arbete samt därtill vidsträckta ägor. Att vid denna tid tjäna upp sej till, vad man kallar välbärgad, var en omöjlighet hur hårt man slet. Inte på en generation. De, som vid denna tid var burgna hade antingen genom arv, eller på något orättmätigt sätt kommit i besittning av det, som de hade.

Man förstår att den, som under sådana förhållande växt upp ej gärna kunde ändra sinnelag och vanor. Han följde sina gamla vanor. Här passar ej det gamla ordspråket in: Tiderna förändras, och vi med dem. Ju äldre en människa blir, desto mera konservativ blir hon som regel. Ola han, med att få uppleva en tid som blev generösare, men då var han bliven gammal. Det var ej att ~~hagära~~ att han då skulle kunna lägga om.

Vid 1800 talets slut och vid 1900 talets början inbröt en ny tid in. De gamla åkerbrukredskapen som använts i hant när tusen år fick ge vika för modernare och effektivare. Den yngre generationen, som nu kommit till, insåg tillfullo fördelen med dessa nya redskap. Kanske många av de gamla även gjorde det men voro likväl motståndare till nyanskaffningar. Den största orsaken härtill var givetvis den att de gamla, och enkla redskapen kunde man själv tillverka i gårdens snickarbod, och gårdssmedja till motsatts mot de moderna som måste, för dyra kontanter, inköpas från fabrik. Som betalningsmedel kunde vedfamnar, ägg eller smörslagor ej komma ifråga, utan nu fick man tillgripa penningen. För många gamla blev detta nästan som ett helgerån. Husbondeauktoriteten fanns visserligen ännu kvar, men likväl så måste man till slut kapitulera. En ny lagstiftning för tjänstefolk hade tillkommit. Husagan hade Lars Hjohan Hjerta för länge sedan avskaffat genom riksdagsbeslut, men den gamla respekten för husbönder satt ändå länge kvar. Nu var den i alla fall kommen på upplösning och det gick t o m så långt att de vägrade ta tjänst i en gård, där de gamla redskapen ej var tagna ur bruk.

Gården "Där-Öst" i Båvik blev väl den gård, som kanske längst höll sej till det gamla, men även här fick man till slut ge vika. Kanske t o m ägarna insåg det ofördelaktiga i att använda sej av järnskodda träspådar, sågbågar av enesly träskoffor o d. Till skillnad mot andra gårdar bevarade man det gamla fast det ej längre brukades. Ännu har jag dem gott i minnet från mina barnår. I de gamla vagnslidren och bodarna hade nu dessa fått sitt vilohem efter lång och trogen tjänst. Det var boslädar, tjibäckare, bredåkor. Äv hjuldon fanns säckkärror flak av långkärror. På träknaggar i väggarna hängde det gamla snidade bogträn tageltömmar och gamla konstfärdiga däckelkrok. I boden som vetteas längst åt öster i de gamla 1600 tals husen fanns det handkvarnar, en massa bruksföremål och verktyg från en längesedan svunnen tid. Vad jag särskilt minns var de många taljlyktorna av de mest skilda slag och typer. Vid tiden, för detta, betraktades de väl snarare som undanslängt skräp. I dagens läge hade de säkert fått en annan värdering. Men det är nu så dags. Säkert ha de för länge sedan skattat åt förgängelsen. Gick man upp till gårdssmedjan kunde man få betrakta träspådar som var nedtill skodda med järn samt andra gamla pinaler. Där stod även en gammal kolryss. I farstuskrubben fanns saker av både järn och trä. Alla var hantverksmässigt framställda. Där fanns det stänkor som var laggade en del av dessa voro försedda med en lång pip. Vidare fanns där kåsor och träfat i olika modeller. Nämnas kan att man även kunde få se några slitna trätallrikar i samlingen.

Jag vill långt ifrån förneka värdet med gamla seder och bruk. En del torde man dock med tillfredställelse och tacksamhet se att de kommit ur bruk. Jag tänker nu närmast på de gamla seden vid mat bordet. Låg det något vackert med seden att bordsbönen var obligatorisk, så fanns det en annan sak som för en nutids-mäniska verkar bedrövligt.

Man satte fram ett träfat fyllt med gröt på matbordet. Bredvid detta ett annat fat fyllt med mjölk. Man tog så och doppade skeden i mjölken, så tog man en sked med gröt som man sedan sköljde ned med en sked mjölk. Man använde alltså de bägge faten gemensamt. Det behövde ej nödvändigtvis vara gröt som man åt på detta ganska osmakliga sätt, det kunde ju vara nästan vilken maträtt som helst. Efter vad som berättats så höll sej denna bordssedvänja kvar i det längsta "Där-Öst". Dock som i allt annat måste man även här rucka på denna sedvänja. Gustav Långström i Gunnerud, hade då seklet var ungt, varit Där-Öst. Om det var som dräng eller som dagsverkare, skall jag låta vara osagt. Allt nog, så sade den gode Långström: att skulle han fortsätta där så skulle i fortsättningen maten serveras på tallrikar, och så fick det även bli om det förstas gick utan protester. Långström stannade ej för evigt, men den gamla seden, eller oseden med gemensamt matfat kom aldrig mer att få sin tillämpning. Långström hade vunnit en bestående seger.

Man hör så ofta att en människa ej blir värdesatt förrän hon är ur tiden. Det ligger ej så underligt i det. Så länge som en människa kan vara verksam och sköter det, som är henne förelagt, så märks hon ej så mycket. Är sedan personen ifråga sådan, att han ej gör något väsen av sej, ja då verkar det hela helt naturligt och alldagligt. Det är först, när verket stannar, som man blir uppmärksam. Så länge som Ola levde, hörde man många fälla det uttrycket: Ola "Där-Öst" dä ä allt en jävla snål å närig varelse. Man tänkte aldrig på de förhållande som påverkat detta. Efter hans död hette det: Ola var allt bra snäll och godmodig person. Ja så kan omdömet ändra sej.

Till slut vill jag själv efter mitt omdöme försöka mej på att karaktärisera Olle. Jag för min personliga del vill nog gärna fälla det omdömet att det var en mycket snäll person. Man får nog beteckna honom som anspråkslös samt rättskaffens. Högmot och bonddryghet var honom totalt främmande. Skulle gården "Där-Öst" vuxit till det tiodubbla skulle det ej ha inverkat på hans sinnelag. Olle verkade nöjd med den lott, som han här i livet blivit tilldelad. ~~jakt~~ Jäkt och brådska låg ej heller för honom. Han räknade som så: Hinner jag inte med detta idag, så får det vara tills i morgon. Pengar, som flöt in, satte han ju vanligen in på Ö. Emterviks sparbank, men dessa besök därstädes voro ej precis täta. Följden blev därför att han gärna låg med ett bra kapital hemma förjämnan. Traktens befolkning voro väl medvetna om detta. Under de förhållande som i dag äro rådande så skulle Olle ha fått känna sej ganska osäker, men på den tiden förelåg det ingen risk med sådant i det lugna Ö. Emtervik. Saken kom ändå att utveckla sej på ett visst sätt.

På den tiden fanns det många i socknen som under vissa perioder kunde råka i svår penningknipa. Det blev nästan som kutym att man då gick till Ola "Där-Öst". Den, som framställde begäran om ett handlån, fick ej ha bråttom. När så frågan var framställd så satt i regel Ola ^{tänkande} och med armbågarna stödda på knäna försjönk han

i, till synes djupa funderingar, och blev totalt främmande för sin omgivning. Det blev helt tyst i det stora köket ty vid sådana tillfällen ville låntagarna helst framställa sin begäran, då de hade Ola i ensamhet. Endast golvklockans tickande hördes, annars var allt total tystnad. Att med prat, vid sådana tillfällen, försöka rubba honom skulle ha varit helt resultatöst. När omkring trettio minuter, eller så, förflutit rätade Olle på ryggen, steg upp och gick in i kökskammaren efter det begärda. Jag tror knappast att någon behövde gå ohjälpt. När så efter kanske både ett och två år låntagaren återlämnade pengarna med ett - tack för hjälpen- så var Olles alltid stående svar: "Ja, då ha föll int vör se bråttöm". Detta var vad Olle ärligt menade, så det var ej någon ironisk yttring.

Någon som helst ränta tillämpade Olle aldrig på sin a lån. Att han därigenom årligen förlorade några kronor reflekterade han ej över. Skulle han haft dem på bank hade de ju varit räntebärande, så det hade ju blivit några kronors förtjänst. Kom han däremot på att han vid sitt senaste besök på Älrvik fått betala ett öre mera för ett tändstickspaket än vad de tog på Dunner-kul (Nygavist) kunde han bli arg. Tändstickskontot Där-Öst kunde väl annars ^{sl}vara så betungande. Folk påstod att förbrukningen av tändstickor därstädes belöpte sej till 365 årligen. Hela dagen, så väl vinter som sommar, måste det ju vara eld i spis~~en~~ så på så sätt blev det endast morgontändningen som förbrukade en sticka. Man har dock anledning att tro att detta påstående ej riktigt stämmer med fakta och det av följande anledning. Trots det att Olle ^{var} en sund och förståndig människa så hade han dock i sin ungdom lagt sej till med en last. Tobaksrökning. Befann han sej bara ett hundratal meter från bostaden så gick han gärna stegen till denna, tog sej en sticka i vedlåren varefter han öppnade spisluckan och fick eld på stickan och så blev det fyr i pipan. (Förfarigssättet var ej unikt för Olles del ty så gjorde i regel alla jämnåriga gubbar den tiden) Egendomen "Där-Öst" bestod dock av vidsträckt ägor och dessutom utmarker så ^{ibland}avståndet till spiseln blev väl stort. Vid sådana tillfällen måste ju Olle under alla förhållande medföra tändstickor. Man förstår av detta att, den av folk beräknade, summan ej kan stämma. Tre-dubblar man däremot antalet så torde man komma sanningen och det verkliga förhållandet bra nära.

1900-talets andra decennium började nu att lida mot sitt slut. Ola Där-Östs levnad började också gå den vägen. Krafterna avtog mer och mer. Hans promenader gingo i en allt långsammare rytm. Han måste ofta vila sej och ta stöd i vad som fanns till hands. Kanske försökte han att spärna emot och kämpa vidare, men snart nog blev han varse, att han ej med egen kraft förmådde att vinna något. Att bedja om kraft från ovan var nog något, som han ej försökte sej på. När som Waldenströmska väckelserörelsen nådde Fryksdalen så var han nog den mest oberörda. Kyrkan besökte han vid de tillfällen då han bevistade

någon begravning, annars fick det vara. Ola var nog ganska jordbunden. Han var tillfredställd med det som han hade. Efter-som han trivdes där han var, brydde han sej alldrig om att sätta de högre rymderna som mål. Jag minnes nog att det fanns några biblar med läderklädda träpärmar på i hans hem, men dessa hade sin fristad i en gamal säng på övre våningen. Skulle det eventuellt fallit Ola in att ta någon av dessa i bruk så hade han säkert använt dem till att strigla rakkniven på dess läderpärmar när han på söndagsmorgonen ansade sitt skägg.

När nu Ola en längre tid gått och vacklat började han att inse att han nog måste söka läkare. Närmaste läkare fanns i Sunne, men dit var det en bit. Bilar hade nu mer och mer börjat komma i bruk, men att leja en sådan kostade pengar. Något bekvämt hjuldon förfogade Ola ej över, men det som fanns fick duga. Han fick väl någon som skjutsade sej till Sunne i ett hjuldon, som ej ens var försett med ordentliga fjädrar. Usel som han var, så var det ett under att han kom levande från den färden. Medicin skrev läkaren ut åt honom, vidare fick han förmaning att han skulle akta sej för starka sinnesrörelser. Ja, något mer kunde doktorn ej förstås göra. Verket var utslitet. Efter detta blev det ej mer några utsvävningar. Längsta promenaderna blev väl sedan från sängen och ut till köket där man såg honom sitta på en stol. Han var då nyter och glad om någon hälsade på. Han ville gärna prata men det syntes, att det frestade på. Krafterna började att alltmer sina. Jag tror dock ej att han var sängliggande många dagar. Modet höll han oppe. Han kanske ändå in i det sista hoppades på hälsans återfående. Ola var dock kommen till insikt om att hans tid som hemmansägare och bonde nu var kommen till ända. Kort före sitt slut överlät han gården till sin broder Johan och två av Johans söner. Då köpet gjordes upp så blev Anders Jonsson i "Hagen" (i Båvik) tillkallad för att bevittna handlingen. När så köpebrevet var skrivet och Olov Jonasson skulle underteckna med sitt namn kände han sej för svag att kunna verkställa detta. Han vände sej till Anders Jonsson och sade: Jag ser mej int~~er~~ g~~o~~ att skriva; Vill du var bra å sätt dit mett namn. De tillstädesvarande samtyckte, och därmed tog Anders pennan och skrev Olovs namn.

Kort efter denna händelse var jag skickad ett ärende till Där-Öst. Olov var då sängliggande. Hans broder Johan satt bredvid sängen och båda pratade helt lågmält. Jag gick fram till dörröppningen och tittade. Så sade jag: Hur står det till mä Er Olle? Då ä allt bare uselt, blev svaret. Det blev mitt sista möte med Ola. Kommande natt lämnade han detta livet. En verklig kärngubbe och en hedersman hade gått ur tiden. Hans verk var till ända.

En till storstilig och hedersam begravning fick Olle Jonasson. Det var släkt från olika delar av socknen som mötte opp. Givetvis fanns ock utomsocknes släkt som var tillstädes. Så var det givetvis grannar och vänner som voro inbjudna. Det blev mat och kaffe i flera omgångar t~~y~~ begravningen varade från morgonen till sena kvällen.

Vid tiden som detta tilldrog sej så var i regel nästan alla begravningar förlagda just på söndagarna. Så var det även med denna.

Måndags eftermiddag var det bjudning för de yngre i trakten. Även till denna sammankomst trakterades de inbjudna både med mat och kaffe. Jag var vid denna tid ganska ung - kanske den yngste av de inbjudna-. Vad som jag då fann mest högtidigt av allt sammans, så var det brasan i den öppna spiseln i salen. Dess flammande sken, i förening med dess värmeutstrålning tyckte jag gav en sällsam effekt som överglänste allt det övriga. Stundens allvar då? Ja det tänker en trettonårig ej så mycket på. För övrigt så var ju det skedda något som hörde till tidens gång och ordning. Att sedan högtidigheterna utgjorde en milstolpe, för en gången genera-tion, det hade man ingen tanke på då. Sådant kommer först på äldre dar.

Olov Jonasson hade alldrig varit gift, och hade följaktligen ej några bröst-arvingar. Hans kvarlåtenskap tillföll hans arvingar. Dessa voro syskon och syskonbarn. Nämndeman ^{Olof} Olsson på Mårbacka var vid denna tid en nästan själv-skriven auktionsförrättare, åtminstone vad det beträffar de större auktionerna, i Ö. Ämtervik. Han höll självklart även auktionen Där-Öst. Auktionsropare var, - den med hörsselfel-, kände roparen som allmänt gick under namnet "Pettersson, på Sandmon". Auktionen blev välbesökt, och som sorteringen av ägodelar var rikhaltig, så tog den hela dagen i anspråk och därtill en bra bit av kvällen. Hela köksmöblemang^{et} samt alla gamla skåp, stannade vid gården. I stallet fanns en märr som var född på gården och som hade givit sina ägare det mesta av sina krafter. Hon var nu till ålder kommen och ansågs snart ha tjänat ut. När hon skulle ropas ut så tillkännagavs att ev: ny ägare fick lov att nedslakta henne omedelbart. Det var villkoren. Johan Östlund blev den som ropade in henne och därmed så fick hon stanna på sin kära gård ännu en tid.

En ny generation tog nu vid och brukade gården. Dessa voro även av Jonas Bengtssons ättlingar, fast nu i tredje led. De sista brukade gården i drygt tre decennier. I stort sett så gick det väl i gamla fotspår. Skillnaden var väl bara, att den stolta gården mer och mer förföll.

Gården Där-Öst hade nog sin storhetstid när som Jonas Bengtsson stod i sin välmakt på 1800-talet. Efter hans frånfälle gick det nog kräftgången.

Detta skedde dock i långsam takt och ej heller var det ekonomiska svårigheter som förorsakade detta. Där-Öst var en gård som födde sin ägare.

Så som jag minns Där-Öst från min barndom

Fram till 1917 ungefär: fanns, om man borträknar sommardrängen, konstant fyra personer därstädes. Det var Ola, Lina, Maria och Karin. Det kunde då, för den mera oinvigde, verka som om alla voro delägare. Visst var det väl Ola som hade de avgörande besluten i sin hand, och visst handlade han efter sitt tycke och full rätt till detta hade han. Utåt visade han dock ej någon diktatorisk värdighet. Ej heller lade han i dagen någon husbondevärdighet utan verkade likställd med det övriga folket. Det var antagligen detta som gjorde att han lyckades behålla sina tjänare så länge. De kände sej tydligen hemma på stället.

Den, som hade längsta anställningstiden var Karolina. Hon var faster till den välbekante nämndemannen Vilhelm ^{Johansson} i Dalen. När hon flyttade till Där-Öst vet jag ej, men jag skulle tro, att det var någon gång på 1880-talet. Vid den tiden var det bröderna Ola och Börje som stod för stället. Mellan Börje och Lina skulle det visst ha varit något parti, efter vad jag hört berättas. Så långt som till ringförlovning hade det väl inte gått, men det kunde ändå förekomma en vis romantik eller kurtis, vad man nu vill kalla det.

Man har ju endast de gamlas berättelser att gå efter i detta fallet. Hur som helst! Börje kvitterade detta jordiska, jag tror 1903, så då slutade romansen och minnets skimmer var det enda som återstod. Ytterligare 15 år stannade Lina och gjorde sin plikt som husföreståndarinna åt Ola. Något före Olas bortgång lämnade dock Lina sin långa tjänst. Hon var då till åren kommen och tyckte, att hon gjort sitt på stället. Lina, efter det hon lämnade sin tjänst i Båvik, talade ofta med tillfredsställelse om att det skulle bli så trevligt att få komma till sina släktingar i "Darn". Gamla träd är nog i alla fall ej så lätta att omplantera. Hon besökte allt rätt som ofta Båvik. Långa tider var hon hos fru Nyqvist på "Kuul" och hjälpte till i hushållet. Hon kanske där kände sej närmare sitt gamla? Vem vet. Lina kom ej att leva så många år efter slutad tjänst. Hon lyktade sina dagar hos nämndemannen i Dalen. Liksom sina forna husbönder, så förblev Lina ogift. Hon skulle annars, efter vad jag hört berättas, i sin ungdom varit en glad kvinna som ej föraktat nöjen. Därmed menar jag att hon varit med i svängen. Det sades att hon skulle ha varit mycket skicklig att dansa och om man sedan tillägger att hon ej var alldeles barskrapad, vad kontanter beträffar, så borde hon ej saknat möjligheter att kunnat få inträda i det äkta ståndet. Kanske var det så, att hon tittat för högt. En duktig arbets- och hushållsmäniska var Lina, och därtill hade hon många goda egenskaper även om hon ibland visade, att hon hade skinn på näsan. Sådant är ibland bara till nytta och får ej räknas som belastning.

Omkring 1904 eller 05 kom Maria Gustavsson nedflyttande till Östra Ämtervik. Hon medförde en nyfödd flicka vid namn Karin. Flickan torde vid det laget bara ha varit några månader gammal. Jag tror att Maria kom från Vittsand, eller om det var Fryksände. Vid tiden för inflyttningen torde Maria ha varit i omkring tjugofemårs åldern. Maria var ogift, och förblev så livet ut. Hon hade: vad man kallar, råkat i olycka och fått ett oäkta barn. Troligen var Maria från ett fattigt hem och följden blev den, att hon måste ut för att ta tjänst så hon skulle kunna klara sej och barnet. Fadern till barnet var nog ej den som lämnade det minsta bidrag, utan hans förtjänst gick väl mest till "stimulerande fludium". De gånger som han visade något intresse för sin f d fästmö, var då han var ordentligt berusad. Han kunde då komma till "Där-Öst" för att besöka Maria men han blev alltid bortkörd. Han brukade då avlägsna sej svärjande och gråtande. Han blev sentimental och grät som endast en fyllhund kan gråta. *på Bönhuset i Södra*

En gång, många år senare, Maria bodde då i Ås, Visade hon mej ett fotografi av sin f d fästman. Hon berättade då, att under den tid de sällskapat skulle hennes Hilmer: ha varit ganska skötsam av sej. Varför han sedan ändrade levnadsvanor? Ja, det är ej gott att veta.

Maria Gustavsson tjänade många år i "Där-Öst" i Bävik. Det var hon, som skötte ladugården och på sommaren utförde hon även en del utearbete på åker och äng. Hade hon någon lön, så var den i så fall mycket ringa. När boet skiftades efter Olov så sköto arvtagarna till en peningsumma, som de överlämnade till Maria. De tyckte att hon gjort sig välförtjänt därav.

Då Maria lämnat sin tjänst i "Där-Öst" så flyttade hon till Bävik-Änga. Då hon vistats där en tid så drabbades hon av något som liknar en hjärnblödning.

Jag minnes, hur de bäddat ned henne i en släde med hö. Hon hade rikligt med filter omkring sej, så hon behövde nog ej direkt frysa. Transportmedlet var, vid denna tid, förresten det enda möjliga. Så kördes hon till Sunne sjukstuga där hon sedan fick vistas en tid. I alla fall så tycktes hon bli fullt återställd. Hon tog senare plats på Berg i Smedsby. Senare blev åter Maria Bäviksbo; då med tjänst på Tömta.

Hon kom sedan att några år bo på Ås missionshus. Så blev Gat-stugan i Smedsby till salu. Kanske Maria tyckte att hon ville ha något eget? Allt nog köpte Maria stugan. Hon kom att sedan bo några år i sin stuga tills hon i mitten på 40-talet fick sluta sina dagar. Hon kunde då kanske vara omkring 65 års åldern. Maria var en fromsint, ~~en~~ ärlig och plikttrogen kvinna, som stilla gick sin väg genom livet.

Ja, så är vi framme vid den yngste medlemmen av familjen "Där-Öst", nämligen Karin. När Maria tog tjänst Där-Öst så var Karin helt späd. När ett barn råkar att komma till världen, - under sådana förhållande som i detta fall - så är det ej alltid välkommet. Maria skulle ju sköta, ihuvudsak utearbetet, och djurena, varför hon kanhända ej alla gånger gavs tillfälle att ägna sej åt barnet. Det föll i stället på Linas lott, att, mellan innesyslorna, sköta Karin. Man kan nog utan överdrift säga att Lina skötte sej utomordentligt väl som fostermor. Jag hörde aldrig Karin kalla sin riktiga mor för annat än Maria. Lina däremot kallade hon alltid mamma. Ola kallade hon farbror. Då jag var barn så föreställde jag mej att Ola och Lina voro ett par, och att Maria och Karin voro deras barn. Jag tyckte det var konstigt att Karin kallade sin far för farbror, under det hon benämde Lina som mamma. Jag tror dock att Karin hade ett bra hem Där-Öst. Den första leksaken ett barn brukar få så är det vanligtvis en skallra. Efter vad jag hört berättas, så förärade Ola den lilla med en sådan tingest. Han sågade av ett horn. Släpte sedan ärter i detsamma samt pluggade igen öppningen. Ja, det tjänstgjorde ju lika bra som en köpt leksak måhända. Huvudsaken var väl dock att detta ej förorsakade några kontanta utlägg. Det är mycket troligt att Ola, en gång, då han var liten, haft likadan leksak.

Ja, så växte Karin upp och kom i skolan där hon klarade sej utomordentligt bra. Så läste hon fram och fick börja i arbetet. Hon stannade kvar "Där-Öst" till omkring 1920 då hon som så många andra flyttade till Norge och tog tjänst. Breven till sin mor, blev det längre och längre emellan, för att till slut alldeles upphöra. Jag tror nästan att Maria företog efterforskning efter sin dotter en gång. Till slut fick hon tag på hennes adress och så öppnades ånyo brevväxling. Maria ville ju se och träffa sin dotter, men som aldrig Karin ville, eller kanske kunde komma och hälsa på sin mor så tog Maria och reste dit på ett besök. När Maria hade dött kom Karin hit för att ordna med begravning samt bouppteckning. Hon hade då varit från Sverige i cirka 25 år. Vid ett tillfälligt besök i Östra Ämtervik träffade jag henne. Hon var då änka. En vuxen son hade hon med sej.

Jag kom då att växla några få ord med min barndomskamrat, men jag tyckte att hon verkade ganska slutet. Måhända att hon ej haft någon dans pårosor i vårt broderland? Hur det var med detta vet jag dock inget om. Ett kunde jag dock konstatera och det var att hon helt lagt sej till med Norska språket villket, i och för sej, ej var så underligt.

Att kunna ge någon exakt anvisning om gårdens ålder kan ställa sej svårt. Man torde dock utgå med säkerhet att gården varit befolkad, och bebodd sedan 1600 talet. Efter laga skiftet, fick den form så att ägorna lågo i ett stycke, samt boningshusen i dess mitt. För gårdens brukning var detta givetvis en stor fördel. Ett utbruk hade legat vid den så kallade Damm-mossen, (Stormossen). I dess norra ända fanns då en timmerlada. Brukningen där uppe, slutade dock vid sekelskiftet. Ett annat utbruk, Bäviks platån, som var belägen mellan gamla landsvägen och ~~Bäviks~~ bryggan, brukades fram till dessa dagar, fast i en allt mindre omfattning. Då hela platån var brukad så skulle jag tro, att den omfattade cirka två hektar drygt av öppen jord.

I gamla tider samlades ungdomen på denna plats till lekar och dans vid mid-sommar tid. Under de första åren av detta sekel var platsen några gånger uthyrd till fester som anordnades av olika goodtemplar loger i Fryksdalen. Det var festtillställningar av stora mått, men dessa ligger utanför detta. Platån, låg mitt i ett hag som sträkte sej mellan gamla landsvägen och sjön Fryken. Haget, i fråga, kallades "Kohaget".

De olika brukningsdelarna av egendomen hade vart och ett sina namn. Det var sålunda, "Bråten", Öster-hag. Gårderna voro stor, mella, öster å väster samt sönnarjarl.

Om man räknar från 1600 talet och fram till 1870 talet så var Där-Öst statt på uppgång. Varje år så lades alltid några kappland av odlad jord, till den redan brukade.

Under 1880 talet torde all nyodling ha avstannat. Den då uppodlade jorden höll man i bruk tills under Olas sista år, då skogen började så smått att återta det som den en gång förlorade.

En stenig och tuvig lycka som låg vid gamla landsvägen på Där-Östs ägor var bebyggd. Där hade på 1850 eller 60 talet uppförts en timmrad stuga på ett enda rum. Efter som marken därstädes ej var avstyckad och friköpt ålåg det innehavarna att lägga ett årligt arehde. Detta erlades vanligen med dagsverken på gården. Någon angiven summa för detta tror jag knappast existerade och kanske ej heller något arendekontrakt.

Under trettio talet så gick Oskar och Kristina Olsson ur tiden och dottern Emma övertog då stället. Med hjälp av ensittarlagen så lät Emma friköpa jordlotten.

Den gamla stugan är, nu sedan länge, riven. En fritidsstuga är numera uppförd på den plats, som den gamla var belägen. (Här bör inga Märk.)

Stället kallades Haag, eller Ko-Hag. Det var som det föll sig.

15

Ja så är vi framme vid slutet: Av den stolita och pampiga gård som Jonas Bengtsson lät, på 1850 talet, uppföra finns nu inget kvar. Förutom manbyggnaden så fanns på Jonas Bengtssons tid sju byggnader som hörde gården till. Dessa voro källarkammaren, ladugårdslängan med två logar och fyra lador till. I det ena hörnet av den logen som låg närmast lagårn var runda pinnar inborrade i väggen. På dessa pinnar vilade en stenhäll. I forna tider då man började med slagtröskning i ottan hade man lysved placerad på hällen. Man kan tycka att anordningen verkade en smula riskabel, om man nu betänker brandfaran. Uthuslängan hade uppförts i olika etapper och troligen med många års mellanrum. Uthusen från 1600 talet stod samman med denna länga. Vidare så var det stallbyggnaden med sina många utrymmen. Stallet hade tre eller om det var fyra spiltor. Så var ett magasin i två avdelningar. Detta var även försett med utrymmen på övre planet. Så fanns en byggnad med ganska spetsig takresning strax väster om ladugården. I denna inrymdes fårhus samt svinhus. De voro helt avdelade och hade skilda dörrar.

Uppe vid landsvägen låg gårdssmedjan. En bit söder om denna hade förr varit en sk torkria. Rian blev visst riven vid sekelskiftet.

De som bebott och brukat gården har alla flyttat ut på 'Guds åker'. De behöver ej att varken förvåna eller förfasa sej över den slutgiltiga utvecklingen ty de befinna sej bortom tid och rum. Men det finnes en annan som ställer sej grubblande. *Konstka?*

Om en knapp månad så står julen för dörren. Enligt gammal tro så kommer då tomten på sin -års-gång. Allt i från det gården kom till, för flera sekler sedan, så har tomten gått över och sett till samt månat om gårdens bästa. Visst har tomtens auktoritet minskat genom åren, och länge sedan var det som han välkomnades med grötfatet på logen, men gården har ändock varit ett slags rotfäste för honom. Viktor Rydbergs tomte grubblade över vart släktena tog vägen? Tomten av 1972 kommer troligen att grubbla över vart gårdarna tar vägen. Av den stolta gården Där-Öst finnes ej något kvar av det gamla.

Jo, vänta: kanske det i alla fall finnes något som påminner om det som varit en gång. På planen öster om där stallbyggnaden stod, var förr liv och verksamhet om vårarna. Där gjorde man i ordning snes-stör och häjsvirke. Vidare klöv man ski till gårdsgårdar och mycket annat. Här brukade även gården ha sitt upplag av sommarved.

På planen fanns det två björkar. Mot dessa björkar rätade man de långa stänger, då dessa ej användes för ^{sina} olika ändamål. Det var med a o en förvaringsplats. För omkring sextio år sedan ansågs dessa träd ha en aktningsvärd ålder. Då jag i somras besökte gården fann jag till min förvåning att den ena, av dessa björkar ^{verkligen} fanns kvar. Den andra hade däremot skattat åt förgängelsen. Jag tyckte då att björken som fanns kvar var strängt taget det enda som påminde om det gamla. Måne tomten kan få samma uppfattning?

Skoghall i november 1972. K.S.

NÅGRA HÅGKOMSTER AV
OCH OMKRING SMEDEN
OCH SMÅBRUKAREN
ANDERS I HAGEN
I BÄVIK

Jag kan ju nämna några hågkomster då jag ändå är så gott som inne på Hagen. Jag minnes Anders Jonsson från mina spädaste åren att Hagen låg helt nära mitt barndomshem, samt också därför att Anders var så gott som daglig gäst i mitt hem. I sin krafts dagar kanske det många gånger ej var så trevligt alla gånger med honom, ty han hade en arbetsenergi som gick utan på allt annat och därför ~~en därför~~ blev hans fordran därvidlag på sina medmänniskor på tok i överkant. Detta var dock en sak som hans närmaste mest fick lida för. Jag vill ej påstå annat än att han väl gjorde rätt för sig ända in på sena ålderdomen men som då ej krafterna stod honom bi blev han tvungen till att ta det hela lite lygnare. Han måste då och då ta vilopausar och det var då som berättelserna från gångna tider kom fram. En hel del hade han provat på. Och berätta kunde han. Han kom mycket väl överens med mej, och vi trivdes i varandras sällskap. Nu är ej detta avsett att förleda någon. Grunderna var helt andra. Som individ ansåg mej nog den gode Anders alltför lat och overksam, men andra faktorer gjorde att han hade överseende med dessa mina brister. Saken var så att Anders, till det han hade en dålig syn, (han var även enögd) hörde rätt illa. Nu vill jag ej påstå att jag talade så så särskilt väl precis, men det kan ju tänkas att mitt röstläge var sådant att det passade för hans trumhinnor ty efter vad han själv sade hörde han utan ansträngning vad jag sade. Den andra faktorn var nog den att han såg att jag lyssnade med intresse på vad han hade att förtälja.

Anders Jonsson hade nog vad arbete beträffar gått i en hård skola. Jag hörde dock aldrig honom klaga häröver. Det var nog så att det var hårt för alla på den tiden, d v s på 1850-60 talet. Anders hade i alla fall befunnit sig i den lyckliga omständigheten att han ej hade behövt sakna mat under sin uppväxttid vilket säkert många av hans års barn fått göra. Tidigt hade han fått lära sig både fiska och jaga. Han tyckte sig ändå ha haft drägligt med det senare, ty han hade fått idka jakten med ordentlig mynningsladdare med tändhatt. Hans far hade beskrivit för honom hur han haft det och hur han fått uslats i sin ungdom med s k flintlåsgevär. Dessa bössor kunde i synnerhet om väderleken var fuktig, minsann vara nog så besvärliga om det blev så att fängkrutet blev vått. Då gällde det att villebrådet hade gott om tid, i annat fall fick jägaren stå där med lång näsa. Jag för min del tror i alla fall att viltet var nog lika snabbfotat i början på 1800 - talet som i slutet av samma århundrade, och av detta kan man gott dra slutsatsen att jägarens vedermödor hade i hög grad mildrats. Anders talade vidare om att då han var tolv år gammal lät hans far uppföra en ny ladugård. Anders ~~ex~~ var då ålagd att ha i ordning bruket åt muraren när han skulle börja på morgonen, samt skulle han under dagen hantlanga åt denne. Men detta var inte allt som föll på Anders lott.

Det hörde även till hans åliggande att förse hushållet med fisk. Nu var det ju så att de bodde helt nära sjön Visten och vid denna tid skulle den sjön ha varit ovanligt fiskrik. Man förstår nog att Anders fick börja i ottan ty han skulle naturligtvis vara klär med fisket innan dagens arbete började. Den tidens män, av vilket slag det vara månne, sov säkert inte det röda av solen, som gamla brukade uttrycka sig. De började säkert sitt värv i ottan. Då Anders talade om detta varken ömkade eller beklagade han sig men han nämnde, liksom i förbigående, att då han efter välförrättat morgonvärv på sjön drog upp båten brukade det svartna för hans ögon. I tidiga år kom så Anders till bruket vid Dejeforsen, och det var där som han lärde smedyrket som kom honom till gagn under större delen av hans liv. I sin ungdom lärde sig även Anders, i likhet med den tidens "Östemtingar", timmermansyrket som han sedan kom att utöva i bl a Stockholm samt ute i Waxholm. De resorna fick han lov att företaga till fots. Att gå var för Anders del ingen större svårighet det var han ända in i sena ålderdomen mästare i. Det största problemet vid dessa långpromenader var just fötterna Dessa sprucko i regel sönder. Varje man på den tiden förde som regel alltid med sig en slags hemgjord salva, som bl a bestod av talg, trätjära m fl ingridienser. Naturligtvis var ju också brännvinet självskrivet, ty vid denna tiden var det oundgängligt både för in och utvärtes bruk. det som i detta fall var mest utslagsgivande var nog tron på brännvinets undergörande kraft. Tilläggas bör dock att de flesta av dessa vägvandrare var säkert långt ifrån några alkoholister, utan de använde spriten med stor måttlighet.

Efter olika sysslor, när och fjärran, kom Anders att bli måg i Hagen i Båvik. Den som då ägde stället var en man vid namn Lars Olsson som förr skulle ha bott på ett ställe vid Fölsjön benämnt Naveränga. Det är troligt att Anders ingått äktenskapet i senare hälften av sjuttitalet. Lars Olsson har jag själv inget minne av, men jag hörde ofta talas om honom så det är troligt att han levde in på detta sekel. Hans Hustru, jag vill minnas att hon hette kajsa, har jag däremot svagt minne av, Anders hustru Kristin som var född 1851 minnes jag gott. Kristin var en mycket snäll och hjärtegod människa och var därtill en enastående duktig sådan. Vad arbetskläder beträffar så var väl Hagen så gott som självförsörjande intill tjugotalet. Där såddes det lin som bereddes och som man sedan spann väft av till arbetskläder. Vidare syddes så gott som allt. Man hade en sk rökbur som man rökte korv och fläsk i. Detta var ju en i hög grad nödvändig åtgärd för gusslånets bevarande innan frysboxarna kom till. Det säger sig själft att på en så liten gård som Hagen och med ofta rätt stort hushåll måste det god beräkning till om gården skulle kunna förkovras och det föll helt visst lika stort ansvar på husmor som på husfar i det fallet. Sgas kan att båda skötte sin uppgift med all heder.

De av oss som fick uppleva det första världskriget har säkert gott i minne den varubrist som då blev rådande. Vist var det svårt med bristen på mat, ofantligt svårt. Jag undrar i alla fall om ej ändå de som kan benämnas nikotinslavar var de som var värst drabbade. Mossa, Granlav, körsbärslöv och allt tänkbart surrogat kunde ej ersätta tobaken. Man försökte sig även på med att odla tobaksplanter och det var många som hade sådana i sina täppor. På så sätt fingo många en produkt av tobak. Rök gjorde det visserligen, men den rätta smaken och stimulansen uteblev likväl. Det var väl det så kallade nikotinet som fattades. Tobaksbrukarna led hemska kval, inte tu tal om det, men ingenting var att göra åt saken. Även vår gode Anders var en som drabbades av den hemska malören att bli utan rökverk. Nu var det, som förut nämnts, så att i Hagen gjorde man sig sällan bet för något men nikotin kunde de ej framställa så Anders fick, i likhet med sina medbröder, framlida sina kval bäst han kunde.

En dag skulle så Kristin i Hagen sprätta sönder en gammal rock. Innerfickan på rocken hade väl varit söndrig och emellan fodret och yttertyget hittade hon en cirka sju tum lång bit av en tobaksrulle. Hon var naturligtvis mycket glad över att kunna förära sin make med en ^{ny} rök som hon så väl visste behövde det. Den hjärte-goda Kristin visste dock ~~app~~ uppe på Raskenlund gick och en gubbe som mer än väl också behövde en rök.

Kristin tar nu en kniv och skär av tobakslänken på mitten varefter hon ger sin man den ena biten. Då hon ^{gjort} detta går hon sedan till mitt hem och förärrar min far med den andra. Denna vackra gest var dock nästan ett vågspel för henne. Därför fick far vid mottagandet avge ett närapå heligt löfte att ej yppa något så att det kunde komma till hennes makes öron. Och det var en sak som han både lovade och höll. Skulle Anders ha fått veta rätta sammanhanget är det väl att sätta ifråga om ej den husliga lyckan rent av stått på spel.

Som förut nämnts så var Anders en högst vital och arbetssam människa. Det var ju ofta så på den tiden som Anders verkade att hantverkare och yrkesmän ibland fick föra en ambulerande tillvaro. Så var det även för smeder. Många bondgårdar hade förr en husbehovssmedja där man hjälpte sig fram med de nödvändigaste lagningarna av sina jordbruksredskap. Ibland kunde det dock vara fråga om mera kvalificerat smide och då blev man tvungen att anlita en yrkesman. Anders Jonsson var just en sådan som anlätades rätt ofta ute i byarna.

Dagen före en sådan utfärd stoppade han då ned vissa specialverktyg i en jutevävssäck för att ha allt i ordning. Dagen då han skulle börja steg han upp i ottan slängde så säcken på ryggen och gav sig av. Morgontidiga var väl de flesta bönder av sig, men det kunde likväl hända att Anders tog dem på sängen när han kom till det ställe där han var engagerad. Nu skall ingen tro

att det var fråga om någon grannstuga, utan det inträffade bl a i Bonäs. Som alla vet så är det ej precis närvägs från Båvik till Bonäs i synnerhet om man skall göra, som Anders gjorde, färden med apostlahästarna. En annan tilldragelse belyser gott Anders energi och vitalitet och detta inträffade sedan han hade fylkt de sextio. Kristin hade blivit sjuk och av doktor ordinerats medicin varför Anders skulle hämta denna. Som det för tillfället var glansis på sjön Fryken så tog han och spände på sina skridskor och anträdde nära två mil långa vägen till Sunne. Hämtade där på apoteket medikamenterna och anträdde så återfärden. Allt gick lyckligt tills han befann sig på förstubron. Då bar det sig ej bättre än att han gjorde en överhaling i bron med påföljd att medicinflaskan går i tusen trasor. Det säger sig ju att Anders givetvis blev illa berörd av händelsen, men än värre skulle det bli då Kristin blev delgiven händelsen. Det blev med andra ord en sådan jämmer och veklagen att allt hopp om en rimlig husfrid syntes totalt vara utesluten. Därför då Anders fått en matbit och fått fyr på sin pipa, kom ett beslut att mogna hos honom. Han yttrade inget men han gick ut tog så ånyo sina skridskor och begav sig till sjön. Så anträdde han på nytt den långa vägen, för andra gången samma dag, till Sunne. Hämtade så ny medicin och anträdde så hemfärden. Man får väl av goda skäl anta att Anders var försigtigare då han denna gång beträdde förstubron. Ingen i Hagen nämnde något om denna händelse, Kanske tyckte man det var en smula löjeväckande det hela.

Man tänkte nog som så att det i bygden blir mera skoj än deltagande av händelsen i fråga.

På äldre dagar berättade dock Anders själv om missödet. Han tyckte väl att saken då var så gamal att det inte gjorde varken från eller till.

Om jag minns rätt så slutade Anders sitt strävsamma jordeliv 1929.

Omkr: fyra år senare följde hans trogna maka efter.

Ett strävsamt par hade med all heder skilt sig från sitt dagsverke.

=FRID ÖVER DERAS MINNE?

Skoghall den 13 okt, 1969

K. Sandin.

Tomta i Båvik (Karl Sandlin 1970)

I samband med att jag i möjligaste mån försökt mej på att göra en avritning av den gamla byggnaden på Tomta, den andra bostadsbyggnaden därstädes, vill jag även försöka med en liten historik över densamma. Jag vill i samband med detta försöka att i någon mån beröra de människor som där bott och verkat. Även vill jag, ~~att i någon mån~~, beröra dem som på ett eller annat sätt varit förknippade med stället.

Tomta hör väl ej till de äldsta ställena i Båvik, men det är gammalt nog att ändå ha sin historia.

Tomta med sitt läge kan gott ha varit boplatts för många hundra år sedan men då man för detta helt saknar bevismaterial, får det bara bli en gissning. Byggnaden Nr 1. (jag kallar den så, det kan hända att det förut hade legat bonigshus därstädes) nedbrann 1886. Efter vad jag hörde berättas, skulle där ha funnits en storskifteskarta över Båvik samt en del andra papper som rört gårdarna. Detta blev sorgligt nog lågornas rov. Hade man i dag haft dessa att ta del av så kanske det kastat ett ljus över det hela. ^{nu mer} Hade man haft vett att bättre ta tillvara, vad de gamla och ^{nu mer} hädangångna kände till så hade man ej heller behövt att i dag stå främmande, som man nu får göra.

Eftersom det ~~nu~~ förflutit mer än 80 år sedan gamla byggnaden brann ned, så finns heller ingen som kan beskriva den. Vad jag vet om den är att det skulle ha varit en rätt så rymlig envånings byggnad. Den skulle ~~ej heller~~ vid sin förintelse ~~och~~ ha varit i ganska gott skick.

Som bekant var det riksdagsmanen Nils Andersson som uppförde bonigshuset Nr 2. Det kan ju ligga till så att den gamla byggnaden ej motsvarade en sådan "stånds persons" krav på bostad, men det kunde även vara andra orsaker. Kanske den gamla byggnaden skulle tjäna som undantag. Jag hörde även berättas ett annat. Detta var att N. Andersson funderat på att göra en avstyckning till den då nyuppförda byggnaden, och sedan sälja övriga egendomen. Han var ju en man som hade mycket att bestyra så att det för den skull kunde räcka till utan att ha en stor egendom att sköta. Om nu detta är riktigt, vet man ej. Ett som man däremot vet, det var, att så blev det aldrig.

Vad den ursprungliga arealen, som hörde till Tomta, var? Ja det är heller ej så gott, att på rak arm säga. Före laga skiftesindelningen hörde nuvarande Hagen dit, så även Raskenlund, Ånga och Stordalen. På 1880 talet avstyckades nära två tunnlan som kom att höra till "Byqvists". Tiden mellan 1886 och 1933 innehöll egendomen 38 tunnland åker samt 120 tunnland skog. Efter 1933 avstyckades den del som benämndes den östra. Detta område var väl ungefär hälften av egendomen.

För att nu återgå till byggnad nr:2 kan det nämnas att den var uppförd av liggande timmer. Visst var det en stabil byggnad men nog saknade den det gedigna som kännetecknar byggnaden "Där öst" i Båvik. Ej heller vittnade den om någon, högre stånds-kultur, utan den föreföll mera spartansk. Det enda som skulle känneteckna något mera herrskapsliknande, var väl de två kakelugnar som fanns där. Den ena av dessa var placerad i nordöstra rummet, det rum-som kallades salen. Den andra var placerad i sydöstra rummet på övre våningen.

Byggnaden Nr 2 var nog den första som uppfördes i Båvik efter upprättande av laga skiftet. Gamla har berättat att denna byggnad skulle förr ha stått på den plats, som sedan 1914 är benämnd som nya kyrkogården. Dess förutvarande namn skulle ha varit "Där-väst". Kan detta vara riktigt? Olov Jonasson Där öst, berättade att han som tolvåring var till Tomta och hämtade en tackjärns-häll. Det var denna häll som låg (och kanske ännu ligger) i den öppna köksspiseln därstädes. Eftersom Olle var född 1839 så måste detta ha varit omkr 1851. Kanske denna häll hade följt med från det gamla stället? På Tomta var det en s k långspis så där passade ej en rundspis-häll. Av detta går ju an att gissa att byggnaden Nr: 2 uppfördes i början på 1850 talet. I början av 1850 talet började man att vända framsidan åt landsvägen, d v s där sådan fanns i närheten. Varför ej N. Andersson gjorde detta? Ja det är en sak man kan fråga sej.

Jag undrar om det inte var riksdagsmannens far som först blev vid Tomta. Men på denna punkt är jag ej fullt säker. Denne skulle i varje fall ha

000268
kommit från Hagen i Visterud. Det är möjligt att denne, senare överlåtit äganderätten på sin son. Jag hörde i min barndom de gamla berättade om så väl Riksdagsmannen som hans far. Det mesta av det jag hörde om dem var sannerligen inga vackra saker så därför föredrar jag att hoppa över detta. Jag återger bara ett par saker av vad de gamla sade, nämligen att det för de nämnda skull vilade en förbannelse över Tomta. Nu står ej min håg att ställa detta i samband med någon slags vidskepelse, men det verkade dock som om de kommande ägarna ej skulle haft någon lycka på stället. Sådant kan ju för all del till stor del ägarna vara skulden till själva men nog var det många motigheter som inträffade som ej alls ägarna bar någon skuld till.

Nästa ägare till Tomta blev svensk- amerikanen Olsson. Denna person syntes ej som han skulle haft någon trivsel på Tomta så därför blev han ej där så länge. Som synes av skildringen i tidningen ÖSTEMTINGEN så följde motigheterna honom ända till Båviks bryggan.

År 1885 blev min far ägare till Tomta. Det var han som stälde i ordning de båda västra rummen i övre våningen. Det var även min far som anlade en rätt stor fruktträdgård på stället. Mina framlidna bröder Waldemar 1886, Vilhelm 1888 samt Werner 1890 voro födda på Tomta. För min far gick det ej vägen utan han måste avstå stället 1890.

Så blev min farbror Per Sandström dess ägare under 18 år. Vad jag hör så skulle det arv som utföll efter farfar räkt till att betala stället med. Farbror Per var nog den som kunde slita och arbeta, men det brast nog en hel del i själva förvaltningen. Det kom även långvarig sjukdom med i bilden och sedan dog hans hustru och efterlämnade minderåriga barn. Per hade förut varit i U S A. Han fick nu den idén att han ånyo skulle försöka sin lycka därute. Som han lyckats få tag på en bra husföreståndarrinna lämnade han barnen i hennes vård. Då han sedan gav sej iväg tog han sin äldsta son med. Detta var år 1906. När de sedan kommo till Boston rymde den 17 årige John redan första kvällen. Han hade slagit sig samman med en jämnårig Irländare och båda tog sig till Wäststatarna genom att tjuvåka. Detta vågstycke slutade väl. Besynnerligt nog. Det enda som kunde hjälpa, den våghalsige pojken, var väl att han redan vid sin ankomst till staterna, kunde Engelska språket. Detta hade hans far lärt honom. John är bosatt i staden Kelso och har det rätt bra ställt. Efter en oavbruten vistelse i Amerika på 53 år kom han åter till hemtrakten på ett månads besök. Sin far återsåg han aldrig efter rymningen från Boston. Farbror Per återkom i stället rätt snart tillbaka, hämtade sin näst äldste son Paul och anträdde så sin tredje och sista resa till staterna. Paul återkom aldrig till Sverige. Han levde sitt liv som ungarl och eremit i västra delen upp emot Canada gränsen. Där levde han på jakt o skogsaffärer och han skulle vid sin död, för några år sedan, ha varit ganska förmögen. Snart kom farbror Per åter till Sverige. Gifte sej med sin husföreståndarrinna och flyttade mer eller mindre frivilligt från Tomta.

Under sin bortvaro hade Per arenderat ut egendomen till en Karl Wikström. Dett var ju före min tid, men jag hörde omtalas att nämde Wikström skulle ha varit en man med oerhörda krafter. Wikström blev trots detta ej gammal. Han avled på Tomta under sin arendetid, och hans familj kom genom detta i svåra omständigheter. Vid denna tid hade predikant Fritiof Båge just avslutat en stor insamling till förmån för en änka i Fölsvik. Lina Rådström. Insamlingen åt denna änka lär ha gått över förväntan, ty Båge hade visst varit över stora distrikt. Då nu fru Wikström på Tomta helt hastigt blivit ensam med minderåriga barn, så var snar hjälp av nöden. Båge som ömmade för alla som led nöd, tog så en liten slant av dessa insamlade medel, och gav åt Lina Wikström. Trots att detta blott var en bråkdel så utlöste det sig till ett stort obehag för Båge. Hade han ej förr, helt vetat vad otack vill säga, så fick han reda på det nu. Både av Lina Rådström som en del andra. Båge blev nu beskylld för att ha handlat egenmäktigt, och vad värre var, att insamlingen ej var just. Båge hade i alla fall klara papper, och han lade fram verifikationer och kvitton. Hans belackare fingo den gången lång näsa. Ja, av detta ser man att Wikströms ej heller hade någon framgång på Tomta.

Omkring 1908 eller 09 kom en Ransäters-bördig vid namn Otto Nordgren att bli ägare till tomta. Hans maka Sofi var från Norge. Deras barn voro Peder, Selma samt Elvina. Så liten jag då var, så har jag än i dag gott minne av både Peder och flickorna. De tog sej an med mej och jag trivdes gott hos dem. Efter som nu dessa voro 8 å 10 år äldre än mej så kunde vi dock ej räknas som lekkamrater. Förutom de uppräknade fanns det en till i familjen. Jag törs ej säkert säga i vilket släktskap denne stod till Nordgrens, men jag gissar att han var Nordgrens far. Jag minns att jag tyckte att gubben var förfärligt gammal. Hade jag vid den tiden känt till bibliska historien, så hade jag nog gott föreställt mej att han måste ha varit med i arken eftersom han lyckats undgå syndafloden. Jag kommer även i håg att jag var en smula skygg för gubben. Detta kom sig nog därav att en gång då jag var olydig blev jag av Elvina hotad med , att om jag inte var snäll så skulle gubben komma och ta mej. (Ja, detta var på den tiden då gammalt folk ännu voro auktoriteter.) Om detta var gubben helt ovetande, och han kunde inte förstå att jag undvek honom. Detta var också helt onödigt, fast jag begrep ej bättre vid denna ålder. Han var egentligen mycket snäll, och jämt hade han något gott att säga till mej. En gång bar det sig ej bättre till, än gammal-gubben och jag råkade vara ensamma i köket på Tomta. (Vid detta tillfälle uppförde jag mej särskilt väl, som jag kan föreställa mej.) Han berättade då, för mej, om branden i Karlstad år 1865. Av detta blev det ej mycket en femåring förmådde fatta men det tänkte väl gubben mindre på. Huvudsaken var väl för honom att han fick prata med någon. Han var då till den ålder kommen att vuxna ej brydde sej om att höra på vad han hade att förtälja. Det enda jag kommer ihåg, av vad han berättade, var att eldskenet på himlen syntes många mil, samt att många som såg detta trodde det var ett varsel om världens undergång. Detta var nog den största händelse som gubben hade varit med om, och att det var något att berätta om, även om det nu bara var en femåring som åhörare. Under den korta tid som Nordgren ägde Tomta, tillkom det inga nybyggnader. Däremot blev det en del förbättringar och underhåll och det som Nordgren utförde vittnade om gedigenhet och gott handlag. Kring trädgården uppförde han ett prydligt staket. Staketets tillkomst kanske mest berodde på att han ville, i möjligaste mån, freda sej mot äppeltjuvar. För att ytterligare effektivisera det hela brukade han ligga på lur, under höstnätterna, med en bössa som var laddad med saltskott. Det kan och nämnas att förutom det Nordgren var duktig jordbrukare, så var han en intresserad jägare, och förutom jaktvapen hade han även två goda jakthundar. Nordgren lär även många gånger ha hotat även folk med bössan. Som väl var stannade det dock alltid med hot. Någon trevlig metod var dock inte detta, och det föranledde nog att många i vänkretsen, för alltid, troppade av. Kanske var Nordgren en sådan som hade det svårt att komma tillrätta här i livet. Ej heller Nordgren fann sig tillrätta på Tomta. År 1913 sålde han egendomen Gjorde vidare auktion på lösöret, samt avflyttade från orten. Jag vet inte om det var så många som saknade honom i Båvik, Men däremot saknade många hans hjärtegodas hustru. Så även saknade man deras barn. Det var till Älvsbacka som Nordgrens flyttade och bosatte sej. Sofi och Otto vila nu på Älvsbackas kyrkogård. Likaså alla deras barn.

Tomtas nästa ägare.

Till Tomta kom år 1913 en man med sin familj. De vöro samtliga från Norra Ny. Det var Johanes Jansson med sin hustru Emma. De hade vid sin inflyttning tre barn Elin, Gunnar och Helge. Dessa torde då ha varit i åldern Fem, tre, och ett år. På Tomta begåvades de sedan med ytterligare tre barn, Anna, Ester och Elsa. Vid denna tid väckte det ett visst uppsende då Jansson kom med sin familj. Orsaken till detta var att de färdades i en s k landå. I östra Ämtervik var det endast två ställen som förfogade över sådana magnifika åkdon. Dessa ställen voro Gårdsjö och Mårbacka. Nu var det så att Jansson ej alls tänkte lägga sej till med några "herrs-kaps fasoner". Antagligt hade han på någon auktion i Älvdalen, kommit över detta åkdon för en skaplig penning och sedan varit förutsende nog att inse dess fördelar då det gälde en såpass lång familje transport som detta var. För herrskap passade sådana fordon vid denna tid, dock icke för en enkel lantbrukare. Då Jansson väl kommit till rätta i sitt nya hem, lät han bygga om landån till en vanlig åktrilla. I denna nya skepnad, kom den också, för en vanlig lantbrukare, till sin rätt. Då Johannes och Emma bosatte sej i Båvik voro de i sin bästa ålder, och voro, sedan barndommen

tränade med arbete i skog och mark, och de sparade sej inte heller. Båda två ägde en arbetsenergi som saknade motstycke. Så snart sig göra lät så tog Jansson i tu med att uppföra nya uthus. Han hyrde en lerkran, anställde folk och började med att slå tegel. ~~Så fort som sej göra lät~~ uppförde han sedan en stall och ladugårdsbyggnad. Året efter uppförde han lador och loge. Ett par år senare byggde han två rejälla vagnslider. Allt detta byggdes i en länga. Nu hade han rejäla uthus som gott motsvarade gårdens behov. Arbete och penga hade det kostat, men så var det också rejäla don som än i denna dag pryder gården. Det var många som arbetade på Tomta vid denna tid. Som brukligt var så fick husbondefolket ha dem i maten. Mera långväga skulle även ha logi. Den som kanske gjorde det mesta arbetet vid byggnationen, vad det gäller träarbetet, var en snickare från Nilsby vid namn Karl Kihlsten. Denne kan nog benämnas som förste man enär han också var en erfaren och van snickare. Kihlsten var det som senare också uppförde den nuvarande manbyggnaden på Tomta. I början av tjugotalet var ödestimman slagen den boning som Nils Andersson uppförde på Tomta. Denna fick nu finna sej i att återigen bli flyttat ty delvis fick den släppa till sina timmerväggar till den nya byggnaden. Dess flyttväg blev, denna gång, ej så lång. När man ser tillbaka så finner man att Johannes Janssons liv var som en enda lång arbetsdag. Något större kapital torde han väl ej ha haft att börja med och för att kunna hålla det hela flytande så måste han varje vinter ligga ute på timmerkörning. Eftersom det ej fanns tillgång till sådan i hemorten fick han ofta ligga långt hemifrån. Två vintrar var han i Norge. Han hade där åtagit sej en större drivning, och hade då med sej en del både huggare som körare från Ämtervik. Trots det att både Jansson och hans hustru slet som djur, fick de ej uppleva något välstånd på Tomta. Det var sannerligen ingen brist på företagsamhet och arbetsvilja, men vad hjälper det när sjukdom kommer in i bilden. Sådant kan ej ens den starkaste sätta sej över. När Jansson blev änkeman hade barnen börjat att växa till sej, åtminstone de älsta. På vintern måste Jansson ligga ute som förr, för att få tjäna en slant, och då fick han lämna gården i barnens vård. Dessa voro då ej gamla, men det skötte sitt uppdrag med all heder. Då Jansson innehåft Tomta vid pass tjugo år, började han att tröttna på det hela. Han hade nu sin egendom i bra skick, vad både jord och byggnader beträffar. Men ändå. I slutet av tjugu-talet liksom trettitalets början bjöd det svenska jordbruket ej på någon lysande tillvaro för sina ägare. Låga priser på både skog och lantbruksprodukter. Ingen extra förtjänst stod till buds. (Åtminstone vad Ö. Ämtervik beträffar.) Det arbete som bjöds i skogen var uselt betalt både , vad det beträffar så väl huggning som körning. Jag återger härmed Janssons egna ord. Är jag dömd till att bli utfattig kan jag väl nå detta mål utan att jag skall behöva slita ihjäl mej. Han tyckte sig ha fått nog utav Tomta. Helt visst kände Jansson sin förankring i Ö. Ämtervik. Trivdes gjorde han på trakten. Idel vänner hade han därstädes. Men ändå. Jansson avyttrade nu Tomta, ock förvärvade en mindre egendom i Skåre. Nu då han kom närmare Karlstad, ökades också utkomstmöjligheterna. Ambitiös person som Jansson var så lyckades han också bättre i fortsättningen på sitt nya ställe. Som Jansson fick slita och stå i med att bygga på Tomta, så tycker man att han vid detta laget skulle ha fått nog, men så var ej fallet. I Skåre byggde han upp en stor tvåvåningsvilla med full källarvåning. Nu började det att ordna sej allt bättre för honom. Jansson ingick nu för andra gången äktenskap, men detta blev ej långvarigt. Nog för att han var en kraftkarl, men slit och släp i förening med bekymmer och nu en begynnande ålderdom gjorde att han ej besatt samma motståndskraft som förr, och när nu sjukdom infann sej blev hans liv ej så långt. Han torde ej ha varit så mycket över de sextio när han gick ur tiden. Jansson föddes i Norra Ny ej långt från Klarälven. Vid Klarälven fick han och sluta sitt liv, fast många mil längre ned. Tillsammans med sin första hustru vilar han nu sedan många år tillbaka på Ö. Ämterviks kyrkogård. På detta ställe vilar och tre av deras barn.

Nästa ägare till Tomta

--Blev en infödd Bäviksbo. Karl Olsson på "Berg". När denne övertog stället så hade föregående ägaren avskilt den östra delen av egendomen. Därigenom hade arealen minskat med ungefär hälften. Om det nu var att ägaren tyckte att egendomen låg i underkant, eller om det var andra orsaker vet jag ej men i varje fall gav han sej på med nyodling. Nere i hagat mot Labbersviken, och nästan i sjökanten hade för länge sedan varit en odling, eller om man vill kalla utbruk. Detta var nu helt beväxt med lövskog. Olsson satte nu igång med att odla upp detta på nytt.

Så länge som Olsson innehade Tomta brukade han det uppbrutna stycket, men i dag håller skogen på att ånyo återerövra det.

Olsson var sedan sin barndom van vid jordbruk, och han skötte egendomen bra den tid som han innehade det. Tomta gränsade intill hans fädernegård så man kunde ju tycka att Tomta var ett ställe där han bort trivas. Detta blev likväl ej fallet. Efter några år sålde han stället och avflyttade från orten.

Jag sätter nu punkt och slut för detta kapitel. Om nuvarande ägaren till Tomta har lust, så får han fortsätta historien. -----

Personer som haft beröring med Tomta.

Det vill synas som om man, under åren som byggnad Nr 2 fanns till, nästan ständigt haft de båda östra rummen i övre våningen uthyrda. Till att börja med så skulle riksdagsmannen ha haft kontor och gästrum däruppe. Detta skulle han även ha förfogat över en tid efter sin överlåtelse av Tomta. Så kom det en man vid namn Hansson och öppnade affär i dessa rum. Som den gamla byggnaden då fanns kvar, på Tomta, så var man ej så trångbodd utan Hansson fick även förfoga över den s k salen på nedre botten. Om Hansson vet jag ej så mycket, men han var betecknad så som en snäll och godmodig man. Dem som kände till honom karaktäriserade honom som ytterst sparsam. Kanske också Hansson behövde vara sparsam? Ty den lilla affären kunde väl knappast ge någon stor avans.

Efter Hansson bodde på Tomta en dam som kallades "mor Thyberg". Då min far ägde Tomta hade han en dräng som hette Thyberg. (Kunde denne manne stå i släktskap till "mor Thyberg"?) Drängen i fråga kom sedemera till Karlstad. Där skulle han ~~söka~~ ute i d s k Svinbäcksområdet öppnat en affär. Det lär än i dag finnas affärsinnehavare i Karlstad med namnet Thyberg, kan det manne vara ättlingar till de nämnda?

NÄR sedan jag började att få minnesbegrepp så bodde där en ogift gammal dam på rummena. Hennes hela namn fick jag alldrig höra, ty på trakten kallades hon jämt för "Katrinna på Tomta". Katrina hade alldrig varit gift men hon hade en dotter vid namn Elin Sundkvist. Nu vet jag ej om denna dottern bar sin mors, eller sin fars namn, så därför är man lika klok på Katrinas efternamn. Gissningsvis så skulle jag tro att Katrina var född någon gång i slutet på 1830 talet. Hon avled på Tomta omkr 1917. Katrina levde nog ett ganska sparsamt liv. Som hon ofta var nere och hjälpte till med litet av varje hos hyresvärderna, behövde hon nog ej erlagga någon hyra. Hon spann garn och stickade strumpor och vantar åt folk omkring, och för detta erhöll hon väl en liten ersättning i form av något i matväg. Litet penga hade hon insatt på Östra Emterviks sparbank, men dessa vågade hon nog alldrig att röra. Dottern som var herrskapskokerska hos finare familjer nere i Väster-götlands södra provins, sände väl sin mor någon slant ibland så någon nöd gick det ej på henne. Elin brukade en gång om året hälsa på sin mor. Den sista tiden som modern levde var dock Elin hemma och skötte om sin mor. Hon ordnade sedan med en fin begravning, (Så gott det nu gick i denna nöd-tid.) gjorde allt klart och reste tillbaka till Västergötland. Jag tror att hon aldrig mer visade sej i Ämtervik. Hon hade väl där inga band mer. Jag vill bara tillägga: läsa kunde Katrina nödtorftigt, men däremot kunde hon ej skriva. Korrespondensen åt henne, det var en sak som min mor fick sköta. Jag kan förresten inflika att mor skötte skrivningen åt många gamla. Jag mins så väl dessa gamla när de kommo och ville ha hjälp med att skriva till sina barn i förskingringen. De hade då alltid med sig papper och kuvär, vidare ett bläckhorn, ett pennskaft med en stålpenna. Att hjälpa varann var ju något som var självskrivet vid den tiden. Men man ville ju bespara den hjälpande för kostnader, hur litet detta nu månde vara. Det var därför som de alltid höll med de här uppräknade sakerna.

Det fanns också en annan kategori än backstugusittare som vid den tiden anlätade min mor med skrivhjälp. Detta var, så märkvärdigt det kan låta, duktiga kommunalmän. Det var nu ej fråga om några undermånlige sådana, utan det var dem som kunde sin sak. De visste väl hur sakerna skulle vara, men de behärskade inte stavning och stilisering. Dålig skolbildning låg väl till grund. Sedan hade väl deras övning på detta område blivit dålig. Då dessa karar infann sig erhöll mor dock arvode i form av mjöl eller fläsk, men hon fick lova att hålla saken hemlig. Bättre hjälp hade väl dessa kara fått om

de hade vänt sig till traktens skollärare men de voro nog för stolta att för denne röja sin okunnighet på detta område.

År 1919 så bodde min syster och sväger på dessa rum i ungefär ett år.

Den siste som logerade på dessa rum, och som över huvud taget logerade i byggnaden var en man vid namn Gustav Alfred Eriksson Storm.⁷ Kåken var väl så gott som halvriven då han flyttade ut. Eftersom det ligger något originellt över denne person skall jag dröja ett tag vid honom.

Jag var väl en sju åtta år då jag först gjorde bekantskap med denne. Jag var redan då så stor psykolog att jag utan vidare kunde fastställa att han ej var ortsbo. Det var en söndag som jag kom in på Tomta och får då se en främmande prson som satt vid köksbordet där han nyss druckit eftermiddags kaffe. Som man då var ganska blyg för främlingar så stannade jag vid dörren. Främlingen var lång och mörk och hade svarta och skarpa ögon. Hans rock var uppknäppt och han ståtade med en vit väst. Över denna hängde en glänsande klockkedja. Tar man nu med det uppräknade, och lägger därtill hans främmande dialekt, så var det nog för att jag ej godvilligt skulle närma mej honom. Jag stod också i begrepp att försvinna samma väg som jag kommit då jag hör en sträng röst säga. Du skall komma fram och hälsa på mej! Du skall även tala om vad du heter. Jag vågade ej annat än lyda. Med stor bävan gick jag fram och tog honom i hand, samt sade mitt namn. Nå, det hela var ej så farligt, som jag föreställde mej, ty jag existerar ju än i dag. Mer än femtio år efter händelsen. Vi träffades många gånger sedan och min rädsla för honom suddades ju så småningom ut. Dagen efter mitt möte med honom höll han på med att gräva grund för de nya uthusen. Han hade nog varit på trakten och sökt arbete, och som han tycktes vara specialist på dikes och grundgrävningsarbete, så passade det bra för Jansson att anställa honom vid detta tillfälle. Han var sedan under många år, under olika perioder och arbetade på Tomta. Flera år senare grävde han grunden för den nuvarande byggnaden på stället. Förutom grävning kunde han, någon gång, även delta i skördearbete och vedhuggning. Däremot hörde jag aldrig att han befattade sig med skogsarbete.

Trots att Eriksson var en bra arbetare, som säkert ej heller begärde någon oskäligen betalning, så kunde det i alla fall ha sina sidor att ha honom anställd. Förutom det att han var en väldig storätare, så hade han dessutom besynnerliga ideér. Då maten kom på bordet och han blev tillsagd att börja äta, dugde det ej med mindre än alla husets folk skulle vara församlade vid matbordet. Var det nu så att någon var förhindrad till detta, så blev han "flyg förbannad"! Allt skulle gå ritualmässigt. Att sådana fodringar kunde ge upphov till intermezzon vill jag här belysa med en historia.

Händelsen försigår på Tomta: Det var kvällsvarden som skulle intagas. Eriksson, och alla dom övriga hadde tagit platts vid matbordet. Den som lät vänta på sej var husbonden själv. Denne hadde fördjudat sej i en tidningsartikel och ville ej avbryta läsningen förrän han nått slutet. Eriksson ger honom en morrande antydning om att det var dags att sätta sej till bordet. Jansson säger då: Börja och ta för er, jag skall läsa färdigt då här först. Eriksson springer då upp och börjar gå runt golvet, emedan han muttrar olycksbådande. : Aldrig går det att hålla någon ordnang på det här stället. Han upprepar detta och mycket annat så där halvhögt. Jansson reser sej då upp, lägger ifrån sej tidningen, frågar så. Vad sa Eriksson? Något ordentligt svar på frågan erhålles ej, utan det blir bara ett mummel. Men nu har Jansson förlorat tålamodet och blir ordentligt arg, han ryter: "Nu är det jag som skall ha reda på vad Eriksson säger!" Lika rädd blir nu Eriksson, som den andra är agg och han ändrar strax attityd och säger: "Jo, jag blev så förbannad arg på dom där fördömda snickarna som aldrig kan komma och sätta upp vedboden så att man kan få veden under tak innan höstregnet kommer." Trots att Jansson var arg så ser han dock det humoristiska i saken och därmed får udda vara jämt. Den nödväg som Eriksson då tog till räddade honom säkert från att åka utom dörren, på detta stället, för all framtid. Kräsen på mat var inte Eriksson men han skulle ha mycken mat, och kraftig mat. Detta var kanske, i och för sej, inte så mycket att säga om, ty dikesgrävning är ett tungt arbete. Fick han ej sådan mat som han tyckte sej berättigad till så kunngjorde han det ute i bygden lika effektift som det skulle ha stått i en lokaltidning. Jag tar ett exempel.

Eriksson hade en tid varit "Där opp" i Mosserud hos Crisbin och utfört dikningsarbete. Antagligen hade han ej där fått tillräckligt fyllig kost utan det lät så här, ~~da~~ han kom ut på bygden. Då de där släktingarna från Norra Ås och Korterud komma, då finns det sovel på stora fat. I vanliga fall vankas det bara några magra aborrrpin-
nar som den där halta Edvin metat upp ur Skacksjön.

Eriksson brukade ibland sjunga. Detta gjorde han för att han hade lust själv till det, men det var säkert lika mycket för att underhålla och roa sina med-mäniskor. Som tack för detta gav dom honom öknamnet "Tonberg". Folkhumorn är ibland svår. Eriksson tyckte nog att han hade tillräckligt med namn som han hade. Han uppskattade inte alls det nya namnet, utan han blev istället högst förbannad på det. Det var en del ute i bygderna som alldrig hört annat än "klicknamnet", och dessa togo för givet att han hette så och som de ej bättre visste tilltalade de honom med detta namn. Vid sådana tillfällen kunde det rent sluta illa. Åter ett exempel. En av pojkarna på "Vägvisaren" kom en dag då Eriksson höll på med dikning på Söderbys ägor. Det var strax nere vid Emtan. Ynglingen kommer fram, hälsar goddag och säger. Ä, då Né, som hetter Tonberg? I stället, för som han brukade brusa upp, använde sig Eriksson denna gång av list. Han svarar: ja det är det. Jag tycker att du skall komma över diket och språka med mej en stund. Ynglingen tillmötesgår uppmaningen och hoppar, intet ont anande, över diket. Då han nu kommit inom räckhåll för Eriksson ryter denne. Jag skall lära dej, ditt förgjordade "orma yngel" att tilltala folk med öknamn. Med detta griper han tag i stackaren och kastar ut honom i älven. Av detta kan man lära att ett öknamn även kan få konsekvenser även för andra än bäraren av namnet.

I början av tjugotalet kom Karlstads frälsningsarmees hornmusikkår och gav konsert i Ö. Amterviks kyrka. Kyrkan blev vid detta tillfälle mer än överfull, och vid in-
gången var det många som i iver trängde på, rädda för att de ej skulle få plats. Det blev s a s nästan en mindre panik. Eriksson befann sig just i dörröppningen och hur det nu bar sig, så råkade han fastna i något. Troligen var det rocken som häktat i innerdörren. Han blir då irriterad, vänder sej om, och rycker loss sin rock, med orden. Det skall då ej göra annat än "djävlas"! Detta uttalade han mer än halvhögt. Kanske det ej är så mycket att säga om hans uttryck när nu den "lede potentaten" är efterhängsen att han t o m följer inna för kyrkdörren och ställer till ofog.

Något om Eriksson och hans liv.

Att försöka finna Gustav Alfred Eriksson Storm i kyrkböcker är knappast görligt ty han tillhörde nog lösdriivar längden. Skolläraren Johan Andersson (Stora Andersson) frågade Eriksson vid ett tillfälle var han var kyrkoskriven och fick följande svar. Jag är skriven i Norrland. Detta säger ej mycket. Troligen tyckte Eriksson att detta var en sak som ej angick någon. Det som jag nu skall försöka återge är till största delen hans egen version.

Eriksson berättade att han skulle vara född på södra Gotland. Någon fader kände han ej till, och jag tror knappast att han heller viste värst mycket om sin mor heller. Ett par systrar, eller halvsystrar, lär han haft. Allt som han nämnde om sin mor var att hon skulle ha varit en föga ordnings-
sam kvinna, samt att hennes levnad ej skulle ha varit så värst exemplarisk. Han berättade, att han som barn, ofta sändes iväg för att tigga och på vintern höll jag på att frysa ihjäl, ty jag hade ju endast trasor på kroppen. Särskilt svårt kändes det när jag såg de välbesuttna bönderna kommo i sina vargskinnspälsar. Då tyckte jag min arma trashank att jag frös än värre. Tillbaka till barndomen hade säkert ej Eriksson någon anledning att önska sej. Som bara pojke rymde han från sin hemsocken Han lämnade ön, och kom sedan alldrig att sätta sin fot på Gotland.

Eriksson tyckte säkert att han fått mer än nog av både hem, och hemort. En skutskeppare som hade sina trader på Danmark, Tyskland och Holland tog honom med sej. Det var inte så noga med åldersintyg eller andra papper på den tiden. Det kunde rent av vara en fördel med en sådan pojke som ingen frågade efter ty då kunde man opåtalat behandla denne efter eget förgottfinnande. Den tidens skeppare voro minsann ej några änglar. Pojkstackaren fick sannerligen veta att han levde. Inte viste pojken vart han skulle vända sej, men ett viste han säkert Och detta var att han måste lämna skutan. Det fick ta vägen vart det ville. Några stora möjligheter att slå sej fram var det ej. Han kunde ej tyska språket. Han kunde vare sej göra sej förstådd, eller förstå. I alla fall lyckades han få plats på en bondgård i närheten av Kiel och livet där var nog ej outhärdligt precis ty han stannade hela fem år på den plattsen. Han hördes ut att vara ganska nöjd med förhållandena på den Tyska bondgården, men helt bra var det dock ej. Efter som han sade så skulle husbonden vara en smula het av

Så en dag när de , husbonden o Eriksson, höllo på att sopa planen utanför ladugården ilsknade, av någon anledning, bonden till så han tilldelar Eriksson ett slag med sopkvasten över ryggen. Det är väl mycket troligt att Eriksson förr fått mottaga aga av husbonden på gården, men som hans kurage samtidigt med styrkan hunnit att växa till sej så fick denna gången vara den sista. Han uttryckte sej så här: Jag tog "bondfan" och ställde honom mot väggen samt lovade honom ett ordentligt kok stryk. Som bonden nu kände att han fått sin överman blev han rädd och bad om nåd. Eriksson vekkade då och släppte bonden sedan han ruskat honom en smula. Nu tyckte han dock att han tjänat nog länge på stället så att han fann tiden mogen för att ge sej av. Kosan ställdes nu till Schleswig där han uppehöll sej några månader med olika arbeten. Som han nu behärskade språket kunde han lättare ta sej fram. Någon hemlängtan kände han nog ej, men det drog ändå mot norr. Så bröt han åter upp med Flensburg som mål. Efter en tid lämnade han så Flensburg och passerade gränsen, och kom över till Danmark. Det är nog möjligt att han arbetade här och där, men den enda arbetsplats som han nämnde i Danmark var Ålborg. Fredrikshavn var nog ändstationen i Danmark ty där hade han gått ombord på en båt som förde honom till Kristiansand i Norge. Efter att en tid vistats i Norge, mest på luffen, kom han åter att sätta foten på sitt fädernes-land. Det mest troliga är väl att han tog sjövägen, Eftersom han kom att hamna i Göteborg. Hitintills hade han klarat sej bra som frilansare, men nu fick han reda på att han var registrerad. Lagens långa arm kom här att nå honom. Det var värnplikten, som väntade. Som han nu ej hade något särskilt som väntade, tyckte han kanske att det var bäst att göra ifrån sej ordentligt, ty vid regementet kom han sedan att stanna i hela sex år. Så småningom fick han väl någon underbefälsgrad, och vidare tilldelades han namnet Storm. Någon civil befattning efter tjänsten tycktes han ej ha erhållit. Han kanske ej heller brytt sej om sådant. Efter sin militära tjänstgöring verkade det mest som om han levt rullan en tid. Han berättade ~~även~~ att han en tid försörjt sig på tiggeri, och även att han fått varning av lagens representanter. Hans moral hade nog ej förbättrats under tjänstgöringen vid regementet, snarare tvärtom. Vilka vägar, eller krokvägar han sedan tog, hönde jag ej, men så småningom kom han i varje fall att hamna i Värmland. I Fryksdalen kom han sedan att vistas omkr: ett tjugotal år, Och i Fryksdalen erhöll han även sin sista bostad.

Under den tid som han arbetade på Tomta, brukade han ibland komma till mitt hem sedan arbetet för dagen var avslutat. Skräcken för Eriksson hade nu lämnat mej, men jag hade fortfarande stor respekt för honom. Detta hindrade emellertid ej att jag intresserat lyssnade till vad han hade att berätta. Han hade ju varit ute i världen. Även hade han upplevat mycket. Det sorgliga dock är, att då jag nu skall försöka återge något, så har jag glömt det mesta. Till att sjunga var han alldrig nödbedd. Hur han kunde ha alla de gamla visorna, med dess många verser i huvudet, är mer än jag i denna dag kan begripa, och i synnerhet som han förfogade över en stor reportoar av folk- kärleks och hantverkar visor. Han måste nog ha studerat de gamla skillingstrycken rätt grundligt. Om det nu var för att visa vad han kunde eller om det var för att vidmakthålla sina kunskaper i "der deutschen sprache"? Men alltnog, så avslutade han alltid sin sångstund med att sjunga de tyska nationalsångarna.

Eriksson höll i många år till på olika platser i Ö. Ämtervik. I bland vistades han i Sunne. Den sista tiden verkade det som om han skulle ha fattat tycke för Västra. Ämtervik. Det sista arbetet som han hade, här på jorden, kom även att bli i denna kommun. Det skulle ha bestått i s k skogsdikning, och området låg väster ut på skogarna. Eftersom det var en bit från bygden skulle han ha logerat i en skogskoja. Som han nu var till åren kommen, började hans krafter att tryta. Han hade ej samma levnadsmod som förr. Man vet ej, men kanske ej heller hans hälsa var som den borde. Värre än någonsin förr kanske han kände sej fattig och ensam. Det berättades att han en söndag var nere vid kyrkan, och där skulle han ha samtalat med kyrkoherde Nyström. För denne skulle Eriksson ha biktat sin livsleda och uttryckt sej att det vore detsamma att göra slut på sej. Kyrkoherden hade bett honom att försöka slå bort sådana tankar. Så gott han kunnat, hade han försökt att hjälpa upp Erikssons livsmod, så gott han kunnat, och för att ytterligare i någon mån försöka hjälpa saken så hade Nyström givit honom tio kronor. Allt detta var likväl förgäves. Endast en kort tid efter detta möte hittades Eriksson i sin koja med avskuren halspulsåder. Han hade ej orkat längre. Antagligen så blev han väl begravnen på Västra Ämterviks kyrkogård på socknens bekostnad.

Att måla ett porträtt av en person är något som är svårt. Likaledes blir det då man vill försöka att ge en personbeskrivning. Det skall mycket till att få fram en persons rätta karaktär. Oftast kanske man drar fram i ljuset sådant som man borde hålla i skymundan, och i dess ställe, ställer det vesentliga i bakgrunden. Jag har här nämnt att Eriksson vissa tider försörjde sej på tiggeri, och detta med all sanning. Dock vill jag med det ivrigaste betona att detta var när han utav nöden var tvingad härtill. Han försatte alldrig ett tillfälle till arbete, då sådant gavs. Att han ibland kunde förgylla tillvaron med ett glas, betyder inte att han var någon försjunken individ. Han höll stil med både klädsel och hållning. Det förra kunde ibland nästan tangeras till snobberi. Hans raka hållning var nog en kvarleva från den tid då han tjänade vid regementet.

Något ljushuvud var kanske ej Eriksson, i vissa avseenden, men han var intresserad av vad som rörde sig. Utan överdrift kan sägas att han läste mycket av allt vad han kom över. Om han nu gjorde detta för att berika sitt vetande, låter jag vara osagt, men något satte det väl spår. Eriksson var en särpräglad figur som skiljde sig från mängden och kanske han också många gånger kände sej isolerad fast han ej utåt lotsades om det. Man skulle ej föreställt sej att Eriksson med sitt buttra sinnelag skulle ha varit barnkär, men så var förhållandet. Han kunde ta t o m småbarn, (spädbarn) i sitt knä och leka och jollra med dem både länge och väl.

Vid sådana tillfällen kom också hans eget barnasinne i dagen.

Om nu Eriksson växt upp under sådana möjligheter som det är i dag hade nog hans levnadsbana kanske varit annorlunda, ty otvivelaktigt gives det i dagens läge större möjligheter till förkovran. Någon yrkesarbetare är väl tvivelaktigt om det blivit av honom, ty han verkade ej ha vidare handlag. Grundgrävning, och dikesgrävning hade nog blivit hans utkomst, med den skillnaden att i stället för att slita för hand, så hade han suttit bak spakarna på en grävmaskin.

Ja detta var något om en bondgård med dess öden. Kanske mitt enkla epistel kan säga något även om jag många gånger tygellöst svävat ut i periferin. Jag vill nu sluta där som jag började.

Det är i år jämt 80 år sedan riksdagsmannen Nils Andersson kvitterade det jordiska. Fast lång tid har förflutit så är väl ännu hans verk och gärningar, i stort sett kända. Något som däremot torde vara mindre välkänt är att, bländ mycket annat, han även praktiserade möbelsnickeri. Jag hade i min barndom tillfälle att se några av hans alster. Sakerna i fråga gav nog mera spår av hastverk, än hantverk. De var synnerligen klumpiga och illa hopkomna. Det var sannerligen ej något att ställa vid sidan av Erikssonarnas och Alsings alster. Då mina föräldrar flyttade till Båvik köpte de av N. Andersson en chiffonjé. Detta var en mycket klumpig sak med tre stora lådor nedtill. Så var det en klaff, och innan för denna tre lådor på vardera sidan med ett utrymme i mitten. Allra överst var en upplyftbar klaff och därunder en s k lönnlåda. Jag skulle efter dessa år knappast tro att möbelen finns till, annars skulle jag väl ej ha avslöjat lönnlådans läge. Trotts detta att chiffonjén var en klumpig sak så kanske den var dess mera änamålsenlig, och den kom att följa mina föräldrar till deras jordevandringar slut.

* auktionsprotokollet av den 24/ 3 1951 kan jag se att den inropades av Alma Westholm för kronor 3:--. Längre varken jag kan, eller känner någon lust att följa dess öde.

Jag kan ej säga att jag haft något mål med denna beskrivning. Den har nog mera tillkommit av en ren slump och utan större mening. Orkar du med att genomläsa detta, så vet du väl sedan var papperskorgen finns. Jag vet med mej att artikeln är, liksom riksdagsmannens chiffonjé, både klumpig och illa ihopkommen.

Skoghall i december 1970

Karl Sandin

SUPPLEMENT

På detta supplement vill jag tillfoga ännu ett par händelser som rör gården. Som jag förut framhållit så var Tomta ej någon "lycko-gård" och detta ~~bestyrker~~ bestyrker följande.

Händelsen tilldrog sig i slutet av nittitalet: Min farbror hade en dotter som torde ha varit omkring sex år gammal, då detta skedde. En dag säger denna. Jag skall gå och hälsa på faster i "Backera". Fastern var min mor som vid denna tid bodde i "Nedre- Båviksbackarna". Flickan hade gått ut den norra vägen från gården och just där denna mynnar ut på landsvägen låg gårdsbrunnen. Taket på denna låg så gott som i marknivå och sommet i dagarna regnat ovanligt kraftigt var nog detta ganska slipprigt och halt. Antagligt är att flickan av nyfikenhet skulle titta i brunnen och därvid handlöst halkat och slagit huvudet i kanten. Olyckligtvis bar det sig så illa till att hon därvid ramlade i brunnen. Hennes äldre bror John kom strax efter och får då se sin lilla syster flyta på vattnet. Vattenståndet i brunnen lär ha varit så högt att han liggande på magen lyckades dra upphenne, men livet hade då flytt. Efter vad jag hört berättas så lär flickan haft ett svårt krossår i pannan. De som var med vid denna händelse trodde därför att flickan i fallet förlorat medvetandet då hon ramlade i. Drunkning fullbordade sedan resten.

Omkring år 1916 inträffade, en på sitt sätt sorglig händelse på "Tomta". Johannes Jansson hade städslat en, som det på den tiden hette, piga. Hon kom från Norra Ny eller om det var Dalby? Flickan torde ha varit i 18-19 års åldern och jag minns att hennes namn var Alma. Det var en mycket duktig flicka. Skötsam och ordentlig på alla vis. Hon blev därför rätt snart allmänt omtyckt i bygden. Då Alma hade vistats en tid i Båvik blev hon plötsligt sjuk. Det yttrade sej i magplågor. Vid denna tid var det vanligt, i synnerhet på landsbygden, att då någon krampa gjorde sej märkbar skulle man först vänta och se vad det skulle bli. Först när som plågorna blev outhärdliga var det dags att söka läkare. Så blev det, sorgligt nog, även i detta fallet. Vid denna tid utfördes inga blindtarmsoperationer i Sunne, utan man var i Fryksdalssocknerna hänvisade till Karlstad. Provinsialläkaren i Sunne remitterade fallet till Karlstad, men redan när man kom doktorn i Sunne var sjukdomen ~~redan~~ kommen på lång väg. Att komma från Sunne till Karlstad var på den tiden ett helt företag, i synnerhet med en svårt sjuk människa, även om man hade Fryksdalsbanan att tillgå. Alma kom dock med livet under lasarettsvård, men redan ett par dagar senare kom meddelande att hon hade avlidit. Jag var vid denna tid ej så gammal att jag kunde sätta mej in i saken till fullo, men vad jag kommer ihåg var att det i bygden framkallade gråt och förstämning. Det verkar ju givetvis särskilt betungande då en människa hastigt ryckes bort då hon befinner sej i blomman av sin ålder. För att i någon mån belysa hur det den tiden kunde vara för dem fattige, vill ¹⁴⁹ nämna följande. Man förstår så väl att Almas mor gärna skulle ha velat att hennes dotter fått vila i hembygdens jord, men då hon var ~~idellös~~ orkade hon ej med att bekosta hemtransporten. Alma fick sin grav på Karlstads kyrkogård. Kanske inte ens någon anhörig eller bekant kom att följa henne på hennes sista färd.

Ett litet tillägg till historien om Gustav Alfred Eriksson Storm: På vintrarna då tjälen gjorde all jordbearbetning omöjlig fick denne tillgripa de möjligheter som fanns för att klara livhanken över vintern. Han gick då omkring i trakterna och sågade ved åt dem som behövde hjälp med sådant. Tyvärr var ej behovet av vedsägare så stort att det hela vintern kunde föda vår man. Andra utvägar måste tillgripas. Genom sin kontakt med vedsågen hade Eriksson verkligen lyckats med att fila och ställa upp sågar ganska bra. Han uppsökte olika större inrättningar och stälde iordning sågar och diverse andra eggverktyg. En gång hade han besökt statshotellet i Karlstad och där hade han fått skärpa en större omgång med köksknivar. Han beskrev händelsen med följande ordalag: Jag fick på stället ett beröm, så det kan ni ej ana, för att jag hade gjort knivarna så vassa att kökspersonalen höll på att skära fingrarna av sej. - En något tvetydig reklam.

"På Tömta"

"På Tömta" torde ej tillhöra någon av de äldsta bebyggda egendomarna i Båvik men var försett med invånare och hus åtminstone på 1740-t. Enligt gamla bybors berättelser skulle den förste gårdsägaren ha kommit inflyttande från kyrkbyn Prästbol i Ö:a Ämtervik. Det är därmed frestande tro, att hans namn var Bengt Larsson * 1708 1/11 i Prästbol och gift 1739 4/11 med nyblivna änkan Ingeborg Nilsdotter från Perstorp i V:a Ämtervik, hon änka efter den mångomtalade Rik-Jöns Nilsson "där Öst" i Båvik i dennes 2:a gifte. Rik-Jöns * ca 1668 i Båvik och ensamägare till en hel fjärding, död där 1738 16/6, 70 år gammal, begr 24/6. Bengt och hans maka Ingeborg äger "på Tömta" t ex 1750. På 1780-t heter gårdsägaren Sven Jonsson och hans egendom utgör 160 öre smt skatt dvs 1/6 mantal. Vid sekelskiftet 1700/1800 och ännu 1825 äger Måns Andersson med familj "på Tömta", gården motsvarar nu 120 öre skatt. År 1833 heter gårdsägaren yngre Olof Olofsson och vid tiden för genomfört laga skifte i Båvik (1847-48) har riksdags- och kommunalmanen Nils Andersson (* 1891) tagit över "Tömta" vars skatteinnehåll utgör 146 öre, varav 26 öre överförda från granngården "Västa".

På 1840-t äger "Tömta" två rymliga manbyggnader, en nyare sydlig, en äldre strax norr därom, förutom matbod, magasin, stalllänga, loge med två lador, tröskverkshus, får- och svinhus. Det nya, ståtliga södra boningshuset orienterat i väderstrecken öst-väst med ingång mot norr, hade den sedermera litterärt bekantgjorde födelsedagstalaren och riksdagsmannen i Båvik (Storvik i förf Selma Lagerlöfs diktning) låtit upptimra. Huset hade två våningar (se teckningar) med 6 rum (senare 8) och var 40 fot långt, 25 brett och 24 fot högt från mark till takås. Det hade spåntak, en skorsten, var utvändigt brädfodrat och struket med Falu rödfärg. Stenfoten var låg och bestod av obearbetad sten. Trapphuset åt norr hade enkla brädväggar. Innerst hade man nyttjat hyvlade bräder fogade som en cylinder, och i denna trumma hade sedan plan och sättsteg infogats, en teknik som föreföll ovanlig. Yttervägg åt väster hade förstärkts med två pilastrar och där saknades en del av utvändig brädfodring. I äldre tid var det för mycket vanligt, att en eller flera timmerväggar ej brädfodrats utvändigt. Dessa väggar stod då i regel omålade. Avsaknaden av bräder hängde antagligen samman med att man medvetet sökte åstadkomma en kostnadsbesparing. Att tillverka plank och bräder på enkla, vattendrivna husbehovssågar var ej minst tidsödande.

Trots stabil timmerstomme verkade ej den nya byggnaden vara särskilt gediget utförd åtminstone om man objektivt jämförde med boningshuset t ex "där Öst" i Båvik. Kanhända var det så, att riksdagsmannen velat avkorta byggtiden och dämpa kostnaderna. Hans nya manbyggnad var nog den första, som uppförts i Båvik efter genomfört laga skifte i hemmanet. Som timmer skulle ha använts lämpligt material från en till Säljvålen utflyttad gård kallad "där Väst" i Västgård. Denna tomt var belägen inom det område, som sedan 1914 blev Ö:a Ämterviks församlings nya kyrkogård. Olof Jonasson "där Öst" i Båvik (* 1839) berättade, att han som 12-åring dvs omkr 1851 kom till "på Tömta" för att hämta en spishäll av tackjärn. Denna gamla häll låg ännu på 1970-t i den öppna köksspiseln "där Öst". "På Tömta" fanns en sk långspis (se illustration), så där passade ej en rundspishäll in.

Den nya manbyggnaden "på Tömta" vittnade ej om någon egentlig sk högre ståndskultur utan var i allt väsentligt mera alldaglig. Det enda som kunde hänföras till en herrskapsliknande stil, var nog de båda förnämliga kakelugnar, som installerats i huset. En av dessa var placerad i det nordöstra rummet på nedre botten, ett större rum som gick under benämningen salen. Den andra kakelugnen stod i det sydöstra rummet på övre våningsplanet.

Man kan fundera, varför Nils Andersson lät bygga ytterligare en bostad "på Tömta", där det redan fanns en präktig parstuga, som gott kunde ha nyttjats ännu en tid framåt. Han hyste två alternativa handlingsplaner. Endera att stycka av och behålla det södra, nya boningshuset och därpå avyttra sin egendom inkl den gamla, norra manbyggnaden. Denna möjlighet föreföll honom tilltalande. Han var en man med tung arbetsbörda vari ingick mångskiftande allmänna bestyr och uppdrag och därtill varjehanda ärenden i tingsrätten, han var nämligen saksförare, dvs den tidens advokat. Det kunde sannerligen kännas befriande att slippa ha direkt ansvar för ett krävande lantbruk. Hans dag var ändå tillräckligt lång. Det andra alternativet för gårdsdriften var att till sej knyta en kunnig och pålitlig arrendator men behålla ägandeskapet. Efter samråd med familjen beslöt Nils Andersson att engagera en gårdsarrendator. Två namn är kända: 1874 A T Gerdin, år 1877 L Andersson.

Innan laga skiftesdelningen hörde mark under torpen "Änga", "Stordarn" och "Raskenlund" till gården "på Tömta", likaså den tomtplats dit gården "Hagen" i Båvik kom att utflyttas. På 1880t avsöndrades nära 2 tunnland, som kom att bilda stället "Våråsen" eller "när Byqvist". Åren mellan 1886 och 1933 innehöll "på Tömta" 38 tunnland åker och 120 tunnland skog. Efter 1933 avstyckades en östlig gårdsdel ung lika stor som halva den ursprungliga egendomen.

Den norra, äldre manbyggnaden "på Tömta" stod även den i öst-väst med ingång mot söder. Den innehöll en våning och 6 rum, varav 2 förmodligen inredda på en i övrigt ej inredd vind med tum i vardera gaveln. Även denna byggnad var rödmålad, hade spåntak och höll i längd 60 fot (uhg 18 m), bredd 24 och höjd till takås 20 fot (ca 6 m). Huset brann ner år 1886 och sades ha varit nyreparerat. I eldsvådan förstördes en i huset förvarad storskifteskarta gällande Båvik samt en del andra värdefulla handlingar rörande hemmanet.

Min farfar Nils sef' fände på

Det var möjligen riksdagsmannens far, bonden Anders Nilsson från "i Hagen" i Visterud, vilken övertog "på Tömta", innan sonen blev formell ägare. På denna punkt är jag ej helt säker. Man borde ej återge uppgifter mer att hänföra till ostyrkta berättelser. En sak hävdade dock gamla båviksbor fullt och fast, att det av obekant anledning vilade en förbannelse över "på Tömta". Utan att bli vidskeplig verkade det onekligen, som om flera gårdsägare ej skulle ha förunnats njuta någon särskilt vällyckad tillvaro på gården. Där de uppenbarligen ej tycktes trivas utan snart drog bort. Till motgångar och otrevligheter av skilda slag kunde ägarna själva givetvis vara orsak. Men nog inträffade en hel del tråkigheter, över vilka de ej kunde råda.

Sedan den Anderssonska ägareeran "på Tömta" avslutats, övertogs gården 1873 av ett handelsföretag från Göteborg, Gustaf Lindberg & Co. Gårdens skattnytt var oförändrat 146 öre. Företaget kvarstår som ägare ännu 1875 men ej lång tid därefter. Näste ägare till "Tömta" var svensk-amerikanen A G Olsson, som torde ha tillträtt 1881. Han föreföll ej ha trivts i bygden, där han dock hann uppföra häradets första och enda väderkvarn för tillverkning av mjöl, och när han en sista gång for bort från sin gård grnade honom stygg förargelse i ansiktet ända ner till Båviks ångbåtsbrygga. Avskedet från Ö:a Ämtervik präglades ej av vemod och bittra tårar utan av oändlig lättnad.

År 1885 blev Nils Persson Sandin och hans familj ägare till "på Tömta". Han kom att iordningställa de båda rummen åt väster på övervåningen, så att den anderssonska manbyggnaden nu ~~innehöll~~ innehöll sammanlagt 8 rum. Det var även Nils Sandin, som anlade en rätt stor fruktträdgård på stället. Mina framlidna bröder, Waldemar * 1886, Vilhelm * 1888 och Werner * 1890 kom alla att se dagens ljus "på Tömta". För min far, Nils Sandin, gick det ej vägen utan han måste 1890 avträda gården till ny ägare. Denne blev min farbror, Per Persson Sandström, som blev kvar i 18 år. Efter vad jag hört, skulle arvet efter min farfar ha räckt till att lösa ut gården. Farbror Per var en man, som kunde slita och arbeta, men det fanns uppenbara brister i själva ekonomiplaneringen. Långvarig sjukdom störde Pers familjelycka, hans hustru avled och efterlämnade minderåriga barn. Per hade tidigare vistats i USA. Nu fick han idén att där ånyo pröva sin lycka. Då han lyckats skaffa en bra husföreståndarinna, lämnade han sina barn i hennes vård. När han 1906 gav sej iväg, tog Per med sej sin äldste son John. Han var 17 år gammal och när de nått Boston rymde pojken första kvällen. Han hade blivit bekant med en jämnårig irländare och de båda tog sej till staterna i väst genom att tjuvåka via tåg. Vågstycket slutade trots allt väl, besynnerligt nog. Till god hjälp för den våghalsige pojken var nog, att han redan vid sin ankomst till staterna tämligen väl behärskade engelska språket. Detta hade hans far, Per, undervisat honom i redan före avfärden. John Sandström blev bosatt i staden Kelso och hade det rätt bra ställt. Efter oavbruten vistelse i USA under 53 år återvände han till gamla Sverige på en månads besök. Sin far återsåg John aldrig efter sin äventyrliga rymning från Boston.

Min farbror Per korsade däremot rätt snart ånyo Atlanten, hämtade sin näst äldste son Paul och de båda anträdde farbrors tredje och sista båtfärd till det vida landet i väst. Paul återkom aldrig till sitt fädernesland. Han tillbringade sitt återstående liv som unkarl och eremit i västern uppåt gränsen mot Kanada. Där livnärde han sej på jakt och skogsaffärer och skulle fram till sin död i slutet av 1960t ha blivit ganska förmögen.

Per Sandström återvände inom kort för tredje gången till Värmland, gifte sej med sin trogna husföreståndarinna och nödgades mer eller mindre fri- och motvilligt lämna "på Tömta", som han under sin bortovaro arrenderat ut till Axel Wikström. Denne lär ha varit i besittning av, som det sades, oerhörda fysiska krafter, men trots det avled han "på Tömta" under arrendetiden rätt ung. Axels familj kom genom denna tragiska händelse i svåra sociala omstän-

År 1908 hade Ransätersbördige Otto Eriksson Nordgren blivit ägare till "Tömta". Ottos maka Sofi var kommen från Norge. Familjens barn hette Peder, Selma och Elvina. Jag minns dem mycket väl. Så liten jag var, tog de sej an mej och jag kom att trivas gott i deras sällskap. Då nu pojken och flickorna var så där 8-10 år äldre än mej, kunde vi ju ej räknas som lekkamrater, men det betydde egentligen inget. Ännu en i mitt tycke oerhört ålderstigen man tillhörde den dåtida familjen "på Tömta". Det kan ha varit Nordgrens far, men jag vet ej säkert. Hade jag varit bekant med innehållet i bibliska historien, kunde jag avgjort ha föreställt mej, att gubben ifråga måste ha varit passagerare i Noaks ark och därmed lyckats undkomma syndafloden. För så uråldrig tyckte jag att gubben föreföll. Perspektiven har reviderats en aning sedan dess. (Se supplement).

Under den korta tid Nordgrens ägde och bebodde "Tömta" tillkom inga nya uthusbyggnader. Där emot skedde löpande förbättringar och underhåll och allt det Nordgren utförde vittnade om gott handlag och en önskan att ej åstadkomma hastverk, som snart orsakade nya reparationsinsatser. Kring trädgården uppfördes ett prydligt trästaket. (Se supplement)

År 1913 övertogs "Tömta" av Johannes Jansson med hustru Emma och deras tre äldsta barn Elin, Gunnar och Helge. De sistsagda torde då ha varit i åldern 5, 3 och 1 år. Samtliga var komna från Norra Ny socken i Klarälvdalen. "På Tömta" begåvades makarna med ytterligare tre barn Anna, Ester och Elsa, sistnämnda sedermera gift med tandläkare Bruzén. Johannes Jansson var född 1836 20/11.

Det väckte ett visst uppseende, när familjen Jansson kom åkande å hästskjuts till Ö:a Ämtervik. De teste gentilt i en storslagen landå, ett fordon över vilket blott förmöget herrskapsfolk kunde förfoga. I socknen fanns bara tre gårdar, som mäktade stoltsera med så magnifika hjuldon, nämligen Herrestad, Gårdsjö bruk och Södra Mårbacka. Emellertid ämnade Jansson ej lägga sej till med några avundsskapande herrskapsfasoner, sedan han lyckligen anlät till Båvik. Långt därifrån. På någon avhållen auktion i Älvdals härad hade han för en överkomlig köpesumma kunnat förvärva grannlåtsländan, som kom väl till pass för att göra en så lång flyttresa lite bekvämare. När Jansson väl funnit sej till rätta i sitt nya hem, lät han bygga om lyxåkdonet till en mer ordinär bondtrilla. För en vanlig lantbrukare kom en sådan vagn bättre till nytta vid kyrk- och marknadsfärder eller andra utflykter.

När Johannes och hans Emma bosatte sej "på Tömta" befann de sej i sina bästa år och vana att uträtta idogt kroppsarbete. De sparade minst av allt sina krafter och visade båda en energi och arbetslust, som nära nog saknade begränsning. De inledde varje dag i tidig gryning och höll ut långt in på sen kväll. Så snart sej göra lät tog Johannes itu med att påbörja uppförandet av nya uthus på gården. Han hyrde en lerkran, anställde arbetskraft och slog murtegel. Han byggde stall och ladugård, året efter tillkom bred loge med två, rymliga lador. Ytterligare ett par år senare uppförde han tvenne rejäla vagnslider. Det sagda bildade en länga. Nu hade Jansson fått tidsenliga uthus som gott och väl svarade mot gårdens behov. Planering, mödosamt arbete och en avsevärd mängd pengar hade upprustningen kostat, men resultatet pryder än idag "på Tömta". Under denna tid vistades mycket arbetsfolk på gården och brukligt var att husbonden och hans hustru skulle stå med mat och dryck, mera långväga behövde nattlogi. Den, som troligen utförde det mesta snickeriarbetet på gården, var den duktige snickaren Karl Kihlsten från Nilsby i Stora Kils socken. Han var en erfaren yrkesman och kan väl sägas ha fungerat som arbetsledare.

I 1920t ingång var den boning Nils Andersson på 1840t låtit upptimra "på Tömta" mogen att offras och ersättas av en modernare. Användbart timmer från gamla manbyggnaden kom åt delvis till åtgagnande i den nya, som alltjämt står kvar, och vilken kom att flyttas en kort bit, samtidigt som den orienterades i väderstrecken norr-söder med huvudingång åt öster, dvs i riktning ner mot förbilöpande landsväg. Även nu var Kihlsten byggmästare.

Johannes Janssons liv formade sej i stort till en enda lång och ej sällan tung arbetsdag. Någon större egen förmögenhet att starta med, hade han nog ej haft. Det gällde även hustrun. För att hålla familjeekonomin flytande, måste Johannes varje vinter ligga ute på krävande timmerkörning med häst. Då sådana uppdrag ej stod att få i hemorten, fick han söka fjärran möjligheter. Två vintrar uppehöll han sej i Norge. Där hade han åtagit sej en större drivning och anställde huggare och körare med timmerdoning från Ö:a Ämtervik.

Även om Johannes "på Tömta" och hans präktiga hustru bokstavligen och för det mesta slet som djur, fick de dessvärre knappast uppleva något egentligt välbefinnande på sin gård. Oaktat de aldrig led brist på företagsamhet och obändig, kraftfull arbetsvilja. Det hjälpte ej, när försåtlig och obotlig sjukdom kom att nästla sej in i familjekretsen. Mot en sådan lömsk, underminerande attack kan ej orubbligaste människovilja försvara sej ens en kort stund.

När Johannes blivit änkeman, hade åttn de båda äldsta barnen i huset hunnit växa upp. Som tidigare måste deras far vintertid ligga ute på skogsarbete långt från hemmet. Allt för att om möjligt tjäna en välkommen slant. Han såg ej annan råd än att under tiden lämna "på Tömta" i barnens vård. Fastän de ej var särskilt gamla, skötte de sitt värv med all heder.

När änklungen Johannes ägt "Tömta" vid pass tjugo år började han efter hand visa trötthets-tecken. Orsaken kunde alla, som kände honom förstå. Egendomen var nu satt i utmärkt skick både vad jordbruk och byggnader beträffar. Ändå. Han orkade ej längre med, bördan tyngde märkbart hans axlar. Från sent tjugotal och in i ett begynnande trettiotal bjöd ej svenskt lantbruk sina ägare och utövare någon lysande tillvaro. Tvärtom. Allt går f ö igen ca 75 år senare, dvs i våra dagar. Låga priser på skogsråvara och jordbruksprodukter av varje-handa slag och brist på möjligheter till extra förtjänster i en socken som Ö:a Ämtervik, dessutom sorgligt nog förvandlad till typisk glesbygd. Det manuelle skogsarbete som erbjöds på 1930t var i regel uselt och därtill klen betalt trots att det krävde jättefysik. Här återges Johannes Janssons egen kommentar, som säger det mesta: "Döms jag att bli utfattig, kan jag lika gärna nå målet utan att behöva slita ihjäl mej!" Han menade sej ha gjort sitt på det kära "Tömta". Visst trivdes han i bygden, där han vunnit idel och många vänner och bekanta. Hans barn hade hunnit rota sej. Ett svårt uppbrott kunde ändå ej längre undvikas eller uppskjutas. Det var lika nödvändigt som oundvikligt.

"På Tömta" såldes och Johannes förvärvade en mindre egendom i Skåre ca 1 mil norr om den framväxande staden Karlstad. I dess närhet hade möjligheter till sidoinkomster påtagligt förbättrats. Fastän Johannes i alla år fått slita och dagligen kämpa med att rusta upp sitt "Tömta", hade han ändå ofattbart nog förmått spara åtskillig energi, när han ånyo satte bo. I Skåre lät han uppföra en större tvåvåningsvilla med hel källarvåning. På skilda sätt hade det ljusnat för den strävsamme Johannes. Han ingick nytt äktenskap, men detta blev ej långvarigt. Nog för att Johannes alltid varit en särdeles kraftkarl. Men ständigt slit och släp blandat med en del bekymmer och dessutom tilltagande ålder innebar, att han ej i bästa form förmådde möta inträffad sjukdom, som snart ändade hans verksamma liv. Några och 60 år gick han stilla ur tiden. Han hade fötts vid Klarälvens strand och vid dess brus, fick han somna in. Låt vara åtskilliga mil nedströms den plats, där han en gång lekt som barn. Tillsammans med sin första hustru och tre av deras barn vilar nu den forne husbonden "på Tömta" i vigd mull på Ö:a Ämterviks rofyllda kyrkogård.

Näste ägare till "på Tömta" var en infödd Bäviksbo, Karl Otto Olsson, från granngården "på Bärj" även kallat "Östa". När han tog över "Tömta" hade föregående ägare låtit avskilja den östra delen av egendomen, varmed dess areal minskat med ung hälften. Karl inledde en aktningvärd nyodling. Vid denna tid var dylika projekt ej alltför vanliga. Nere i hagat mot "Labbersvika" och nästan i sjökanten, hade för länge sedan funnits en odling eller ska vi kalla det utbruk. Detta var nu igenväxt med lövskog. Så länge Karl innehade "Tömta" brukade han fortlöpande sitt nyuppbrutna stycke. Idag håller skogen på att än en gång återerövra sin domän. Alltsedan barndomen var Olsson van mid och väl förtrogen med åkerbruk och boskapsskötsel, och han bevakade "Tömta" med all tänkbar uppmärksamhet under den tid, han ägde gården. Den gränsade ju till hans fädernehem "på Bärj" och man kunde ej utan fog tycka, att han skulle ha trivts förträffligt på sin välordnade egendom. Så blev likväl ej fallet. Efter bara några år sålde Karl Olsson "Tömta" och avflyttade från orten.

Under de år, som den södra manbyggnaden "på Tömta" existerade, förefaller det, som om man stort sett fortlöpande hade haft de båda östra rummen i övervåningen uthyrda. Nils Andersson själv lär ha haft kontor och gästrum däruppe och rummen sadet ha stått till riksdagsmannens förfogande även efter det han år 1873 lämnade "på Tömta".

Så kom lanthandlare Engelbrekt Hansson inflyttande 1885 med sin familj och öppnade affär i nämnda rum. Då den norra manbyggnaden från 1700t fortsatt stod kvar, fanns ju ingen trångboddhet utan Hansson fick även förfoga över den s k salen på nedre botten i den södra manbyggnaden. Hansson beskrevs som en snäll och godmodig man, ytterst sparsam. Sistsagda dygd var måhända en nödvändighet med tanke på att hans lilla rörelse väl näppeligen förmodade inbringa någon större avans. Hansson som var * 1835 2/3 i Arvika kom närmast från Högerud i Västvärmland, där han 1871 19/11 ingått giftermål med Lotta Nilsdtr * 1851 21/11 i Högerud. Makarna hade tre pojkar:

Hjalmar * 1875 29/5 i Högerud

Johan Algot * 1877 25/11 i "

Oskar * 1881 20/4 i "

Familjen Hansson lämnade "Tömta" 1887, sedan gården norra manbyggnad brunnit ner 1886. De flyttade till N:e Ulleruds socken.

Efter Hanssons bodde en äldre dam "på Tömta" kallad mor Tyberg. Förmodligen är hon identisk med Gustafva Jansdtr * 1842 22/12 i Ölme, och som var änka efter smeden Petter Tyberg * 1839 7/5 i Laxarby, Älvsborgs län, † 1890 8/12. Mor Tyberg utflyttade till Karlstad 1892. En släkting till henne öppnade en handelsbod på Svinbäcksområdet i nyssagda stad.

Senare beboddes rummen i övervåningen "på Tömta" av en ogift, äldre dam kallad Kattrina, som var nödtorftigt läskunnig men däremot ej skrivkunnig. Hon var uppskattningsvis född någon gång runt decennieskiftet 1830/1840. Hon lär ha kommit från "Möbrötaan" under Östsmedsby och avled "på Tömta" år 1917. Hennes dotter hette Elin Sundkvist. Modern Kattrina levde ett spartanskt liv, en lott som den tiden fallit på många, särskilt äldre. Då hon ofta hjälpte till med varjehanda i hyresvärdens hushåll, behövde hon antagligen ej erlagga någon rumshyra. Gumman spann garn och stickade strumpor och vanar åt folk ibygden och för dessa insatser erhöll hon nog en liten ersättning ofta i form av något i matväg. Ett mindre belopp hade hon satt in på ett konto i Ö:a Emterviks sparbank, men detta begränsade sparkapital, vågade hon ej röra. Det skulle finnas som reserv för oförutsedda utgifter. Dottern Elin var kokerska hos finare familjer nere i södra Västergötland och skickade väl sin mor en och annan slant. Åtm en gång om året brukade Elin hälsa på modern i Båvik, så någon större nöd drabbade henne ej. Sista tiden mor Kattrina levde blev hon kärleksfullt omskött av dottern, som hade kommit hem. Elin ordnade 1917 med en fin begravning så gott detta nu lät sej göras i l:a världskrigets svåra bristår. När allt kring moderns bortgång var ordnat, for dottern tillbaka till Västergötland och torde därefter aldrig mer ha återvänt till sin födelsebygd, med vilken hon ej längre ägde några band.

Som hjälp i moderns brevkorrespondens med dottern brukade Kattrina anförtro sej till min mor, Teresia, Kan inflika att min mor skötte skrivningen åt många gamla i trakten, vilka önskade hjälp med att sända några rader till sina utflugna barn eller anhöriga på annan ort. Vid sådana tillfällen hade man alltid med sej skrivpapper, kuvar, bläckhorn och pennskaf-t av trä med stålpena. Att bistå varandra var något självklart. Man sökte undvika utlägg, hur obetydliga dessa kostnader än kunde vara. Därför höll man sej själv med uppräknade skrivtillbehör. Det var inte bara s k fattigt folk, som ibland kunde anlita min mor som skrivbiträde. Hur osannolikt det än låter kom i detta ärende ibland betrodda kommunal-män, som egentligen visste hur inlagen skulle formuleras men ändå ej själva vågade sej på att fatta pennan. De kände oro att misslyckas i satsbyggnad och stavning. Underliggande rädsla bottnade säkert i otillräcklig skolundervisning och oförmåga att handskas med bokstäver. Övning i konsten att uttrycka sej i tal och skrift hade ej praktiserats i erforderlig grad. Av dessa myndiga karlar fick mor lite arvode för sin hjälp i form av mjölk, grädd, mjöl eller fläsk. Hon fick dock på hedersord lova att hålla sin medverkan strängt hemlig. Bättre biträde hade ju besökarna fått, om de vågat vända sej till traktens dugande skollärare, men man var i regel alltför stolt att vilja röja sin oförmåga för en så högt

respekterad och uppsatt officiell person. Det skulle minst sagt ha känts genant att komma till skolläraren för att be om skrivassistans.

I nämnda hyresrum "på Tömta" bodde år 1919 min syster Anna och svåger Lars Löfgren ung 1 år framåt.

Den definitivt siste inhysingen i berörda rum på gamla "Tömta" var bygdeoriginalet Gustav Alfred Eriksson Storm, Tonberg gemenligen kallad, specialist på handgrävning av främst diken och husgrunder. Manbyggnaden var så gott som halvriven, när Tonberg nödgades flytta ut. Det finns mycket att berätta om denne färgstarke vagabond, en högst avvikande person. Må glimtar ur hans levnadshistoria få återberättas vid annat tillfälle.

Supplement

Bävik 1:8 "på Tömta" vid laga skiftet i Bävik total areal 80,3165 ha, varav avrösningsjord 59,3971 ha allt i nutida ytmått.
Skatträtt 146 öre, motsv 73/480 mtl

Äg Nils Andersson * 1818 29/8 på gården "Hagen" i Visterud † 1891 13/11
hustr Katriona Jonsdtr * 1819 18/1 på gården "där Fram" i S Ås, † 1898 27/5

Kända barn:

Anders Nilsson	* 1842 5/10	
Jon (Jonte) Nilsson	* 1844 3/6	genomgick i början av 1860t Sunne och Ö:a Emterviks Högre Folkskola "med utmärkelse" lär ha förestått en enkel lanthandel "Sylta" kallad, belägen på vänster hand i infarten till nuv "Sjösala"
Anna Nilsson	* 1846 27/7	
Karolina (Lina) Nilsson	* 1849 26/12	antogs omkr 1873 "till Småbarnslärlarinna inom församlingen" dvs i ÖÄ och torde ha varit en av de första i den befattningen inom socknen
Gustaf <u>Wilhelm</u> Nilsson	* 1852 11/6	byggmäst † 1912 3/5 i Botkyrka, Sthlms län
g m Nancy Gustafva Maria <u>Serena</u> Wahlström	* 1857 7/7	i Karlstad † 1911 23/9 i Botkyrka
Axel Nilsson	* 1854 21/10	
Hulda Nilsson	* 1857 4/2	
Augusta Katarina Nilsson	* 1859 29/6	
Emma Nilsson	* 1861 2/9	

Den första Wernlands-Tidningen 28/8 1850 meddelar, att N A i Bävik enhälligt valts till riksdagsman för Fryksdals nedre tingslag.

N A var ledamot i flera perioder under den gamla ständsriksdagen som representant för bondeståndet. Han deltog därefter ej i riksdagen under några år men blev 1866 30/8 åter invald, nu i nya riksdagens 2:dra kammare.

År 1871 betecknas N A som f d ledamot av riksdagens 2:dra kammare

1873 flyttade N A m sin familj till Smedsby, och samtidigt övertogs "på Tömta" av Gustaf Lindberg & Co, Göteborg.

"Tömta" förvärvades först av Anders Nilsson i Visterud, far till bl a N A. Sistnämnde var /är veterligen den ende riksdagsmannen fr ÖÄ i modern tid. (I ö se Östemtingen nr 1, 1966)

Karl Sandin har upplyst följande. N A:s verk och gärningar är i allt väsentligt ännu kända. Det torde däremot vara mindre bekant, att N A bland alla sina tidskrävande engagemang och aktiviteter på lediga stunder, som säkert ej var många, även hann utöva möbelsnickeri låt vara i begränsad omfattning och mera som en hobby. I min barndom på 1910t blev jag i tillfälle att beskåda några möbelalster, som riksdagsmannen förfärdigat. Tingen ifråga bar nog mera drag av hastverk än gediget hantverk. Ingen kan dock vara mästare i allt. Sakerna var påtagligt klumpiga och illa hopkomna. De var sannerligen inget att som jämförelse ställa vid sidan av t ex prov ur Otto Erikssons eller Olof Alsings utsökta resp produktioner.

När mina båda föräldrar kom till Bävik köpte de en chiffonjé av N A och som han själv tillverkat. Pjäsen hade grov struktur med tre större förvaringslådor nederst. Ovanför dessa en fällbar klaff och innanför den tre mindre lådor i varje kant med ett öppet utrymme i mitten. Allra överst fanns en upplyftbar klaff och därunder en s k lönnlåda. Trots alla år som gått finns möbelen möjligen ännu kvar. Om så är fallet, borde jag förstås ej ha avslöjat lönnfackets placering. Den kunde ha fått förbli en hemlighet.

Trots sitt amatörmässiga utseende var möbeln ändmålsenlig och kom att följa mina föräldrar ända fram till deras jordevandrings slut.

I ett auktionsprotokoll upprättat den 24 mars 1951 kan jag läsa, att chiffonjén ifråga ropades in av Alma Westholm för kr 3:--. Då möbeln egenhändigt tillverkats av ingen mindre än N A i Båvik bör dess affektionsvärde ha stigit åtskilligt sedan dess.

Anders Gustaf Olsson * 1843 22/3 i Örebro län, gift 1868 14/11
utvandrad t Kansas, USA, försommaren 1885
Efterträddes av Nils Persson Sandin 1885.

Per Persson Sandströms arrendator Axel Wikströms hastiga död

Vid denna tid hade missionsförsamlingens i ÖÅ predikant, Fritiof Båge, som bebodde "Nol-hagen" i S:a Gunnerudstorp och var måg till Johannes Nilsson "där Fram" i Västmyr, just avslutat en omfattande insamling av penningmedel till förmån för en utsatt änka Lina Rådström i Fölsvik. Insamlingsaktionen hade gått över förväntan bra och gett ett mer än välkommet resultat. Den plikttrogne Båge hade vänt sej till en vid givarkrets. Då nu fru Lina Wikström "på Tömta" helt hastigt blivit änka med oförsörjda, minderåriga barn, blev en snar materiell hjälp av nöden påkallad. Socialhjälp från det allmänna var ännu ett i det närmaste okänt begrepp. Båge, som varmt ömnade för alla behövande i sin omgivning, tog då efter eget beslut en liten del av sagda insamlade medel och skänkte den till en sörjande fru Wikström. När denna behjärtansvärda handling blev känd, utlöste den ett protestfyllt ramaskri av värsta sort i större delen av socknen. Båge hade grevt överträtt sina befogenheter. Om den fridsamme pastorn ej tidigare hamnat i oväders- och vredesstorm av grövsta kaliber, fick han till fullo veta vilken oförlåtlig oförrätt han nu hade åstadkommit. Ty otack är och förblir som bekant världens lön. Nu fick han erfara vilken samvetslös fä-hund, han egentligen var. Lina Rådström själv i kör med andra skrädde ej invektiven. Orden av indignation räckte ej till. Båge beskylldes ha handlat egenmäktigt med andras bidrag och därmed förkastligt och förhatligt. Vad värre var, det spreds ogenerat illasinnade rykten om att insamlingen ej gått rätt till väga. Det talades om förskingring. Båge, en plikttrogen och ordningsfull man, kunde strax redovisa klara och kalla fakta i form av verifikationer och bokförda kvittoinbetalningar i ärendet. Hans belackare fick den gången lång näsa. De hade ivrigt bildligen högljutt skriat: Korsfäst, korsfäst! och skymfat en ärlig Herrens tjänare. De hade svårt att erkänna sitt misstag. Man kan undra vad samme Herre i höjden tyckte om deras oförnuftiga men mänskliga beteende.

Må det tillåts mej återge ett par timade händelser i anslutning till "på Tömta", och som omvittnar och bekräftar, att gården allvarligen varit (och känske är) förbunden med ett oblikt öde.

Min farbror Per hade en dotter Hilma Katarina * 1892. En dag i slutet av 1890t, när hon var vid pass 6 år gammal, säger hon: "Ja ska gå ner å hälsa på faster i "Backera". Den åsyftade fastern var min mor, Teresia, som vid denna tid bodde på stället "Nerer Bävicksbackaan". Flickan tog vägen norrut från "Tömta" och just där den anslöt till dåv allmänna landsvägen fanns en gårdsbrunn. Locket på denna var ej tungt, av trä och låg i marknivå. I dagarna hade det regnat ovanligt kraftigt, och brunnsbetäckningen, som var av plank, hade blivit såphal. Antagligen ville flickan av nyfikenhet titta ner i brunnen, fastän hon säkert varnats att göra så. Man brukade skrämma småbarn med att "källgubben" i så fall kunde ta dem. En än värre, osynlig men reell fara hotade den ovetande lilla. Hon råkade oturligt halka på brunnen och föll handlöst omkull, ramlade och slog huvudet i den vassa, oskyddade kanten. Än olyckligare bar det sej så illa, att hon förmodligen samtidigt ramlade ner i källan. Förloppet var förfärligt. Snart därpå kommer flickans äldre bror John och får se sin lillasyster flyta livlös på vattnet. Han chockas givetvis svårt. Vatten-nivån i brunnen var så hög, att han liggande framstupa förmådde dra upp den förolyckade. Hennes unga liv stod dock ej att rädda, i fallet hade hon fått ett djupt krossår i pannan. Man antog, att detta uppstått när hon halkade, slog sej och förlorade medvetandet. Så ramlade hon i vattnet och drunknade. Det är ej omöjligt, att lilla Hilma mött en obeveklig dödsängel i två (skeptnader med blott någon ödesminuts mellanrum.
olika)

Otto Eriksson Nordgren

Den för mej till namnet okände inneboende gamle gubben hos Nordgrens visste berätta om storbranden i Karlstad anno 1865. Det häftiga eldskenet avtecknade sej på himlen i söder syntes miltals omkring, och kunde bl a observeras av dåtidens östämtingar. Många greps av undran och djup oro och såg flammorna som tecken på världens snara undergång. Vi vet, att

så ej blev fallet. Staden reste sej åter ur askan, och världen fortsatte sin gång, som om ingenting hade hänt.

Staketets tillkomst hängde i väsentlig mån samman med att Nordgren "på Tömta" i möjligaste mån sökte freda sin lockande trädgård för höstarnas fräcka äppeltjuvar. Samtidigt utgjorde staketanläggningen en ovedersäglig prydnad för hela gården och dess ägare. För att ytterligare förstärka sitt mobiliserade fruktförsvaret brukade Otto lägga sej på lur i kvällsmörkret försedd med en hagelbössa laddad med skott av grovt salt. En fullträff av en sådan projektil sved åtskilligt i skinnet på inkräktarna. Skyttens problem var att i skumrasket åstadkomma en effektiv önsketräff. Han såg ju inget utan fick avlossa skott efter hörseln. Resultatet blev därefter. För att skrämma framfusiga äppelsnattare må andra vapen nyttjas.

Förutom en dugande jordbrukare var Nordgren även intresserad viltjägare. Utöver anskaffade jaktvapen hölls två spårsäkra hundar. Otto var långt ifrån särskilt välsinnad mot sin omgivning, i takt och ton kunde han visa sej tämligen burdus. Han drog sej ej för att hota folk med sin bössa, men som väl var stannade konfrontationen alltid vid hotfulla ord aldrig handgripligheter. Dessbättre. Umgänget mellan Otto och hans grannar blev naturligt nog tämligen spänt. Han hade möjligen egna svårigheter och bekymmer att tygla i sin vardag.

År 1913 sålde Nordgren "Tömta", anställde auktion på lösöret och lämnade orten knappast saknad av särskilt många, som sett hans avigsidor. Hustrun Sofi däremot var omtyckt av alla för sitt hjärtegodt sinne, henne hade man gärna velat behålla liksom parets välanpassade barn. Alltnog. Familjen utflyttade till Älvsbäcka och bosatte sej där. På församlingens naturskönt belägna kyrkogård vilar sedan länge Otto Nordgren, hans fru och alla deras barn.

Johannes Jansson

Ännu en tragisk historia inträffade omkr år 1916 och anknyttande till "på Tömta". Johannes Jansson hade städslat en ung piga Alma, som var sådär 18-19 år gammal och hemmahörande i N:a Ny eller om det nu var Dalby socken. Det visade sej vara en mycket duktig flicka, skötsam och ordentlig på alla vis. Hon kom därmed snart att mötas av allmän uppskattning i sin nya omgivning. Att hon samtidigt var rasande grann att skåda försämrade ej alls manfolkets speciella sympatier.

När Alma vistats en tid "på Tömta" blev hon oväntat svårt sjuk i magplågor. Kanske anade hon, vad som var å färde. Alltjämt var det brukligt åtm på landsbygden, att när någon påtaglig krämpa gjort sej påmind, skulle man bida tiden och se, hur det hela utvecklade sej. Ej genast påkalla hjälp. Först när uppkomna plågor eller värk blivit mer eller mindre outhärdliga för den drabbade, var det äntligen dags att söka upp läkare. Så skedde även nu. Man förstod efter hand allt tydligare, att Alma råkat ut för en blindtarmsinflammation. Sådana kunde ej bagatelliseras.

I början av 1900t utfördes inga operationer vid den lilla uppförda sjukstugan i Åmbergsbackarna i Sunne. För det fanns varken utrustning eller erfaren kirurg. I nedre Fryksdalen var man hänvisad att uppsöka centrallasarettet i Karlstad. Efter undersökning hos provinsialläkare i Sunne remitterades Alma till sagda lasarett. Redan nu var sjukdomsläget akut. Att ta sej från Sunne till Karlstad den tiden var inget enkelt företag ens för en frisk person och kostade respengar. Än svårare blev det för en svårt sjuk människa. Man hade den nya Fryksdalsbanan med tågbyte i Kil att tillgå och under barmarkssäsong trafikerades sjön Fryken av båtar med järnvägsanslutning i Fryksta. Några reguljära bussförbindelser hade naturligtvis ej hunnit inrättas. Landsvägar undergick emellertid en långsam förbättring. Alma "på Tömta" var vid liv, när hon äntligen kom under nödvändig operationsbehandling. Dock, hon hade ej hunnit fram i tid. Några dagar efter utfört ingrepp nåddes Båvik av det smärtefyllda budet, att den unga flickan avlidit. Man hade på allt sätt sökt rädda Alma, men det onda hade alltför länge getts fritt spelrum. Ingen bot och bättring stod att få, hjälplösa hade läkare sett livet fly. Det uppstod genast allmän och tung förstämning i många hem. Sorgen och saknaden efter en hastigt bortgången underbar medmänniska i blomman av sin ålder framkallade bittra tårar. Varför måste just Du lämna oss? frågade man sej men utan att finna ett godtagbart svar.

Det finns en liten fortsättning. Som man förstår hade Almas kära mor gärna önskat, att hennes avlidna dotter fått vila i sin hembygds jord. Den efter sorgebudet djupt drabbade och förtvivlade modern i övre Klarälvdalen hade likväl ej medel, att bekosta en hemtransport och begravning. Alma fick i stället sin grav i det henne främmande Karlstad. Hennes sista färd följdes troligen ej av en enda anhörig, inga kamrater eller bekanta. Ett dåtidens sista avsked präglad av fattigdom känns alltjämt svårt att beröra.

I Ö:a Ämtervik såväl som i övriga Fryksdalssocknar innehades den gemensamma ägare- och brukarerollen i egendomar, torp m m vanligtvis av en och samma person. Vi talar om själv- ägande bönder och torpare. Undantag härifrån utgjorde t ex hemmanet By i Ö:a Ämtervik, som var Sunneprostens tälldelningsstom och utgjorde ett jordarrende. T o m de första kyrkoher- darna i det på 1880t nybildade Ö:a Ämterviks pastorat brukade själva i många år sitt bo- ställe Herresta och drev därtill även stor ladugård i egen regi, givetvis med hjälp av erforderligt antal anställda drängar och pigor.

Gården "på Tömta" i Bävik avvek från gängse mönster. Där fanns arrendatorer (A T Gerdin, L Andersson) såväl under den Lindbergska eran (1873 - ca 1880) som under den efterföljande Sandströmska (A Wikström). Denna omständighet gav gården en delvis annorlunda karaktär, å- terspeglad av minnesgode Karl Sandin.

Omtalade Engelbrekt Hansson var ej den förste handelsidkaren "på Tömta". Från år 1875 (förhållandet gällde säkert även de närmaste åren såväl före som efter sagda tidpunkt) finns säker uppgift om två affärsföretag i Bävik. Eller är det bara ett? Dels taxeras "Handels Bolaget" (det kallas så) för 750 kr rmt av rörelse och dels Jonte Nilsson av han- delsinkomst för 400 kr. (Jonte son till riksdagsmannen). Vad som döljer sej bakom "Handels Bolaget" vet jag ej, det gäller i varje fall ej Lindbergs arrende för "Tömta" som utgör 600 kr. Någon annan affärsverksamhet bedrev ej denna Göteborgsfirma i Ö:a Ämtervik. Om- talade "Bolag" måste sålunda ha haft andra intressenter, men Jonte kan ju ha varit an- ställd och därmed fått lön. Dock verkar han ha drivit egen rörelse och ej varit knuten till det separata "Handels Bolaget".

Den största och troligen mest kända lanthandeln i socknen fanns emellertid - då som nu - vid Älvvik och drevs länge av bröderna Tage och Alfred Schullström. De taxeras 1875 för 1.200 kr, ett belopp säkert ej tilltaget i överknat. Det var nämligen den skönskrivande handlanden Alfred, som föreslagit samtliga nyssnämnda belopp och han var otvivel. part i ärendet.

Liksom idag fanns även då, 1875 och närliggande år, högst förmöget folk i Bävik, låt vara att en nyckfull lycka ej kunnat le mot alla. De båda, som här åsyftas, tycks ännu vid den- na tid ha varit ungar i sej nästan otroligt. Här är namnen:

Magnus Nilsson i Bävik:	Inkomst av kapital (bankränta)	260 kr,	inkomst av näring	140 kr
Olof Olsson	i " " " " " "	150 "	" " " "	250 "

Det måtte ha funnits många giftaslystna flickor i socknen och även utanför dess gränser som velat snärja någon av dessa välbeställda herrar, vardera med en sammanlagd årsinkomst av precis 400 kr. En ~~sygga~~erligen aktningsvärd belägenhet när man vet, att t ex ~~Sam~~ Hedrén "på Halla" i Mårbacka hade 900 kr i årslön och ingen inkomst av kapital, att Nils Melanoz arrenderande "där Nol" i By fick 750 kr i årslön som klockare och skollärare (inga ränte- inkomster) och skollärare Jonas Melin i Gunnerud i årslön 670 kr (ej heller här några rän- tor på kapital, han bodde f ö "på Jaal").